

Od **26** LAT
z maturzystami

SZKOŁA, MATURA, STUDIA, ŻYCIE — ZNAJDŹ POMYSŁ NA SIEBIE!

Cogito®

Miesięcznik dla uczniów
szkół ponadpodstawowych

„Lepiej zaliczać się
do niektórych niż
do wszystkich” – mówi
NATALIA OLJASZ

**5 scenariuszy
na przyszłość**

**ZAPLANUJ
STUDIA:**

- Nowe KIERUNKI
na politechnikach
- Top 5 na UW

**Do szkoły
i na maturę:**

Powtórki:
bohaterowie lektur,
motywy

**Antyk – co nam dała
ta epoka?**

**„Konrad Wallenrod”
i „Cudzoziemka”
– omówienia**

**2 arkusze: język polski
i matematyka**

Kurs z historii sztuki

ISSN 1231-160X

indeks 324736

9 771231 160009
Pismo specjalistyczne, nakład: 15 000 egzemplarzy

Nr 9 (555) WRZESIEŃ 2020
cena 9,90 zł (w tym 8% VAT)

Cogito
GOSPODARSTWA

Od redakcji:

„To, jakie mamy relacje z innymi ludźmi, decyduje o tym, jak będzie wyglądać nasze życie” – mówi Natalia Oljasz, ambasadorka programu „Skrzydła samodzielności”. Ekipa licealistów z Poddębic też tak uważa i realizuje projekt, w którym pomaga dzieciom i osobom starszym

budować szczere relacje.

Nie da się ukryć, że każdy z nas jest kombinacją różnych potrzeb i pragnień, ale „najważniejsze jest, by je zobaczyć, i w ten sposób znaleźć klucz do siebie” – dodaje Anna Konkel-Zajac, doradca edukacyjny. Może warto w nowym roku szkolnym znaleźć ten klucz do siebie? I zadbać o to, by nasze motywatory do działania i rozwoju osobistego starczyły na dłużej niż rok? Nie przegapcie ważnych chwil, ludzi i wydarzeń.

Zapraszam do czytania

Ola Siewko

W tym numerze:

TWOJE ŻYCIE I INSPIRACJE

4 Informator

6 Głos młodych: Natalia Oljasz – „Lepiej zaliczać się do niektórych niż do wszystkich”

9 Na temat: Scenariusze na przyszłość

12 Pomysł na siebie: Uczą się życia i empatii

14 Inspiracje: Stowarzyszenie Licealista

TWOJE SPRAWY I EMOCJE

16 Kurs na kompetencje: To już postanowione! Od jutra...

18 Strefa psyche: Motywacja na cały rok!

20 Ekosprawy: Ekologiczny demakijaż

TWOJA PRZYSZŁOŚĆ

22 Studia news

24 Twoje studia: Najlepszy wydział dziennikarstwa w Polsce!

27 Indeks za granicą: Studia w UK

– co się zmienia?

28 Twój wybór: Jeśli nie medycyna, to co?

30 Kultura

32 Czas na debiut

TWOJA SZKOŁA I MATURA

34 Sztuka pod lupą: „Śniadanie na trawie” Maneta

36 Epoka na lekcję: Witamy w antyku

42 Lektura do nowej matury: „Konrad Wallenrod”

46 Zadania do lektury: Polecenia do „Konrada Wallenroda”

48 Motyw i bohaterowie: Motyw szkoły w lekturach

50 Współczesność na maturze: „Cudzoziemka”

52 Polski – matura ustna: Moda w tekstach kultury

54 Matura pisemna z polskiego: Przykładowy arkusz egzaminacyjny na poziom podstawowy

60 Matura pisemna z matematyki: Przykładowy arkusz egzaminacyjny

6 „Staram się być jak najlepszą wersją siebie”

„Zrobię wszystko, by zaczęto doceniać indywidualność i tych, którzy idą poza schematem” – mówi **Natalia Oljasz**, maturzystka, ambasadorka programu „Skrzydła samodzielności” Fundacji EY.

Cogito

REDAKTOR NACZELNA
Ola Siewko

WSPÓŁPRACOWNICY:
Monika Bartnik, Andrzej Gałązka, Ludwik Janion, Aneta Kunowska, Ewa Nowak, Krzysztof Nowak, Dorota Nosowska, Agnieszka Wyganowska

PROJEKT LAYOUTU I SKŁAD:
MAK

PROJEKT OKŁADKI:
Dorota Domagała / Ilustratorka

ZDJĘCIA NA OKŁADCE:
Wojciech Makowski

STUDIO DTP:
Remigiusz Cichocki (kierownik)

ADRES REDAKCJI:
e-mail: cogito@cogito.com.pl
ul. Zagójska 7 lokal 5
04-160 Warszawa

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych, zastrzega sobie prawo do skrótów, adiustacji, redagowania nadsyłanych tekstów. Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za treść zamieszczanych reklam i ogłoszeń. Wydawca miesięcznika „COGITO” ostrzega, że sprzedaż aktualnych i archiwalnych numerów naszego pisma po cenie niższej lub wyższej niż wydrukowana na okładce jest działaniem bezprawnym, przynoszącym szkodę wydawcy. W związku z tym osoby dokonujące nielegalnej sprzedaży „COGITO” będą pociągnięte do odpowiedzialności karnej i cywilnej.

BIURO REKLAMY:
Magdalena Głogowska (dyrektor)
magda@cogito.com.pl, tel. 510 273 659

KOLPORTAŻ:
Marcin Brona, kolportaz@cogito.com.pl,
tel./faks 22 610 11 64

PRENUMERATA:
prenumerata@cogito.com.pl, tel. 22 610 11 71

SKLEP INTERNETOWY www.edukram.pl
Beata Fluder-Loth
tel. 502 535 962, beata@cogito.com.pl
edukram@edukram.pl

WYDAWCA: GRUPA COGITO Sp. z o.o.

PREZES ZARZĄDU: Alina Kuźmina

DRUK: Opolgraf S.A.

Zdjęcia na licencji Shutterstock.com

9 Co nas czeka w przyszłości?

Zdalna nauka, studia i praca, zdalne zakupy, online koncerty i spotkania z twórcami kultury... Jak to wpłynie na wybór zawodu?

14 Pomyśl o założeniu stowarzyszenia w swojej szkole

„Chcieć, to móc!” – tak mówi ekipa z LO im. Marii Konopnickiej w Poddębicach. Co robią młodzi w ramach projektów?

16 Gdy zaczynasz pracę nad sobą

Potrafisz wyznaczyć sobie cel? Panujesz nad czasem? Chcesz powalczyć z nieśmiałością? Mamy na to odpowiednie ćwiczenia!

18 Motywacja na cały rok!

„Nasze motywatory pokazują, że mamy wpływ na to, jak będzie wyglądać nasze życie” – twierdzi Anna Konkel-Zajac.

Uwaga!

Masz pomysł na siebie? Wzięłeś udział w interesującym projekcie? Coś ciekawego wydarzyło się w twojej szkole?

Napisz nam o tym!

Zostań korespondentem „Cogito”.

Wyślij maila na adres: cogito@cogito.com.pl.

24 Co się dzieje na najlepszym wydziale dziennikarstwa?

Przeczytaj, co mówią wykładowcy o 5 topowych kierunkach!

36 Co nam dał antyk?

Aby zrozumieć współczesne zjawiska w literaturze, sięgnij do dzieł i idei twórców i filozofów ze starożytności.

42 Zadania z lektury: „Konrad Wallendrodz”

To dzieło odczytywano jako polityczne. Czy słusznie?

48 Motyw szkoły w lekturze

Nowe powtórki do matury z lektur i motywów pokazują postawy bohaterów wobec ważnych problemów.

54 Matura 2021 – trening rozwiązywania arkuszy

Arkusze egzaminacyjne z języka polskiego i matematyki i praktyczne wskazówki ekspertów!

NIE PRZEGAP! Następny numer „Cogito” ukaże się 20 września!

DOBRA WIADOMOŚĆ!

Nowy numer i archiwalne wydania „COGITO” udostępniamy w wersji online w supercenie – tylko 4,99 zł!

Możesz też mieć nasze bestsellery – e-wydania specjalne „Testy maturalne” w supercenie – 9,99zł!

COGITO
4,99 zł!
e-wydania
Testy maturalne
9,99 zł!

Klikajcie na: www.edukram.pl

Znamy szefa **Team Challenge!**

Pierwszy wirtualny konkurs kulinarny MAKRO Polska dla uczniów szkół gastronomicznych wyłonił mistrzów kulinarnych. W SzeF Team Challenge udział wzięło 35 zespołów ze szkół z całej Polski. Co tydzień drużyny otrzymywały e-mailem listę składników. Zadaniem było przygotowanie menu (przystawka, zupa, danie główne i deser).

Zwyciężyła drużyna **Rzemiosło** z Branżowej Szkoły I Stopnia Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Bydgoszczy (Magdalena Fackowska, Wiktoria Giemska i Kamil Myśliński).

– Rywalizacja była zacięta – mówi Magda Fackowska. – Było trudniej niż w realu, bo nie mogliśmy się spotkać i poprobować różnych rzeczy.

II miejsce zajęli „**Nowohuccy Pogromcy Smaku**” z Zespołu Szkół Gastronomicznych nr 1 w Krakowie, a III – **Kucharze ZSG** z Zespołu Szkół Gastronomicznych we Wrocławiu.

Gratulujemy wszystkim teamom!

Zaplanuj i przeprowadź swój projekt!

Zapraszamy uczniów szkół średnich z całej Polski w wieku od 15 do 18 lat mieszkających na wsi lub w mieście do 20 tys. do udziału w rocznym programie Fundacji Wspomagania Wsi pt. „Pole Działania”.

Wspólnie z uczestnikami z całej Polski przejdziecie całą ścieżkę projektową: od zbadania potrzeb ludzi, na rzecz których chcecie działać, przez zaplanowanie projektów i ich realizację. Przed wami 4 warsztaty i zadania, w ramach których:

- przeprowadzicie minidiagnozę społeczną, by poznać potrzeby mieszkańców, dla których będziecie działać,
 - z pomocą ekspertów pomyślnie przekujecie w plan działania,
 - przeprowadzicie działanie społeczne w swojej miejscowości.
- Podczas warsztatów i po nich będziecie korzystać ze wsparcia mentorskiego i finansowego.

Rekrutacja do programu:

<http://fundacja.wspomaganiawsi.pl/activity/poledzialania/>

Kto może zgłosić się do **Rady Dzieci i Młodzieży RP?**

Do Rady Dzieci i Młodzieży Rzeczypospolitej Polskiej przy Ministrze Edukacji Narodowej mogą kandydować uczniowie, którzy do dnia 11 września br. nie ukończą 21. roku życia.

● Wystarczy wypełnić formularz zgłoszeniowy i przedstawić w nim swoją wizję działalności Rady, a następnie przesłać go wraz z życiorysem do Ministerstwa Edukacji Narodowej.

● Należy udowodnić zaangażowanie w wolontariat i działalność społeczną oraz życie społeczności lokalnych i życie publiczne, a także przedstawić wyniki w nauce.

Zgłoszenie należy wysłać do 11 września br.

Więcej informacji na: www.men.gov.pl

Rusza projekt „**Ponadnarodowa mobilność uczniów**”

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji rozpoczyna we wrześniu nabór do projektu „Ponadnarodowa mobilność uczniów”, który pozwala uczniom zdobyć i rozwijać takie kompetencje jak: praca w międzynarodowej grupie, umiejętności z dziedziny technologii informacyjno-komunikacyjnej, planowania oraz realizacji działań projektowych.

Głównym założeniem projektu są zagraniczne wyjazdy grup uczniów liczących 10–20 osób wraz z opiekunami, trwające od 7 do 14 dni. Czas realizacji przedsięwzięć może trwać 6 bądź 12 miesięcy.

Więcej informacji na:

<http://power.frse.org.pl/mobilnosc-uczniow>

Twoje newsy

Życie jest piękne! Pokaż to na zdjęciu!

Chwyc aparat fotograficzny, rozejrzyj się wokół i zatrzymaj w kadrze to, co twoim zdaniem najpiękniejsze! Mogą to być chwile szczęścia, ważne momenty, magia uczuć czy piękno przyrody.

Na Ogólnopolski Konkurs Fotograficzny „Życie jest piękne” możesz zgłosić do ośmiu zdjęć. Wymagany jest kadr pionowy. Zdjęcia nie mogą być wcześniej publikowane w magazynach z numerem ISSN lub ISBN.

Jury przyzna 12 równorzędnych nagród. Każdy ze zwycięzców otrzyma 1000 zł. Na przysyłanie zdjęć masz czas do 14 października 2020 roku.

Regulamin konkursu:
<http://zjp.kck.com.pl/>

stypendia
pomostowe

Stypendia Pomostowe na studia dla maturzystów

Na zdolnych, ambitnych maturzystów z małych miejscowości i niezamożnych rodzin czeka 600 stypendiów pomostowych na I rok studiów – wypłacane przez 10 miesięcy (500 zł miesięcznie).

O stypendia mogą ubiegać się:

- tegoroczni maturzyści ze wsi i małych miejscowości, z dobrymi wynikami w nauce i pochodzący z niezamożnych rodzin, którzy rozpoczną studia dzienne w uczelniach publicznych,
- młodzi z rodzin byłego pracownika PGR,
- finaliści olimpiad przedmiotowych w szkole ponadpodstawowej,
- maturzyści z rodziny wielodzietnej albo wychowankowie rodziny zastępczej bądź państwowego domu dziecka,
- osoby z rekomendacją lokalnej organizacji pozarządowej.

Wnioski o stypendium należy złożyć **do 14 września 2020 r.**

Więcej informacji na: www.stypendia-pomostowe.pl

Poznajcie twórców „SOCIALBOOK”

Ola Mateja, Caroline Zarzeczny, Julia Kozak i Magda Dryja, Ola Wal, Natalka Czuchra, Wiktor Misielak, Gosia Surowiec, Ola Choma i Łukasz Biernacki z II LO w Dębicy, w ramach olimpiady „Zwolnieni z teorii”, stworzyli wyjątkowy projekt „Socialbook”, za który w tym roku zdobyli Złote Wilki.

„Socialbook” to książka z 51 zilustrowanymi i spisanyymi przez licealistów zadaniami, które uświadamiają ludziom, jak ciekawe może być życie w realu. Zadania uczą pewności siebie i dbałości o otoczenie. Książka została stworzona na wzór pamiętnika.

Uwaga! Cały dochód ze sprzedaży książek przekazywany jest na Fundację Ewy Błaszczuk „Akogo?”.

Polecamy: www.social-book.pl

„Zrobię wszystko, by na świecie zaczęto doceniać indywidualność i tych, którzy idą poza schematem” – MÓWI NATALIA OLJASZ, TEGOROCZNA MATURZYSTKA, AMBASADORKA PROGRAMU „SKRZYDŁA SAMODZIELNOŚCI” FUNDACJI EY.

Lepiej zaliczać się
do niektórych
niż do wszystkich”

Ola Siewko: Natalio, startujesz w dorosłe życie. Masz już pomysł na siebie?

Natalia Oljasz: Jeszcze nie do końca mam sprecyzowaną wizję tego, co będę robić w przyszłości. Nie chcę też zapeszać, zdradzę jednak, że zamierzam iść na studia dziennikarskie i psychologię. Mam lekkie pióro, w szkole pisałam opowiadania i artykuły do szkolnej gazetki. Uwielbiam czytać powieści psychologiczne i zgłębiać tajniki ludzkiej duszy. Ale zobaczymy, co przyniesie przyszłość.

Ważny jest dla Ciebie drugi człowiek?

Tak. Zawsze byłam empatyczna. Gdybym miała opisać siebie jednym słowem, to byłoby to słowo „empatia”. Lubię obserwować ludzi, widzę dużo więcej, bo zastanawiam się, co myślą i czują. Relacje międzyludzkie – chciałabym je zgłębiać i o nich pisać.

Dlaczego?

Bo myślę, że to, jakie mamy relacje z innymi ludźmi, decyduje o tym, jak będzie wyglądać nasze własne życie. Wiem, że tylko te bliskie, niepowierzchlowe i nietoksyczne mogą uchronić np. przed nałogami, używkami czy innymi problemami. Szkoda, że nie każdy młody człowiek ma szansę, by w domu czy szkole takich dobrych relacji się uczyć. Efekt jest taki, że nie potrafimy budować ważnych i dobrych więzi z ludźmi. Szukamy akceptacji u innych, docenienia, ale nie zawsze potrafimy to samo dać innym.

To, jak rodzice nas traktują, ma duży wpływ na nasze zachowania. Brak poczucia bezpieczeństwa w domu decyduje np. o zaborczości w przyjaźni czy związkach uczuciowych. Boimy się kogoś stracić, więc nie dopuszczamy innych do naszego świata, albo wiążemy ich uczuciowo.

Masz na to receptę?

Myślę, że należy się przyglądać swojemu zachowaniu, ale też wyznaczać granice i stopniowo budować zaufanie.

Kto nauczył Cię empatii?

Moja mama. Miałam z nią dobre relacje. Dzięki niej czułam się bardzo kochana. Od dziecka była we mnie chęć słuchania drugiego człowieka. To mi w życiu pomogło. Nie jestem osobą, która lubi występy publiczne, mam z tym problem, onieśmiewa mnie to. Moja pewność siebie wzrasta,

gdy otaczają mnie ludzie, którzy cenią we mnie to, że jestem po prostu sobą.

Ta umiejętność jest jedną z najbardziej cenionych przez psychologów, Tobie zapewne przydała się, gdy wzięłaś udział w programie „Skrzydła samodzielności” Fundacji EY. Czym dla Ciebie jest udział w tej akcji?

Wyzwaniem, a także szkołą samodzielności i budowania relacji z innymi ludźmi, poznawania siebie i swoich mocnych stron.

Na początku sceptycznie podeszłam do wzięcia udziału w „Skrzydłach samodzielności”. Pomyliłam się. Spotkałam ludzi o różnych poglądach, doświadczeniach, ale tak jak ja zainteresowanych pracą nad sobą, nad tym, by start w dorosłe życie był właśnie ich. Połączono nas w jedną grupę, w której spotykaliśmy się co dwa tygodnie, by rozmawiać o emocjach, uczuciach, naszym życiu. Pod okiem eksperta zdobywaliśmy wiedzę pomocną w kształtowaniu postaw niezbędnych w samodzielnym życiu. Mieliśmy zajęcia z zakresu konstruktywnej komunikacji, czyli o tym, jak mówić jasno i z szacunkiem do drugiego człowieka.

**SPOTKAŁAM LUDZI
O RÓŻNYCH POGLĄDACH,
doświadczeniach, ale tak jak ja
zainteresowanych pracą nad sobą,
nad tym, by start w dorosłe życie był
właśnie ich.**

**CZĘSTO
NAUCZYCIELE
OCENIAJĄ UCZNIA
NIE POD WZGLĘDEM
JEGO WARTOŚCI, ALE
PRZEZ PRYZMAT
OCEN.** Nie warto więc
brać do siebie opinii
i tekstów, które rzucają
pod naszym adresem.

ka, jak słuchać i dbać o to, czy dobrze zrozumieliśmy drugą osobę, oraz asertywnie odmawiać. Uczyliśmy się wyznaczać cele i planować przyszłość. Najbardziej lubiłam zajęcia na temat związków międzyludzkich: miłości, przyjaźni i rodziny.

Nie spodziewałam się, że „Skrzydła samodzielności” dadzą mi tak duże wsparcie i wiarę, że idę w dobrym kierunku ku swojej samodzielności. Nie poznałabym tylu cudownych ludzi, gdyby nie „Skrzydła...”.

Czym dla Ciebie jest więc samodzielność?

To jedna z najważniejszych wartości – niezależność i umiejętność decydowania o sobie. Bycie samodzielnym sprawia, że nie muszę w niczym się ograniczać. Mogę żyć według własnych zasad, a ja chcę żyć po swojemu!

To Twoje motto życiowe?

Tak, ale cytat z „Krwi elfów” Andrzeja Sapkowskiego najlepiej oddaje mą filozofię życia: „Lepiej zaliczać się do niektórych niż do wszystkich”. Oczywiście do tego też musiałam dojrzeć. Kiedyś liczyło się dla mnie to, by mieć wielu przyjaciół. Szukałam u nich akceptacji. Dopiero w liceum wszystko się zmieniło, bo wtedy zrozumiałam, że nie każdy musi mnie akceptować, że nie liczy się liczba przyjaciół, ale jakoś samej przyjaźni. Uświadomienie sobie tej prawdy dało mi więcej pewności w życiu.

Co więc radzisz tym, którzy rozpoczynają naukę w szkole średniej?

Nie powinni brać do siebie opinii innych, a na pew-

no nauczycieli, którzy potrafią zdemotywować. Ważne, by mieć świadomość, że często nauczyciele oceniają ucznia nie pod względem jego wartości, ale przez pryzmat ocen. Nie warto więc brać do siebie opinii i tekstów, które rzucają pod naszym adresem. To kluczowe, by odnaleźć się w szkolnej rzeczywistości.

Nie należy dopasowywać się do ludzi i działać pod presją. Od początku wybierzmy siebie, zachowujmy się jak zawsze. Polecam też literaturę, w niej można odnaleźć siebie, ale też dzięki niej otwieramy się na relacje z ludźmi. Myślę, że w tym tkwi moc literatury, że możemy utożsamiać się z bohaterami. Szukajcie więc książek z głębokim przekazem. Ja właśnie tak robiłam i zdradzę też, że właśnie taką literaturę sama chciałam tworzyć.

A gdybyś miała szansę wypowiedzenia się w sprawie młodych przed tymi, którzy kreują dzisiejszy świat – co byś im powiedziała?

Jeśli mogłabym zmienić świat, zrobiłabym wszystko, by ludzie nie byli schematyczni, by zaczęto doceniać indywidualność i tych, którzy idą poza schematem. Chciałabym, aby uczono nas, jak być odważnym w myśleniu i działaniu! Nie zgadzam się na stereotypowe myślenie o tym, jak powinno wyglądać życie, nie podzielam zdania, że każdy z nas powinien podążać taką samą ścieżką! Przykładowo: kobiety nie są stworzone do tego, by jedynie mieć męża i myśleć o założeniu rodziny. Chcę, by ludzie nie byli krytykowani za to, że są inni! Mamy prawo być inni! To w nas jest właśnie piękne, że każdy czuje inaczej!

Monika Bartnik

SCENARIUSZE NA PRZYSZŁOŚĆ

Światowy lockdown sprawił, że prawie całe nasze życie przeniosło się do Internetu. Zdalna nauka i praca, zdalne zakupy oraz online koncerty i spotkania z twórcami kultury... Jak to wpłynie na przyszłość zawodową?

Eksperti Infuture Hatalska Foresight Institute i firmy Samsung w raporcie sprzed roku informują, że do 2030 roku może zniknąć 47% spośród zawodów. Większość ekspertów i pracodawców podkreśla, że to oznacza ewolucję znanych specjalizacji oraz narodziny nowych.

Nowe technologie, lockdown a offlinowa rzeczywistość

Według przewidywań Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) 65% dzisiejszych dzieci będzie wykonywać w przyszłości pracę, która jeszcze nie istnieje... Co na to wpłynie? Cyfryzacja, automatyzacja, nowe technologie, ale też procesy demograficzne. Zmiany spowodował też lockdown. Przez ostatnie miesiące wizyty u lekarza zastąpiło doradztwo online, a nasze zakupy wspierał chatbot. Wybiegniemy jednak nieco w dalszą przyszłość.

Niektóre grupy zawodowe z powodu automatyzacji, czyli zastąpienia ludzkiej pracy fizycznej i umysłowej przez maszyny, i rozwoju nowych technologii będą musiały dostosować się do zmian. Obowiązki innych przejmą roboty. Nie będzie jednak próżni. W te miejsca powstaną nowe zawody.

Co będzie w cenie?

Już za 10 lat – jak podkreślają eksperci z Infuture Hatałska Foresight Institute – szczególnego znaczenia nabiorą na rynku pracy umiejętności techniczne z obszarów *science* (nauki), *technology* (technologii), *engineering* (inżynierii), *maths* (umiejętności matematyczne). Bardzo istotne na rynku pracy – i ma tego świadomość

DO LAMUSA OCHODZI WYKONYWANIE POWTARZALNYCH CZYNNOŚCI. Nadchodzi era pracy mobilnej, w ramach której projekty i zadania realizowane są przez międzynarodowe zespoły.

mość 20% badanych osób poniżej 22. roku życia – będą szeroko pojęte umiejętności cyfrowe. Oprócz umiejętności praktycznych i wiedzy z powyższych obszarów, pracownik będzie musiał wykazać się odpowiednimi kompetencjami, wśród nich na pierwszym miejscu jest umiejętność krytycznego myślenia (logicznego rozumowania i krytycznej analizy), zdolność aktywnego uczenia się, kreatywność, abstrakcyjne myślenie oraz umiejętność dzielenia się wiedzą. W tym roku wzrośnie też znaczenie m.in. umiejętności rozwiązywania problemów, inteligencji emocjonalnej (umiejętne rozwiązywanie konfliktów, rozpoznawanie emocji) i zarządzania ludźmi.

Jak zatem będziemy pracować w przyszłości?

Z RYNKU PRACY NIE ZNIKNA PRACOWNICY specjalizujący się w komunikacji, marketingu, nauczaniu oraz szkoleniu, zarządzaniu ludźmi oraz wszelkie zawody twórcze wymagające wyobraźni, a więc np. graficy i projektanci.

5 scenariuszy na przyszłość

W raporcie przygotowanym przez ekspertów Infuture Hatałska Foresight Institute pojawia się pięć potencjalnych scenariuszy przyszłości związanych z rynkiem pracy.

Pierwszy scenariusz nazwany został „Praca dla robotów”, co oznacza, że większość zadań będzie realizowanych przez maszyny i sztuczne inteligencje, a u pracowników doceniana będzie kreatywność i zdolności manualne.

Drugi scenariusz zakłada rzeczywistość, w której większość ludzi będzie freelancerami i niezależnymi pracownikami, którzy współpracują w realizacji międzynarodowych i interdyscyplinarnych projektów. Scenariusz ten eksperci nazwali „Hollywoodzkim modelem pracy”.

Trzeci scenariusz nazwano „Pod kontrolą”. Zakłada on, że ludzie będą pracować optymalnie i w optymalnych miejscach pracy, za co odpowiadać będą urządzenia biometryczne i sztuczna inteligencja kontrolująca całe życie.

W futurystycznym scenariuszu nie mogło zabraknąć miejsca dla tych, którym nie

są obojętne losy naszej planety. To „Społeczni pracownicy dla planety”, którzy będą pracować w nowych zawodach, powstałych w celu wspierania na co dzień idei „zero waste”. Konkurencyjni w tym przypadku na rynku będą ci, którzy będą efektywnie wykorzystywać dostępne dobra.

Ostatni scenariusz to „Wieczni pracownicy”, którzy będą musieli ciągle uczyć się, aby móc z łatwością zmieniać pracę i dostosowywać się do dynamicznie zmieniającego się rynku.

Dr hab. Renata Włoch, współautorka książki „Gospodarka cyfrowa. Jak nowe technologie zmieniają świat?” w wywiadzie dostępnym na portalu www.sztucznainteligen-cja.org.pl, zauważa, że nowe technologie pogłębią podział rynku pracy. Rynek pierwotny to będą dobrze płatne aktywności zawodowe, w których będą potrzebne bardzo wysokie kompetencje: kreatywność, umiejętność pracy z danymi czy ze sztuczną inteligencją. Z drugiej strony będziemy mieli rynek wtórny, w którym pracownik nie będzie mieć wyjątkowych kompetencji, ale będzie słabo wynagradzany.

Futurystyczne zawody

Ogłoszenia „z przyszłości”, czyli z 2030 roku, przygotowano w ramach kampanii informacyjnej związanej z raportem „Praca przyszłości”, opracowanym przez Infuture Hatal-

ska Foresight Institute. Na liście poszukiwanych zawodów pojawił się m.in. „robot therapist”, którego zadaniem będzie przekazywanie maszynie ludzkich emocji, po to, aby jak najlepiej odgrywała pracę. Drugie ogłoszenie dotyczyło stanowiska „human enhancement designer”, w ramach którego pracownik ma być odpowiedzialny za dbanie o efektywne transformacje ludzi za pomocą dostępnych rozwiązań, m.in.: implantów bionicznych, egzoszkieletów, przeszczepów, które poprawią jakość życia osoby poddanej zmianie. Trzecie ogłoszenie związane było ze stanowiskiem, w ramach którego pracownik będzie monitorować urządzenia podłączone do Internetu, umieszczone w ciele pacjenta. „Health hacker” w razie cyberataku będzie musiał zapobiec tragedii.

Kogo potrzebuje świat?

Wzrasta zapotrzebowanie na inżynierów odnawialnych źródeł energii, analityków biznesowych, w tym inżynierów danych oraz specjalistów data science, biotechnologów, logistyków. Cały czas w cenie są wszelkie zawody związane z IT oraz programowaniem.

Z rynku pracy nie znikną pracownicy specjalizujący się w komunikacji, marketingu, nauczaniu oraz szkoleniu, zarządzaniu ludźmi oraz wszelkie zawody twórcze wymagające wyobraźni, a więc np. graficy

**NA LIŚCIE
POSZUKIWANYCH
ZAWODÓW POJAWIŁ
SIĘ M.IN. „ROBOT
THERAPIST”, którego
zadaniem będzie
przekazywanie maszynie
ludzkich emocji, po to, aby
jak najlepiej odgrywała
pracę.**

i projektanci. Lekarze, pielęgniarki, fizjoterapeuci, ratownicy medyczni, opiekunowie osób starszych, dietetycy – oni też nie muszą bać się o swoją przyszłość.

Ważne wydaje się to, że w przyszłości możemy mieć do czynienia nie z konkretnymi zawodami, ale aktywnościami zawodowymi, które będą łączyć wiele umiejętności i kompetencji. W tym kontekście pamiętajmy, że wiedzę i kompetencje zdobywamy nie tylko w szkole, na uczelni czy podczas kursów, ale i w życiu codziennym. Edukacja nie kończy się na zdaniu matury czy też uzyskaniu licencjatu, tytułu magistra, certyfikatu szkolenia. Uczymy się przez całe życie i to zdobyta wiedza, nasze umiejętności i zdolności oraz kompetencje społeczne będą miały wpływ na to, czym możemy zajmować się w przyszłości.

Uczą się życia i empatii

Filip, Klaudia i Basia. Wyjątkowi wolontariusze z oratorium w Woźniakowie łączą młodych z różnych środowisk!

Animator dzieci

Filip Kuźnicki, uczeń pierwszej klasy II LO im. Jana Kasprowicza w Kutnie, swoją przygodę z Oratorium im. bł. Michała Rua w Woźniakowie rozpoczął dwa lata temu, gdy pojechał tam jako uczestnik letnich półkolonii. Wrócił z nich już jako wolontariusz.

– W naszym oratorium dzielimy się obowiązkami, ja zajmuję się animacją z dziećmi – opowiada Filip. – To miejsce nauczyło mnie wielu rzeczy przydatnych w dorosłym życiu, od umiejętności mówienia do większej grupy po umiejętność

nawiązywania nowych znajomości. Odkryłem też w sobie wiarę w Boga i stale ją pogłębiam.

Gdy pytam licealistę z Kutna o to, jak łączy naukę w szkole z wolontariatem, odpowiada, że bywa trudno, ale stara się tak ułożyć zajęcia, aby jedno z drugim nie kolidowało.

Prawa ręka wychowawcy

Klaudia Królikowska, uczennica II LO im. Jana Kasprowicza w Kutnie, pierwszy raz zawitała do oratorium w drugiej klasie gimnazjum. Była wówczas uczestniczką zimowych półkolonii. Wtedy stwierdziła, że

chce być taka jak starsi koledzy, którzy się nią zajmowali i już podczas letnich półkolonii działała w charakterze pomocnika wychowawcy.

– Najwięcej dzieje się u nas latem. Prowadzimy zorganizowane półkolonie dla dzieci i młodzieży, podczas których jeździmy na wycieczki, na basen, do sali zabaw. Organizujemy festyny rodzinne, na których ja zajmuję się konferansjerką. W sezonie wiosenno-jesiennym prowadzimy bale dla dzieci, np. Bal Karnawałowy i Bal Aniołów. Wtedy przygotowujemy program wydarzenia, tworzymy dekoracje, organizujemy sprzęt nagłaśniający. Na balach prowadzę konkursy oraz tańce i zabawy integracyjne – wylicza licealistka. Jak na taką formę spędzania wolnego czasu reagują znajomi? – Różnie.

KLAUDIA KRÓLIKOWSKA:

– Prowadzimy zorganizowane półkolonie dla dzieci i młodzieży, podczas których jeździmy na wycieczki, na basen, do sali zabaw.

FILIP KUŹNICKI:

– To miejsce nauczyło mnie nie tylko umiejętności mówienia do większej grupy, ale i nawiązywania nowych znajomości...

BASIA JAŚKOWIAK:

– Przyjaciółka podziwia moje zaangażowanie, mówi, że jestem niesamowitym człowiekiem – takie słowa dają motywację do dalszej pracy. Niestety, zdarzają się komentarze, że mogłabym to zostawić i poszukać czegoś, za co dostanę zapłatę.

Niektórzy wyśmiewają moją pracę w oratorium, ale większość osób traktuje wolontariat jako coś wartościowego. Często proszą, bym opowiadała im o mojej pracy, co mnie zawsze cieszy.

Lepsza wersja siebie

Basia Jaśkowiak, drugoklasistka z Akademickiego Liceum Ogólnokształcącego z Oddziałami Dwujęzycznymi im. prof. Zbigniewa Rełigi w Kutnie, do oratorium trafiła 10 lat temu. – Mama zapisała mnie na letnie półkolonie, ale ja nie by-

łam przekonana do tego pomysłu. Obawy minęły już po pierwszym dniu. Od razu poczułam się tutaj jak w domu i wiedziałam, że w przyszłości też będę animatorem. Kiedy wreszcie osiągnęłam odpowiedni wiek, zapisałam się na listę kandydatów do wolontariatu. W ten sposób we wrześniu 2015 roku rozpoczęłam formację na animatora oratorium – mówi z uśmiechem Basia. – Moja praca kręci się wokół dzieci – prowadzę zabawy, tańce integracyjne, prace plastyczne, organizuję wyjścia na lodowisko lub do kina

i pomagam przy nich. Stawiamy na kreatywność, a nie na gry na konsolach czy oglądanie filmów. Ostatnio zaangażowałam się we współprowadzenie oratoryjnego Instagrama.

– Dzień zaczynamy modlitwą, szybkim przypomnieniem planu dnia i jeszcze szybszą kawą. O 9.00 jesteśmy z dziećmi w kościele na modlitwie, animacji muzycznej i słówku „na dzień dobry”. Potem śniadanie i zaczyna się najbardziej intensywna część dnia. Jedziemy na wycieczkę albo urządzamy zawody sportowe, robimy plakaty tematyczne, gramy w oratoryjną grę – chorągiewki. Jemy obiad i odprowadzamy dzieci do rodziców. Każdy dzień jest inny, ale jedno jest pewne – u nas nigdy nie jest nudno – przyznaje Basia. Jak sama mówi, od dziecka miała dużo zajęć dodatkowych i planowanie ma opalone do perfekcji. Uważa jednak, że największe znaczenie ma nasze podejście do sprawy – jeśli naprawdę nam na czymś zależy, to znajdziemy na to czas. – Wolontariat to dla mnie nie tylko obowiązek, ale coś, co kocham robić – wtedy wszystko jest dużo przyjemniejsze.

Aneta Kunowska

Stowarzyszenie Licealista

– Chcieć, to móc! – tak mówi ekipa z LO im. Marii Konopnickiej w Poddębicach. Warto przyrzeć się temu, co robią młodzi w ramach projektów, i pomyśleć o założeniu stowarzyszenia w swojej szkole.

Liceum pokoleń

– Kilkanaście lat temu popularne było wspólne mieszkanie kilku pokoleń w jednym domu. Obecnie młodzi wolą mieszkać osobno, co wpływa na osłabienie ich relacji w rodzinie. Młodzi oskarżają starszych o nudziarstwo, starsi uważają, że młodzi nie reprezentują nic wartościowego. Pandemia koronawirusa pokazała jednak, że nowoczesne technologie mogą poprawić relacje międzypokoleniowe – mówi Piotr Kowalczyk, prezes Stowarzyszenia Licealista. – Pomyśl na projekt Liceum Pokoleń powstał w wyniku naszych rozmów na temat relacji rodzinnych i codziennych obserwacji.

Licealiści zdecydowali, że pomogą dzieciom i osobom starszym budować szczerą relację i zapewnią im możliwość aktywnego spędzania czasu wolnego razem. Pomyśl łączenia pokoleń zyskał uznanie Łódzkiego Akceleratora Obywatelskiego i otrzymał dofinansowanie Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich.

– W ramach naszego projektu zrealizujemy warsztaty dla par dziadek/babcia i wnuk/wnuczka. Dotyczą różnych obszarów: języki obce, robotyka, język migowy, ekologia, plastyka. Przeprowadzimy je przy merytorycznym wsparciu na-

uczycieli. Co ważne, uczestnicy zajęć mają wpływ na zakres tematyczny zajęć – podkreśla Sylwia Piaseczna.

– Przygotujemy 10 warsztatów, każdy będzie trwał 1,5 godziny. Zakładamy, że jeśli sytuacja epidemiologiczna się nie zmieni, to większość zajęć odbędzie się online. Jednak jeśli będzie możliwość i chęć uczestników – zajęcia przeprowadzimy w tradycyjnej formie. Na zakończenie zorganizujemy uroczyste rozdanie dyplomów i zaprojektowanych przez nas statuetek. Każdy uczestnik otrzyma bilet. ☺ Warsztaty potrwają do końca października – dopowiada Igor Bienias.

Ekipa projektu planuje zorganizować konkurs pod hasłem: „Co

AKCJA „STOP HEJT”
miała zmniejszyć
falę hejtu
wśród młodych
i zwiększyć świadomość
na temat
mowy nienawiści.
To zadanie
licealiści wykonali
na 100%.

LICEALIŚCI ZDECYDOWALI, ŻE POMOGĄ DZIECIOM I OSOBOM STARSZYM

budować szczere
relacje i zapewnią
im możliwość
aktywnego
spędzania czasu
wolnego razem.

chcesz mi pokazać babciu/dziadku? Co chcesz mi pokazać wnuczko/wnuka?”. – Seniorzy będą proponować miejsca w województwie łódzkim, które chcą pokazać swoim wnuczkom i uzasadnią swój wybór, a młodszy opiszą, gdzie chcieliby zabrać dziadków i dlaczego. Z nadesłanych odpowiedzi jury wybierze najciekawsze, powstanie też międzypokoleniowy przewodnik dostępny w sieci w PDF – opowiadają Sylwia Piaseczna i Igor Bienias.

– My nauczymy się szacunku do seniorów, zrozumienia potrzeb innych, osoby starsze nie będą czuły się osamotnione, zyskają też nowe umiejętności – podkreślają Weronika Kujawa i Daria Grabska.

STOP hejtowi!

Licealiści z Poddębic zorganizowali akcję „Stop hejt” przeciw coraz bardziej wszechobecnemu zjawisku mowy nienawiści.

– Na ścianie hali szkoły pojawiły się kolorowe graffiti będące odpowiedzią uczniów na obraźliwe hasła nawołujące do nienawiści, które oszpecały budynek. Murale symbolizują otwartość na nieszeblonowe działania, kreatywność i tolerancję – mówi Anna Perlińska-Supeł, wiceprezes Stowarzyszenia.

Uczniowie przeprowadzili cykl warsztatów dla rówieśników na temat przyczyn i skutków używania mowy nienawiści. – Warsztaty dotyczyły stosowania cyberprzemocy oraz miały uwrażliwić naszych rówieśników na odczucia innych

– mówi Kinga Kądziała. – Przedstawiciele Komendy Powiatowej Policji w Poddębicach mówili nam o konsekwencjach prawnych cyberprzemocy i hejtu – dodają Michał Gutkowski i Natalia Graczyk.

Projekt „Stop hejt” uzyskał dofinansowanie w konkursie Programu Mikrogranty „Łódzkie na plus” 2019 realizowanego przez Centrum OPUS, finansowanego ze środków samorządu województwa łódzkiego.

Inwestycja w siebie

Dzięki zaangażowaniu w projekty Stowarzyszenia uczniowie zdobywają wiedzę z ekonomii społecznej, przedsiębiorczości, diagnozowania potrzeb lokalnych oraz tworzenia inicjatyw dla społeczności. – Wzrasta w nas wiara we własne możliwości i w sprawczość obywatelską – podkreślają licealiści. – Zamiast czekać, bierzemy sprawy w swoje ręce i tworzymy nową rzeczywistość.

To już postanowione!

Od jutra...

sobie cel? Panujesz nad czasem? Chcesz powalczyć ze swoją nieśmiałością? Odrób pracę domową z coachami.

Zaczynasz pracę nad sobą. Czy wiesz już, w czym jesteś dobry? Potrafisz wyznaczyć sobie cel? Panujesz nad czasem? Chcesz powalczyć ze swoją nieśmiałością? Odrób pracę domową z coachami.

NAME GAME – ĆWICZENIE NA NIEŚMIAŁOŚĆ

Artur Król, coach, poleca ćwiczenie, które najlepiej robić raz dziennie przez co najmniej dwa–cztery tygodnie. Pomoże to na co dzień kierować uwagę bardziej na świat zewnętrzny, a w efekcie uczyni cię pewniejszym i bardziej kontaktowym.

- ✖ **Ćwiczenie** to robisz krótko, do 2–3 „zawiesznię” sytuacji, gdy będziesz miał poczucie zagubienia i pustki w głowie. W praktyce zajmie ci to minutę, góra dwie – jeśli robisz je dłużej bez efektu, to znaczy, że oszukujesz w jakiś sposób i ułatwiasz sobie zadanie.
- ✖ Wskazujesz różne przedmioty wokół siebie i nazywasz je czymś innym, niż są. Wskazujesz na długopis – mówisz rower. Wskazujesz na jabłko – mówisz spadochron.
- ✖ Kluczowa jest szybkość – musisz przeciążyć umysł, nie rób żadnych przerw.
- ✖ Wybieraj przedmiot i szukaj, czym on nie jest. Pamiętaj, że nie możesz używać nazw innych przedmiotów, które widzisz, ani wyobrażać sobie swego pokoju i nazywać po kolei rzeczy, jakie tam są. Nie należy ciągle używać nazw z jednej kategorii (np. wieś, zwierzęta czy wojsko) – byłoby to zbyt łatwe. Nie możesz mieć przygotowanej listy słów, które za chwilę wykorzystasz. Wszystkie zachowania byłyby swego rodzaju ułatwieniem, a to ćwiczenie działa dobrze wtedy, gdy jest trudne, gdy się gubisz i nie nadążasz.

ĆWICZENIE KWIATOWE BOLLESA

To zadanie pomoże ci znaleźć część wspólną między tym, w czym jesteś dobry, a tym, co daje ci radość i jest wartością.

- ✗ Spisujemy o sobie wszystkie informacje, porządkujemy je i rysujemy kwiatek (tzw. kwiatek Richarda Bollesa), w którego skład wchodzi m.in. wartości, umiejętności, zainteresowania, cele, środowisko.
- ✗ Spisujemy rzeczy, które lubimy i umiemy robić, które sprawiają przyjemność i przy których czas niepostrzeżenie upływa, np. poranny przegląd kolorowej prasy.
- ✗ Dalej wypisujemy rzeczy, które lubimy robić, ale niekoniecznie umiemy. Wypisujemy też wszystkie zainteresowania. O czym chętnie rozmawiamy z ludźmi, czego chętnie słuchamy, co nas inspiruje, które treści z Internetu przykuwają uwagę.
- ✗ Przyglądamy się talentom. Wypisujemy wszystkie ulubione uniwersalne umiejętności, czyli te, którymi chętnie lubimy się posługiwać i które przynoszą pożądane rezultaty. Bolles poleca spisanie siedmiu historii z życia, w których byliśmy głównymi bohaterami, a które zakończyły się sukcesem. Przyglądamy się, co się w historiach powtarza: nawiązywanie kontaktów, gra na instrumencie, pisanie wierszy, zbieranie informacji. Zastanówmy się, z jakimi problemami przychodzą do nas ludzie, kiedy traktują jako eksperta. Pamiętajmy, to muszą być historie czegoś, co sprawiło frajdę.
- ✗ Na koniec sprawdzamy, czy to nasze połączenie naszej pasji, talentów, misji i wartości wypełni jakąś lukę na rynku i jak możemy zacząć na tym zarabiać.

NA ZARZĄDZANIE CZASEM – KOLEKCJONOWANIE ZADAŃ

David Allen w swej książce „Getting things done” proponuje skuteczną metodę, która pomoże zapanować nad czasem.

- ✗ Kolekcjonowanie zadań polega na przeprowadzeniu własnej burzy mózgu i zapisaniu na kartce 100% rzeczy do zrobienia w ogóle – od marzeń, planów, zadań na jutro czy na ten rok po rzeczy do oddania, wyrzucenia, pożyczania, przejrzenia.
- ✗ Co zrobić w domu, jak zadbać o bliskich, gdzie zabrać mamę, co zrobić dla siebie dzisiaj, jutro, za 5 lat?

Zadań jest mnóstwo, ale satysfakcja z wykreślenia kolejnych pozycji z tej ogromnej listy jest niezwykła!

JAK POPRAWNIE SFORMUŁOWAĆ SWÓJ CEL?

Anna Konkel-Zajac, doradca edukacyjna, pokazuje, że poprawnie sformułowany cel powinien być:

POZYTYWNY – czyli czego chcę, a nie czego nie chcę;

PROSTY – jego zrozumienie nie powinno stanowić kłopotu, powinien być jasno określony;

MIERZALNY – tak sformułowany, by można było sprawdzić stopień realizacji celu;

OSIĄGALNY – realistyczny, cel zbyt ambitny może spowodować spadek wiary w jego osiągnięcie i motywacji do jego realizacji;

ISTOTNY – powinien być ważnym krokiem naprzód, jednocześnie musi stanowić określoną wartość dla tego, kto będzie go realizował;

OKREŚLONY W CZASIE – terminowy, powinien mieć dokładnie określony horyzont czasowy, w jakim zamierzamy go osiągnąć;

ATRAKCYJNY – przede wszystkim dla nas!

Motywacja na cały rok!

„Nasze motywatory pokazują, że mamy wpływ na to, jak będzie wyglądać nasze życie” – twierdzi Anna Konkel-Zajac, doradca edukacyjno-zawodowy, coach.

Początek roku szkolnego to często okres najwyższej motywacji młodych ludzi. Mają energię i nadzieję, że wszystko się uda... Tylko że po dwóch tygodniach motywacja do działania spada. Dlaczego?

Bo najprawdopodobniej motywacja była z zewnątrz, a taka może trwać tylko chwilę. Jeśli nie mamy motywacji wewnętrznej, czyli nie wiemy, co nas nakręca do działania, to nic nie wypali. To motywacja wewnętrzna jest skuteczna, dlatego warto ją rozpoznać u siebie. Podam przykład: jeśli ktoś ma wysoką ciekawość, to jego wewnętrzną motywacją jest zgłębianie wiedzy. Taka osoba lubi się uczyć, więc będzie ją nakręcać do nauki do matury jej wewnętrzna potrzeba – głód zdobywania wiedzy.

Problem w tym, że niewielu osób odczuwa taki głód...

To prawda, ale też nie ma w tym nic złego. Jeśli ktoś ma niską ciekawość, to nie oznacza to, że jest mniej

inteligentny, tylko że potrzebuje konkretu, chce wiedzieć, do czego ta wiedza będzie mu potrzebna. Taka osoba szybciej się uczy poprzez doznania, gdy jest świadoma, że wiedza daje jej „mięso”, clou. Ona nie uczy się dla samego zdobywania wiedzy, tylko ta wiedza ją interesuje, jest jej po coś potrzebna.

Czyli, jeśli chcę mieć motywację nie tylko na kilka tygodni, to muszę odkryć, co wewnątrz mnie motywuje?

Dokładnie tak. I wtedy może się okazać, że będzie potrzebny np. nowy system pracy i nauki, bo ten, który stosowaliśmy, nie jest skuteczny. Są osoby, które mają potrzebę wysokiego uznania, czyli akceptacji, są wrażliwe na krytykę, boją się odrzucenia – one potrzebują aprobaty innych. Tacy uczniowie szukają więc potwierdzenia z zewnątrz, np. informacji zwrotnej od nauczyciela, czy dobrze się uczą.

Ale trudno uczniowi powiedzieć do nauczyciela: proszę pana, ja potrzebuję uznania. Niewielu też pedagogów ma tę uważność na indywidualne potrzeby ucznia.

Tak, ale zdarza się, że ktoś ma też wysoką potrzebę kontaktów społecznych, czyli lubi otaczać się ludźmi, np. z klasy, i stamtąd może czerpać uznanie. Być może wsparcie daje rodzina, mama, rodzeństwo. Wtedy powinniśmy ich prosić o pomoc i zaspokojenie potrzeby uznania, która ma wpływ na motywację w szkole. Istotne jest, by ktoś nam powiedział, że to, co robimy, jest ważne.

Są też osoby, które mają niską potrzebę uznania – one są zwykle pewne siebie, odporne na krytykę, nie potrzebują dobrego słowa tak bardzo jak tlenu.

Test RSMP® (<https://reissprofile.pl/rmp-dla-mlodziezy/>) pokazuje, że każdy z nas jest kombinacją różnych potrzeb i pragnień. Najważniejsze jest, by zobaczyć, jakie mam potrzeby i pragnienia, co mnie motywuje – i w ten sposób znaleźć klucz do siebie. To zapewnia rozwój zgodny z talentami, pragnieniami, a także pozwala lepiej zrozumieć siebie i relacje z innymi. To kluczowe w motywacji do nauki. Bo nawet jeśli stwierdzę, że nie lubię fizyki, ale będę wiedzieć, że wynik matury z niej liczy się w rekrutacji na lotnictwo, a chcę być lotnikiem, to będzie to motywacją, by się uczyć tego przedmiotu.

KAŻDY Z NAS JEST KOMBINACJĄ RÓŻNYCH POTRZEB I PRAGNIĘĆ.

Najważniejsze jest, by je zobaczyć, i w ten sposób znaleźć klucz do siebie.

Należy też uświadomić sobie, po co są nam potrzebne dobre oceny? Bo przecież nie dla pracodawcy, który o nie nie pyta. Jeśli odpowiemy sobie na to pytanie, łatwiej nam będzie podchodzić do nauki.

Dla młodych to może być odkrywcze, bo patrzą na siebie przez pryzmat tego, jakie mają obowiązki, co muszą zrobić, a nie poprzez to, czego pragną i potrzebują...

Właśnie tak. Chodzi o to, by młody człowiek sam podejmował decyzje (stosownie do jego wieku), w oparciu o to, kim chce być, jak pragnie żyć, czego potrzebuje do szczęścia. Pomóc w tym może test RSMP®, który oceni, jakie mamy potrzeby i pragnienia. Test online zajmuje od 20 do 30 min. Powstaje indywidualny profil pod kątem motywacji oraz 40-stronicowy raport o tym, jakie są nasze potrzeby, mocne strony, talenty. Wyniki testu pomogą też w wyborze ścieżki edukacyjnej i zawodowej.

Często trudno jest się zmotywować do nauki, zwłaszcza gdy zależy nam na czymś kompletnie innym. Pierwszoklasiści na przykład chcą przede wszystkim odnaleźć się w nowej szkole. Mówią sobie: teraz będę mieć trójki, bo wolę życie towarzyskie...

I nie ma w tym nic złego, jeśli ktoś zobaczy, że dla niego w tej chwili są najważniejsze relacje z innymi ludźmi. Kluczowe jest w tej sytuacji to, by podjął taką decyzję sam i opracował plan: mam trójki, bo chcę popracować nad swoimi relacjami z kolegami z klasy. Paradoksalnie może się zdarzyć, że będzie mieć lepsze oceny. Ważne jest samodzielne podejmowanie decyzji.

16 motywatorów według prof. Reissa: władza, niezależność, ciekawość, uznanie, porządek, gromadzenie, honor, idealizm, kontakty społeczne, rodzina, status, rewanz, piękno, jedzenie, aktywność fizyczna, spokój.

Te wartości decydują o tym, jak postrzegamy to, co daje nam szczęście.

Więcej info na:
<https://reissprofile.pl/>.

Jakich pytań możemy się spodziewać?

Na przykład takich: Czy wolę pracować sam, czy w grupie? Czy lubię wyrównywać rachunki? Czy uprawianie sportu jest dla mnie ważne? Czy lubię mieć wpływ na innych? Czy interesuje mnie świat i chcę go zmieniać? Czy ważne jest, co inni ludzie o mnie myślą?

Jeśli będę wiedział, jakie mam potrzeby, będę wiedział, które otworzyć drzwi. Motywatory wskażą, jak może wyglądać nasze życie. To pozwoli też być bardziej empatycznym, zrozumieć motywację działania innych.

Rozmawiała Ola Siewko.

Ekologiczny demakijaż

Co można zrobić, żeby chronić siebie i planetę, a równocześnie korzystać z porządnych kosmetyków? Zrobić specjalny olejek do demakijażu w domu i to z łatwo dostępnych składników! – pisze Małgorzata Brzozowska, ambasadorka ekożycia, autorka bloga www.dozerowaste.blogspot.com.

Poloxamer 184, polysorbate 20, propylene glycol, disodium EDTA, methylparaben, propylparaben, methylisothiazolinone... to przykładowe składniki płynu do demakijażu ze sklepu. Działają rakotwórczo, alergizująco, odkładają się w ludzkim tłuszczu, imitując hormony... Biorąc pod uwagę fakt, że codziennie nakładamy sobie na twarz tablicę Mendelejewa, nie dziwi liczba chorób cywilizacyjnych dotyczących ludzi!

Uważaj na niebezpieczne mikrogranulki

Częstym problemem dla zdrowia człowieka i środowiska jest występowanie w kosme-

tykach mikrogranulek – mało kto wie, że produkowane są one zazwyczaj z plastiku, który spłukujemy potem do oceanów. W składzie kosmetyku ze sklepu znajdziesz je pod nazwami: nylon, polyethylene (PE), polypropylene (PP), polytetrafluoroethylene (PTFE), polyethylene terephthalate (PET) czy polymethyl methacrylate (PMMA).

Możesz jednak zrobić olejek do demakijażu w domu, samodzielnie. Będzie zdrowy dla skóry, bez niepotrzebnych dodatków i tańszy – ten z mojego przepisu kosztuje 8,56 zł za 250 ml.

Polecam olejowe oczyszczanie twarzy

Alternatywą dla kupnych olejków

do demakijażu jest olejowe oczyszczanie twarzy. Tłuszcze roślinne z łatwością rozpuszczają się w innych, dlatego sebum wraz z zanieczyszczeniami łatwo usunąć z twarzy właśnie olejkami. Nakładamy go na skórę okrężnymi ruchami, po czym ściągamy nadmiar tłuszczu wacikiem wielorazowego użytku (o tym, jak je zrobić, napiszę w następnym numerze „Cogito”). Prawdziwy „rytuał” olejowego oczyszczania twarzy trwa ok. 3 minuty.

- Nałóż na twarz mieszankę olejków i wmasuj ją w skórę.
- Zmocz ręczniczek w ciepłej wodzie, wyjmij go i przyłóż na chwilę do skóry – to otwiera pory.
- Powtórz masaż olejkami oczyszczającym.
- Nałóż kolejny raz ręczniczek na twarz i wytrzyj nim ją.
- Przepłucz twarz zimną wodą – w ten sposób zamkniesz pory.
- Nałóż krem na twarz.

Jeśli masz cerę naczynkową, używaj tylko letniej wody. Na ropne stany trądzikowe stosuj mieszanki

Mój przepis na 250 ml olejku do demakijażu twarzy (cera tłusta)

Składniki:

- 35 ml oleju rycynowego
- 45 ml oleju krokoszewowego
- 80 ml oleju z pestek winogron
- 90 ml oleju słonecznikowego
- 10 kropli olejku z drzewa herbacianego

Oleje mieszamy ze sobą i przelewamy do wyparzonej wcześniej buteleczki z dozownikiem (np. szklanej, aptecznej).

z olejkami eterycznymi o właściwościach antyseptycznych, delikatnie też ścieraj ręcznikiem nadmiar oleju ze skóry.

Właściwości użytych przeze mnie olejów:

Olej rycynowy – działa przeciwgrzybicznie i przeciwzapalnie, oczyszcza i odżywia skórę.

Olej krokoszowy – działanie przeciwzapalne, nawilżające i odżywcze.

Olej z pestek winogron – oczyszcza skórę, lekko ją tonizuje, ściąga pory.

Olej słonecznikowy – nawilża, odżywia i zmiękcza skórę.

Olejek z drzewa herbacianego – działa aseptycznie i przeciwzapalnie, goi blizny.

Jaki olej dla jakiej cery?

Cera sucha – oliwa z oliwek, olej rycynowy, olej rzepakowy, olej z awokado, olej kokosowy.

Pamiętaj, by tworząc olejek do demakijażu oczu, nie używać do niego olejków eterycznych.

Cera normalna – olej migdałowy, olej arganowy, olej z pestek moreli.

Cera tłusta i mieszana – olej jojoba, olej lniany, olej z pestek winogron, olej z czarnuszki, olej z nasion wiesiołka.

Olej rycynowy – dobierz proporcje

Ten olej ma świetne właściwości czyszczące, ale może okazać się zbyt mocny. Komponując własny olejek, zadbaj o właściwe proporcje:

- cera sucha – < 5% oleju rycynowego,
- cera normalna – 10–15% oleju rycynowego,
- cera tłusta i mieszana – 15–20% oleju rycynowego.

WŁAŚCIWOŚCI WYBRANYCH OLEJÓW

Olej arganowy – działa przeciwzapalnie, ujędrnia, wygładza.

Olej z awokado – koi, natłuszcza, mocno nawilża.

Olej z czarnuszki – działa przeciwbakteryjnie, przeciwzapalnie, ściągająco.

Olej z pestek dyni – oczyszcza, natłuszcza, wygładza i rozjaśnia skórę.

Olej kokosowy – działa antibakteryjnie, przeciwgrzybiczo, natłuszcza, mocno nawilża.

Olej wiesiołkowy – regeneruje, pielęgnuje i działa przeciwświądowo.

Olej sezamowy – oczyszcza, nawilża, łagodzi, reguluje pracę gruczołów łojowych (łojotok).

Olej z nasion dzikiej róży – regeneruje, wygładza, działa przeciwzapalnie, rewitalizuje.

Oliwa z oliwek – działa przeciwzapalnie, natłuszcza skórę, zmiękcza, odżywia.

Olej z orzechów – lekko ściąga, działa przeciwzapalnie, tonizuje i odżywia.

Olej z pestek moreli – zmiękcza naskórek, ściąga pory, działa odżywczo, przeciwzapalnie.

Olej z ogórecznika lekarskiego – koi, wygładza, lekko ściąga, regeneruje, łagodzi świąd.

Komedogenność olejów

Brzmi groźnie? Nie ma się czego bać.☺ To właściwość substancji do zatykania porów, co prowadzi do powstawania wyprysków.

Oleje niezatykające porów i niskokomedogenne: olej arganowy, masło shea, olej jojoba, olej migdałowy, olej rycynowy, olej słonecznikowy (najczęściej używa się go jako bazę do olejowych mikstur), olej tamanu, olej z czarnuszki, olej z awokado, olej z pestek winogron, oliwa z oliwek, olej krokoszowy, olej z orzecha włoskiego.

Jednym z najbardziej zapychających porów jest olej kokosowy, ale osoby z cerą suchą nie powinny go unikać, bo pomoże on odbudować barierę lipidową skóry i pozostawi ochronny filtr na skórze.

Studia z prawa Internetu na Uniwersytecie Szczecińskim

Zapraszamy na innowacyjne studia, które przygotowują do pracy w administracji publicznej i prowadzenia działalności, której istotą jest przetwarzanie informacji oraz ochrona danych. **Prawo Internetu i ochrony informacji** na Uniwersytecie Szczecińskim daje start do ciekawych zawodów – inspektora ochrony danych, infobrokera, prywatnego detektywa. Zajęcia na kierunku prowadzą też praktycy, m.in. sędziowie, adwokaci, radcowie prawni, informatycy i specje z zakresu bezpieczeństwa, zajmujący się zasadami ochrony informacji i przetwarzania jej zgodnie z przepisami.

Do zdobycia są specjalności:

- informacja w sektorze prywatnym,
- informacja w sektorze publicznym.

Kryteria rekrutacji: język polski, język obcy nowożytny i jeden przedmiot do wyboru: filozofia, geografia, historia, informatyka, matematyka, wiedza o społeczeństwie.

Na Politechnice Lubelskiej inżynieria multimediiów

Na kierunku inżynieria multimediiów nauczysz się, w jaki sposób tworzyć oprogramowanie, przetwarzać pliki graficzne i formy multimedialne oraz zapoznasz się z grafiką komputerową i zasadami tworzenia animacji. Zdobędziesz wiedzę i umiejętności inżynierskie z zakresu projektowania i użytkowania urządzeń i instalacji elektrycznych, oświetleniowych, audiowizualnych. Dowiesz się, jak tworzyć multimedialne aplikacje i prezentacje, nagrania audiowizualne. Zdobędziesz też wiedzę z zakresu nauk o komunikacji społecznej i mediach. Studia przygotowują do pracy projektanta (systemów zasilających, oprogramowania, instalacji multimedialnych), inżyniera obsługi studia, realizatora (np. dźwięku, obrazu i multimediiów), montażysty form multimedialnych, inżyniera multimediiów.

W rekrutacji liczy się język polski, język obcy nowożytny, jeden przedmiot: matematyka, fizyka, informatyka, chemia, geografia, biologia, historia, WOS.

Dyplom z zarządzania w lotnictwie na Uniwersytecie Coventry

W nowej filii Uniwersytetu Wrocławskiego – Uniwersytecie Coventry – osoby zainteresowane lotnictwem komercyjnym mogą zdawać na studia licencjackie – zarządzanie w lotnictwie. Jak mówi **John Dishman**, prorektor Uniwersytetu Coventry: „Uwzględniliśmy opinie przedstawicieli lokalnych pracodawców oraz Rady Miasta Wrocław, którzy zgłaszali zapotrzebowanie na wysokiej klasy specjalistów do przedsiębiorstw lotniczych w regionie. Program jest mocno ukierunkowany na zarządzanie w biznesie i opracowany w taki sposób, aby przygotować specjalistów, którzy będą proaktywnie stosować specjalistyczną wiedzę i umiejętności w zróżnicowanym i globalnym przemyśle lotniczym”.

Studia elektrotechniczne na Politechnice Krakowskiej

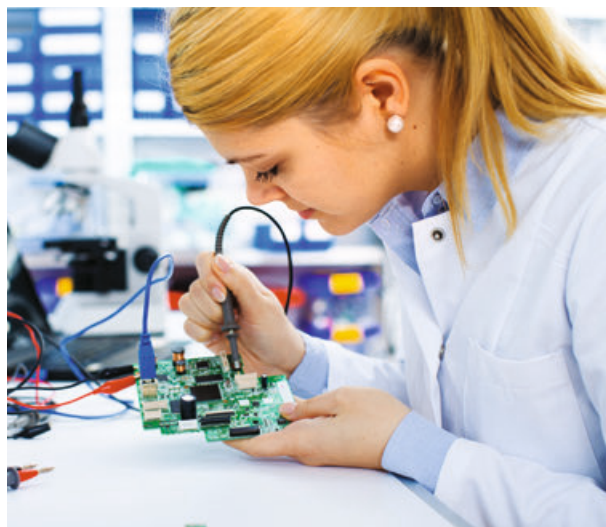
Kierunek **elektrotechnika i automatyka** daje wiedzę studentom ze wszystkich obszarów inżynierii elektrycznej. Studia kształcą specjalistów do prac inżynierskich m.in. w zakresie konstrukcji i kreślenia schematów obwodów elektrycznych ideowych i montażowych; konstrukcji maszyn elektrycznych i układów napędowych; metod sterowania układów napędowych; modelowania układów elektrycznych w automatyce przemysłowej; techniki mikroprocesorowej. Podczas nauki można zdobyć uprawnienie elektroinstalacyjne SEP.

Specjalności:

- automatyka w układach elektrycznych,
- trakcja elektryczna,
- inżynieria systemów elektrycznych.

Zasady rekrutacji:

jeden przedmiot do wyboru: matematyka, fizyka, informatyka, fizyka z astronomią.

NOWOŚĆ! Geodezja i planowanie przestrzenne w Rzeszowie

Na Politechnice Rzeszowskiej od tego roku są studia inżynierskie w zakresie geodezji, kartografii, systemów informacji o terenie i zagospodarowania przestrzennego. W programie studiów nacisk położono na stosowanie metod i narzędzi z zakresu geodezji i planowania przestrzennego, nowoczesnych technik pomiarów geodezyjnych, satelitarnych i fotogrametrycznych. Student geodezji i planowania przestrzennego pozna też zagadnienia z ekonomii, organizacji i zarządzania oraz prawa.

Specjalność **geoinformatyka i geodezja inżynierska** przygotuje do obsługi i tworzenia map numerycznych oraz baz danych, a także wykonywania specjalistycznych pomiarów geodezyjnych. Specjalność **gospodarka nieruchomościami i planowanie przestrzenne** nauczy sporządzania dokumentów planistycznych i projektowania, wyceny nieruchomości, zarządzania i obrotu nieruchomościami, modernizacji obszarów wiejskich.

W rekrutacji uwzględnia się wyniki maturalne z matematyki, fizyki albo informatyki oraz z języków polskiego i obcego.

Zarządzanie w ochronie zdrowia na UJ

Studia I stopnia są skierowane do osób pragnących w przyszłości związać karierę z rozwijającym się, perspektywicznym sektorem ochrony zdrowia, w którym znajduje się wiele pozamedycznych stanowisk pracy. To pierwszy taki kierunek

na Uniwersytecie Jagiellońskim, którego cechą jest międzywydziałowość, interdyscyplinarność i holistyczne podejście do problemów organizacyjnych, zarządczych i ekonomicznych związanych z ochroną zdrowia.

Zasady rekrutacji: matura z jednego przedmiotu (biologia, chemia, fizyka, filozofia, geografia, historia, informatyka, język angielski, język polski, matematyka, WOS).

Najlepszy wydział dziennikarstwa w Polsce!

**WYDZIAŁ
DZIENNIKARSTWA,
INFORMACJI
I BIBLIOLOGII NA
UNIwersYTECIE
WARSZAWSKIM
JEST
BEZKONKURENCYJNY.**

**Jeśli chcesz więc
uczyć się o mediach
i informacji od
najlepszych,
przeczytaj, co
mówią wykładowcy
5 topowych
kierunków!**

**TAKIE DZIENNIKARSTWO
I MEDIOZNAWSTWO
TYLKO NA UW!**

Dr Jarosław Kończak

● 160 znaków w SMS-ie to za mało? Trafiłeś w dziesiątkę! Specjalizacja prasowa albo dziennikarstwo online jest właśnie dla ciebie. Gadasz i gadasz, a do tego jeszcze puszczasz dobrą muzykę – świetnie, zapraszamy do Radia Kampus. Nie gadasz, nie piszesz, ale siedzisz na Snapchacie albo Instagramie – witamy na specjalizacji fotograficznej, chyba że wybierzesz dziennikarstwo multimedialne. A jeśli swoje życie zacząłeś od TikToka... – idziesz na specjalizację telewizyjną. W studiu telewizyjnym zrobisz swój program i sam wybierzesz, gdzie go umieścisz.

● Oferujemy nowoczesne studio telewizyjne z wirtualną rzeczywistością, radiową pracę na „żywym organizmie” w Akademickim Radiu Kampus, które nadaje na Warszawę i okolice, wydajemy swoje czasopisma, np. „Studia Medioznawcze”, byś mógł szkolić swój warsztat, wyjeżdżamy też na plenery fotograficzne, by łączyć przyjemne z pożytecznym. Badamy przekazy medialne w profesjonalnym Centrum Analiz Medialnych.

MEDIA NIE CZEKAJĄ, TE NAJLEPSZE TRZEBA ZŁAPAĆ! Od czego zacząć? Od rekrutacji na najlepszy Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii w Polsce – Uniwersytet Warszawski zaprasza!

LOGISTYKA I ADMINISTROWANIE W MEDIACH DAJE SUKCES!

**Prof. ucz. dr hab. Wiesław
Cetera**

● U nas zdobędziesz wiedzę, dzięki której odniesiesz sukces marketingowy w branży medialnej!

● Studenci zdobywają wiadomości z zakresu multimedialności, baz danych, umiejętności wyszukiwania informacji z zasobów big data oraz posługiwania się narzędziami statystycznymi. Poznają potencjał komunikacyjny urządzeń mobilnych.

● Program studiów licencjackich jest realizowany w ramach dwóch specjalności: **logistyka i marketing w mediach, zarządzanie i technologie mediów**. Dla obu przewidziany jest wspólny blok zajęć wprowadzający studenta w tematykę nowych mediów, technologii informatycznych i mediów mobilnych.

● Dzisiaj na logistyce mediów studiuje ponad 700 studentów. Nagrywają i redagują materiały wideo, a dzięki zajęciom praktycznym w trakcie studiów organizują i uruchamiają transmisję strumieni wideo na kanale YouTube, Facebooku, w serwisie Twitter. W przyszłości będą świetnymi specjalistami z unikalnymi kompetencjami w zakresie projektowania i budowy stron internetowych, serwisów społecznościowych (Facebook, Twitter, Instagram), a także automatyzacji zadań redakcyjnych.

● Zdobyte umiejętności praktyczne uzupełnione są wiedzą z zakresu ekonomii mediów, zarządzania, marketingu i reklamy, dzięki czemu możliwe jest zarządzanie przedsiębiorstwem medialnym.

LOGISTYKA MEDIÓW OBEJMUJE WIEDZĘ O UWARUNKOWANIACH SUKCESU MEDIOWEGO, czyli uczy studentów, jak wdrażać społeczną odpowiedzialność biznesu (SOB), dbać o klienta poprzez właściwą logistykę obsługi.

PUBLIKOWANIE WSPÓŁCZESNE – NAUCZYMY CIĘ ROZUMIEĆ PROCES WYDAWNICZY

Dr hab. Agnieszka Chamera-Nowak

● Nasz kierunek otworzy ci drogę do wirtualnej rzeczywistości książek, najnowszej technologii, a także pokaże zaawansowane możliwości edytorskie.

● Tutaj nauczymy cię rozumieć tradycyjny i cyfrowy proces wydawniczy, jego poszczególne etapy wraz z ich otoczeniem społecznym, kulturowym, ekonomicznym i technicznym rozpatrywanym w kontekście historycznym i współczesnym.

● Nauczysz się wyszukiwania informacji i projektowania baz wydawnictw, będziesz mieć zajęcia np. z grafiki komputerowej i warsztaty z pisania tekstów użytkowych.

● W ciągu roku akademickiego organizowane są co najmniej dwa wyjazdy do miejsc związanych z książką (np. targi książki w Warszawie czy Krakowie, muzea czy drukarnie).

● U nas możesz realizować przedmioty spoza programu zajęć, które odpowiadają twoim zainteresowaniom, np. obejmujące nauki ścisłe, społeczne, humanistyczne, sportowe, teatralne czy muzyczne.

STUDENCI UCZĄ SIĘ TEGO, JAK MA WYGLĄDĄĆ PROJEKT PUBLIKACJI, by charakteryzował się spójnością treści, formy i funkcji, jasnością przekazu.

ARCHITEKTURA PRZESTRZENI INFORMACYJNYCH – STUDIA INTERDYSCYPLINARNE

Dr Marcin Roszkowski

● Na program studiów składają się trzy obszary: (1) **architektura informacji**, która daje popularny obecnie zawód związany z projektowaniem serwisów www i aplikacji mobilnych oraz badaniem ich użyteczności, (2) **użytkownicy informacji**, czyli wiedza, jak zachowują się ludzie podczas interakcji z usługami sieciowymi, oraz (3) **instytucje in-**

formacji, czyli jak funkcjonują na rynku firmy, organizacje i jednostki administracji publicznej, których głównym kapitałem jest informacja, którą mają, tworzą lub rozpowszechniają.

● Program wykładów i ćwiczeń na tym kierunku opracowano na podstawie analizy ofert europejskich i amerykańskich uczelni prowadzących kształcenie w zakresie architektury informacji. Podczas trzyletnich studiów nauczysz się, jak zaprojektować usługi informacyjne dla biznesu (np. sklep internetowy), ale również dla edukacji i kultury (np. biblioteka cyfrowa).

● W ramach zajęć studenci projektują schematy nawigacji dla serwisów internetowych, czyli ścieżki, którymi będą podążali użytkownicy przeglądający zawartość.

● Zdobędziesz wiedzę i umiejętności w zakresie badania zachowań informacyjnych użytkowników, które są niezbędne w sektorze *user experience* (UX).

● Studia przygotowują do zawodów, w których kluczową rolę odgrywa wyszukiwanie, przetwarzanie, prezentowanie oraz projektowanie informacji, są to: **architekt informacji, analityk informacji, redaktor serwisów internetowych, specjalista ds. użyteczności (user experience), specjalista ds. zarządzania informacją.**

W PROGRAMIE STUDIÓW DUŻO UWAGI POŚWIĘCAMY PROBLEMATYCE METADANYCH, czyli temu, jak opisywać zasoby informacji. Nauczysz się opracowywać schemat metadanych dla kolekcji cyfrowej, np. sklepu internetowego.

BIBLIOTEKOZNAWSTWO – CIEKAWSZE, NIŻ MYŚLISZ!

dr Michał Zajac

● Na UW studenci **bibliotekoznawstwa i informacji naukowej** biorą udział w zajęciach przygotowujących do wypełniania bibliotekarskich obowiązków, takich jak czytelnictwo, zagadnienia wydawnicze i księgarskie, historia książki i bibliotek, źródła informacji czy metodyka pracy z czytelnikiem dziecięcym. Uczęszczają na kursy ogólnohumanistyczne z literatury,

historii i historii kultury.

● Na wyzwania pracy bibliotekarskiej przygotowują przedmioty: **wstęp do projektowania baz danych i repozytoriów cyfrowych, informacja europejska, digitalizacja obiektów kultury.** Dzięki takim przedmiotom jak **animacja społeczno-kulturalna w instytucjach kultury, organizacja i zarządzanie bibliotekami, otoczenie społeczne bibliotek** absolwenci zostają menedżerami kultury.

DO WYBORU SĄ SPECJALIZACJE: architektura informacji i wiedzy, edytorstwo, dziedzictwo kulturowe, informacja w biznesie, zarządzanie informacją i wiedzą, organizacja i zarządzanie bibliotekami, informacja i komunikacja w europejskich instytucjach kultury.

studia w UK

– co się zmienia?

To ostatni rok akademicki, w którym studenci mogą otrzymać pożyczkę studencką pokrywającą koszty czesnego na wszystkie lata studiów. W związku z brexitem od przyszłego roku pożyczki te nie będą już dostępne dla osób spoza Wielkiej Brytanii. Co się jeszcze zmienia?

Tuż przed wakacjami brytyjski rząd ogłosił, że w związku z brexitem od roku akademickiego 2021/2022 opłaty za studia dla studentów z Unii Europejskiej będą wyższe i nie będą oni mogli skorzystać ze *student loans*, która pokrywa czesne za wszystkie lata studiów. – Zmiana nie dotyczy osób studiujących i tegorocznych kandydatów. Będą oni mogli korzystać z pożyczki, a cena za rok studiów się nie zmieni – informuje Magda Quinto z Elab Education Laboratory, firmy doradztwa edukacyjnego.

Dotychczas czesne za rok studiów w Wielkiej Brytanii wynosiło na większości kierunków 9250 funtów i – w przypadku studentów z UE – można było je w pełni pokryć z pożyczki studenckiej. Od roku 2021 koszt ten wzrośnie i nie będzie można go opłacić, korzystając z pomocy przyznawanej przez Student Finance England.

Nowe rozwiązania...

Czy studenci będą mogli liczyć na sfinansowanie nauki w innej formie? – Wiele uniwersytetów, z którymi jesteśmy w stałym kontakcie, informuje nas, że trwają prace nad różnymi opcjami oraz dalsze rozmowy z rządem Wielkiej Brytanii. Część z nich wspomina o programach stypendialnych, które obniżyłyby opłaty do rozsądnego poziomu. Staramy się równocześnie, by na polskim rynku pojawiły się

Nowe czesne w UK najprawdopodobniej będzie wynosiło tyle, ile obecnie płacą studenci spoza UE, czyli od 10,5 tys. funtów do nawet ponad 40 tys. funtów za kierunki medyczne.

produkty, które będą mogły zastąpić dotychczas dostępne *student loans* – mówi Thomas Ravensdale, CEO Elab Education Laboratory.

Aplikacja bez zmian

System edukacyjny w Wielkiej Brytanii jest zunifikowany, zatem rekrutacja na zdecydowaną większość uczelni dalej wygląda tak samo. Wszystkie szkoły wyższe wykorzystują do niej system UCAS, poprzez który absolwenci liceum składają aplikację na pięć uczelni, dołączając referencje nauczyciela oraz *Personal Statement*. Później również należy przesłać certyfikat językowy

lub odpowiednie wyniki z matury rozszerzonej.

Plus clearing – druga szansa na indeks

– Jeśli osoba chcąca studiować w Wielkiej Brytanii nie uzyskała odpowiedniego wyniku na pierwszym etapie, może to zrobić w ramach *clearingu*, czyli rekrutacji uzupełniającej. To dotyczy osób, które nie zdążyły złożyć dokumentów do 30 czerwca. Przedstawiciele uczelni na podstawie przedłożonych wyników będą mogli zaproponować kierunek, na który dana osoba będzie mogła zostać od razu przyjęta – mówi Magda Quinto z Elab Education Laboratory, firmy doradztwa edukacyjnego.

Jeśli nie MEDYCYNĄ, to co?

Analityka medyczna

Wszystkie uniwersytety medyczne w Polsce umożliwiają zdobycie kwalifikacji diagnosty laboratoryjnego. W programie studiów jest anatomia człowieka, rozszerzona chemia, biofizyka i biochemia. Studenci uczą się fizjologii, histologii, diagnostyki, farmakologii, toksykologii, prawa medycznego i propedeutyki. Mają też zajęcia z psychologii i socjologii. Na tych studiach zdobędziesz kompetencje do wykonywania badań laboratoryjnych w sposób manualny i z użyciem analizatorów oraz określania parametrów biologicznych i fizykochemicznych materiałów badawczych.

Audiofonologia

Warszawski Uniwersytet Medyczny (WUM), Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy – to są uczelnie, gdzie możesz studiować ten kierunek. Studenci zajmują się uszkodzeniami słuchu, kształceniem głosu, mowy

Nawet 20 kandydatów walczy o jeden indeks na kierunku lekarskim. Dlatego każdy myśli o alternatywie, jeśli nie zdobędzie indeksu na wymarzonej medycynie. Oto kierunki studiów, dzięki którym będziesz najbliżej świata lekarzy.

i języka u człowieka (również migowe-go). Mają zajęcia z anatomii i fizjologii człowieka, zaburzeń mowy, terapii, projektowania aparatów słuchowych i implantów ślimaków.

Po ukończeniu studiów możesz podjąć pracę w ośrodkach medycznych zajmujących się diagnostyką słuchu, mowy i równowagi.

Elektroradiologia

Zawód elektroradiologa zdobędziesz na UMK w Toruniu, WUM, UM im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, UM w Łodzi, GUM, UJ, PUM w Szczecinie oraz Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy.

W programie są zajęcia z anatomii, fizjologii, metod diagnostycznych, filozofii i podstaw etyki, dydaktyki metodycznej, biofizyki czy radiologii. Dzięki studiom będziesz umiał obsługiwać aparaturę elektromedyczną, przeprowadzać badania i zabiegi w ramach diagnostyki obrazowej i elektromedycznej oraz odczytywać RTG, tomografię komputerową, rezonans magnetyczny, mammografię, angiografię, EKG, EEG.

Biotechnologia medyczna

Znajdziesz te studia na uniwersytetach medycznych, np. w Poznaniu i Łodzi,

a także na Uniwersytecie w Opolu czy na UMK w Toruniu. Jest to kierunek bardzo obiecujący.

Wśród przedmiotów z programu studiów są matematyka statystyczna, toksykologia, genetyka kliniczna, enzymologia czy farmakologia.

Absolwenci biotechnologii medycznej pracują np. nad wynalezieniem nowych leków, szczepionek, hodowlą komórek, tkanek i narządów do transplantacji.

Położnictwo

W trakcie studiów nauczysz się, jak rozpoznawać i monitorować ciążę, samodzielnie przyjmować poród siłami natury, oraz wykrywać patologie u matki i dziecka w okresie ciąży, porodu i połogu.

Pielęgniarstwo

Znajdziesz je na uniwersytetach medycznych i w Społecznej Akademii Nauk w Łodzi. Tu zdobywasz wiedzę z nauk medycznych, społecznych, podstaw opieki pielęgniarskiej oraz opieki specjalistycznej. W programie studiów jest anatomia, fizjologia, zdrowie publiczne, etyka, promocja zdrowia, dietetyka, chirurgia, położnictwo, anestezjologia czy podstawy ratownictwa medycznego.

Na uczelnie medyczne w rekrutacji punktowana jest biologia, chemia, matematyka i fizyka.

Dietetyka

Możesz ją studiować m.in. w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, na Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie.

W planie zajęć jest anatomia człowieka, chemia żywności, podstawy towaroznawstwa żywności, etyka, genetyka, fizjologia człowieka, analiza i ocena jakości żywności, ergonomia, higiena, toksykologia i bezpieczeństwo żywności, kliniczny zarys chorób wewnętrznych.

Nauczysz się, jak planować racjonalne żywienie i przygotowywać potrawy, które wchodzi w skład diet. Dowiesz się, jak oceniać sposoby odżywiania oraz propagować zdrowy styl życia.

Higiena dentystyczna

Możesz ją studiować np. na Pomorskim Uniwersytecie Medycznym w Szczecinie. W trakcie studiów nauczysz się prawidłowo wykonywać zabiegi wybielania zębów, lakowania i usuwania kamienia nazębnego, piaskowania zębów czy instruowania w zakresie higieny jamy ustnej. Są zajęcia z plastyki odtwórczej, materiałoznawstwa, mechaniki i wytrzymałości materiałów dentystycznych.

Inżynieria biomedyczna

Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy, Uniwersytet Medyczny w Lublinie, Śląski Uniwersytet Medyczny – tutaj możesz studiować ten kierunek.

W programie: biochemia, fizyka i tech-

nika medyczna, robotyka i napędy, cyfrowe przetwarzanie sygnałów i obrazów, podstawy biomechaniki, implanty i sztuczne narządy.

Po studiach będziesz projektować aparaturę medyczną oraz systemy diagnostyczne i terapeutyczne.

Zdrowie publiczne

Pomocna w późniejszej pracy zawodowej będzie wiedza wyniesiona z biostatystyki, ekonomii, demografii, epidemiologii, nadzoru sanitarno-epidemiologicznego, ekonomii i finansów, komunikacji społecznej, kwalifikowanej pierwszej pomocy, podstaw żywienia człowieka. Znajdziesz pracę jako eks-

pert, konsultant, doradca w zakładach leczniczych.

Ratownictwo medyczne

Ratowników kształci np. Uniwersytet Medyczny w Białymstoku, GUM, PUM w Szczecinie.

Student uczy się anatomii, biofizyki i biochemii, biologii i mikrobiologii, higieny i epidemiologii, propedeutyki prawa, psychologii.

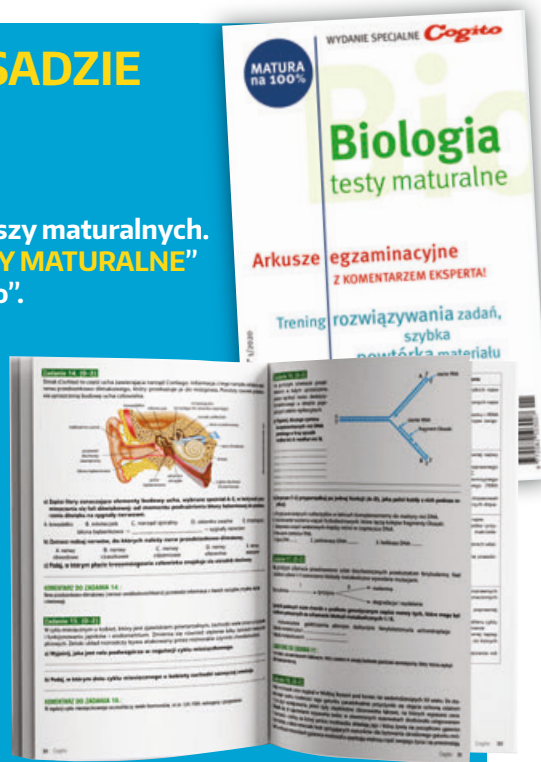
Nauczysz się, jak przeprowadzać resuscytację, defibrylację, intubację, kapitulację żył, badanie elektrokardiologiczne, a także opatrywać rany czy zasad postępowania w przypadku zwichnięć, złamań.

PAMIĘTAJ O ZASADZIE „THE MORE, THE BETTER”!

Trenuj rozwiązywanie arkuszy maturalnych. Polecamy „**BIOLOGIA. TESTY MATURALNE**” – wydanie specjalne „Cogito”.

Arkusze egzaminacyjne na poziom rozszerzony z biologii z modelami odpowiedzi. Plus wskazówki eksperta, jak zadania rozwiązywać, a także materiały powtórkowe!

Dostępne w naszym sklepie www.edukram.pl

Po prostu NAI

„**Women In Music Pt. III**” (Universal) najnowszy, trzeci album **HAIM**, kalifornijskich siostr Este, Danielle i Alany, najkrócej można opisać jako „naj”, czyli najbardziej emocjonalny, szczerzy i osobisty, najbardziej wierny i czerpiący z wypracowanego przez artystek stylu – połączenia inteligentnego popu z najlepszymi elementami folk rocka lat 70., synth popu lat 80. oraz R&B lat 90. Skojarzenia z Lou Reedem, Fleetwood Mac i Roxette są jak najbardziej na miejscu. Tym razem mamy jeszcze bogatsze instrumentarium: genialny saksofon w otwierającym album kawałku „Los Angeles” i kończącym „Summer Girl”. Dwunastostrunowa gitara też wymiata. Teksty są w dużej części dość smutne, inspirowane ostatnimi bolesnymi doświadczeniami dziewczyn. Folkowy, z akompaniamentem akustycznej gitary „Hallelujah” chwyta za serce.

Dziewczyny lubią też puścić oko do fanów. Tytuł albumu przysnił się Danielle, a jego skrót WIMP jest dość zabawny (*wimp* to po angielsku mięczak, oferma). Obejrzyjcie teledyski wyreżyserowane przez Paula Thomasa Andersona.

Emocjonalne brzmienia R&B i funkowe vibracje

Siódmy studyjny album wszechstronnego wokalisty, **Johna Legendy**, kompozytora, producenta i aktora, „**Bigger Love**” (Sony), w sposób nieoczywisty łączy różne style i niesie pozytywne przesłanie.

Pierwsze dwa utwory nastrajają zabawowo. Dalej jest lepiej, ciekawiej... Emocjonalne brzmienia R&B, doskonałe linie basu, funkowe vibracje. Kilka poruszających ballad i pięknych melodii. Wokaliście towarzyszą inne artystki, np. Jhene Aiko. Całość dopełniają fortepian, smyki i gitarowe solówki. Wśród współpracowników producent Raphael Saadiq, Koffee, Rapsody, Gary Clark Jr., Charlie Puth, DJ Camper i inni.

Latynoski pop z hip-hopem

Kilkanaście lat temu zespół **Black Eyed Peas** królował na playlistach z przebojowymi elektro-hip-popowymi hymnami. Po dłuższej przerwie wrócił w 2018 roku z albumem „Masters of the Sun vol. 1”, sięgając do swoich hip-hopowych korzeni. Zespół nagrał też nową płytę „**Translation**” (Sony) w składzie will.i.am, apl.de.ap, Taboo i... zawładnął latynoskim popem. Album ten to taneczne wygibasy na bazie hip-hopu, muzyki pop, dance, reggaeton oraz trapu. Uważni wyłapią liczne aluzje i cytaty, jak np. w otwierającym album „Ritmo”, gdzie w refrenie wybrzmiewa „Rhythm of the Night”. Żeby nie było zbyt beztrosko, ostatni numer to niespieszny i balladowy „News Today”, który komentuje teraźniejszość, w tym pandemię, rasizm, brutalność policji i inne bolączki. Black Eyed Peas do współpracy zaprosiło takich artystów jak Shakira, Tyga, Nicky Jam, Becky G oraz French Montana.

fot. materiały prasowe

Z serii „Wehikuł Czasu”

„**Gwiazdy moim przeznaczeniem**” (DW REBIS) to powieść prekursora SF, **Alfreda Bestera**, wydana po raz pierwszy w 1956 roku, space opera.

Rzecz dzieje się w XXV stuleciu, gdy ludzkość sięgnęła ku tytułowym gwiazdom. Kolejne wyprawy eksplorują zakątki Układu Słonecznego. Główny bohater Gully Foyle pracuje fizycznie na statku kosmicznym. Jako jedyny przetrwał jego katastrofę. Z ogromną determinacją walczy o przetrwanie, ale gdy pojawia się nadzieja na ratunek, przelatujący obok frachtowiec nie udziela mu pomocy. I tu zaczyna się rollercoaster. Gully Foyle postanawia się zemścić na załodze, która zostawiła go na pewną śmierć. To pozwala mu przeżywać szalone przygody, wychodzić z coraz poważniejszych tarapatów i... wywołuje ewolucję jego osobowości. Prymitywny brutal staje się filozoficznie refleksyjny.

Pojawiają się też w powieści drapieżne korporacje, chciwi i pozbawieni skrupułów bogacze, nowoczesne technologie, służące totalitarnym represjom indywidua... Mnogość barwnych postaci czy błyskotliwych pomysłów autora... Aż nie chce się wierzyć, że to wszystko wyszło spod pióra autora tyle dekad temu.

Dziewczyny i milcząca wściekłość

„Jaka marchew – taka nać, taka córka – jaka mać, jaka matka – taka cera – od jednego Lucyfera” – mówi przysłowie ludowe. Kasia, dziewczyna ze Śląska, świadomie uciekła do Holandii, oderwała się od historii swojej rodziny, którą widziała jako coś „na kształt szkatułki, schowanej głęboko pod materacem wielkiego łóżka Babci Miejskowej”. Wiele tematów było przemilczanych, bo „w jej rodzinie nie było prania brudów poza domem, były wyłącznie pasywna agresja, milcząca wściekłość, niezłatwione latami sprawy, węzły gordyjskie”. Kasia do przysłowiowej rodzinnej szkatułki zajrzy i odkryje precjoza, które pozwolą rozzerwać węzły gordyjskie, wrócić do

korzeni i samej siebie, bo przecież „jaka marchew – taka nać”. Odkryje prawdę o Marijce, starszej siostrze babci, którą rodzina na wiele dekad wymazała z rodzinnej pamięci.

To historia symboliczna, o pięknej, młodej Ślązaczce, która po II wojnie światowej idzie do pracy do Zakładów Azotowych w Chorzowie. Wierzy w etos pracy, w socjalizm i to, że wreszcie głos kobiet będzie słyszalny. Marijka należy do młodych, powojennych dziewczyn, które wyjdą z domu, by zacząć żyć na własny rachunek, ze śpiewem na ustach iść „do roboty”! Jej historia odzwierciedla los wielu młodych dziewczyn epoki stalinizmu – historia i mężczyźni wykorzystali ich entuzjazm do idei i kultu pracy. A one, te młode dziewczyny nie tylko ze Śląska, chciały uczciwie pracować, zarabiać i być kochane. Być sobą.

O niezależności myśli Kasia, która robi karierę naukową w Holandii. Broni się w ten sposób przed głęboko zakorzenionym lękiem przed utratą najbliższych, który odziedziczyła po najważniejszych

kobietach w jej rodzinie.

W przeszłości możemy odkryć siebie. Również dzięki pięknej, mądrej i ważnej powieści **Anny Dziewit-Meller**.

„**Od jednego Lucyfera**” (Wydawnictwo Literackie) to wielowątkowa opowieść o doświadczeniu rodzinnych historii i tego, jaki wpływ mają one na nasze życie.

Nowoczesny hip-hop, bez megalomanii

Czy tytuł nowego albumu duetu **Rasa i Menta XXL „Geniusz”** (Sony) to objaw megalomanii? Raczej oko puszczane do słuchacza. Panowie są znani od lat, współpracowali z całym szerokim gronem muzyków naszej sceny hip-hopowej i na pochlebstwa w pełni zasłużyli. Płyta raczej stonowana, nie tak energetyczna jak poprzednie projekty. Za to stylowa, muzycznie świeża, pełna nowoczesnego hip-hopu, elektroniki, chwytliwych melodii ze szczyptą R&B. Różnorodne klimaty i inspiracje, smakowite niuanse. Ciekawie jest też za sprawą licznych gości. Duet wsparli m.in.: Rosalie, Dawid Podsiadło, Taco Hemingway, Vito Bambino, Kuba Badach, Białas i Pezet. Tekstowo trochę melancholii i wspomnień, trafne spostrzeżenia i komentarze do rzeczywistości.

Artysta czy poeta, to tylko słowa, które niepotrzebnie są napiętnowane wielkim znaczeniem. W sztuce najważniejszy jest indywidualizm, pomysł, ścieżka jego realizacji oraz okoliczności, w jakich powstawało dzieło, a dopiero później ono samo. My jesteśmy sztuką, a możliwość utrwalania naszych młodych dusz, postrzępionych serc i zaplątanych myśli jest największą szansą, jaką stworzył sobie człowiek.

Zgadzacie się z tymi zdaniami? Bo ja np. zgadzam się tylko częściowo. Ale z przyjemnością drukuję te myśli i wydrukuję wszelkie inne, oczywiście sensowne, które mi wyślecie.

Autorką opinii jest **Lilianna Czechanowska**, poznanianka, maturzystka. Jak się przekonacie, czytając jej wiersze, osoba nieprzechodząca obok sensu życia, ale weń wpatrzona, do głębi przeżywająca wszystko to, co mogłoby uderzyć w jej poczucie odrębności, zachwiać jej prawem do odczuwania. Przeczytamy jej ekspresyjne, naznaczone biografią wiersze, których adresatem są ci, którzy zwiedli, i ten, który zawiódł.

Lilianna Czechanowska

Wieczność

Skąd wiem,
że to wszystko odeszło?

Nie pamiętam już Twojego głosu,
który uspokajał mnie w burzliwych
chwilach mojego życia,
głosu, który sprawiał,
że czułam się bezpieczna,
głosu, który usypiał mnie,
gdy nie miałam siły dalej walczyć.

Nie pamiętam też Twojej twarzy,
radosnej,
gdy mówiłam, że Cię kocham,
choć nigdy nie powiedziałam tego wprost.
Złej i rozżalonej,
kiedy coś szło nie po Twojej myśli.
Twarzy, która budowała we mnie poczucie przynależności.

To właśnie definicja straty,
nie pamiętam, jak szczęśliwą osobą przy Tobie byłam.
Teraz zostało tylko wspomnienie,
jak pozwoliłeś mi płakać,
przytulona do ściany,
z Tobą obok w łóżku.

Pozwoliłeś mi cierpieć,
pozwoliłeś mi odejść,
a ja nadal myślę o Tobie.
Nie mogę sobie przypomnieć,
tego głosu i twarzy,
a znaczyło to dla mnie wszystko.

Postanawia żyć

(w odpowiedzi do książki Paulo Coelho „Weronika postanawia umrzeć”)

Tylko spójrz mi w twarz i powiedz,
że jestem tą silną dziewczyną,
którą we mnie widzisz.
Zerknij na dłonie, nogi, ręce, brzuch i powiedz,
że możemy przez to przejść.

Uciekam z tego świata,
gonię za wyjściem,
wciąż szukam.
Nie chcę być taka jak wy, jak oni, jak cała reszta.

„Szaleństwo!”, słyszę,
jak krzyczą, czasem powiedzą pod nosem.
Że niby inna od innych,
że niby odstaje od innych.

Co jeśli wam powiem,
że wszyscy wypiliście zatrutą wodę?
Co jeśli wam powiem,
że to ja jestem tamtym?
Co zrobicie?

Słowo pisane

Moje serce połamane
nadal ryzykuje utratą resztek organu
jego papierowa tekstura przyjmuje każdy atrament
piszą na nim osoby nieszczerze
osoby fałszywe
nierzadko już rano wykreślają napisane słowa
inni wyryci jeszcze w betonowych kawałkach
z dnia na dzień jeszcze głębiej żłobią litery

Dzisiaj skupię się na nich
stworzyli własne dłuta
zapracowali na prawo do zdobienia mojego serca
mojemu sercu zostało niewiele miejsca z betonu

Moje papierowe serce przyjmuje każdy atrament
Moje betonowe serce przyjmuje tylko godne dłuta

Klaudia Faffek ma 16 lat, a chodzi do 2. klasy II LO w Grudziądzu. Najbardziej lubi pisać wiersze, ale czasami pisze i coś dłuższego. A poza tym interesuje się haftem, malarstwem i kulturą. Lubi czytać książki, słuchać muzyki i spacerować po lasach.

Przy okazji ważna rada dla wszystkich. Nie jest tak, że jeśli napiszesz słowo wielkimi literami, podkreślisz na czarno, na czerwono, postawisz przy nim pięć wykrzykników, weźmiesz je w kółko i dodasz kwiatusek – to to zmieni sens tego słowa. (Poza pierwszym to nie są grzechy Klaudii.). Zaoszczędzicie dużo czasu i sami zmusicie się do odpowiedzi na pytanie, co chciałem/chciałam przekazać, jeśli raz na zawsze dacie sobie spokój z powyższym „urysunkowaniem” poezji.

Słowo w poezji jest najważniejsze i nikt nie przeczyta go inaczej, niż w brzmieniu, które mu nadano, chyba, że ktoś potrafi czytać na głos dużymi literami! Nikt nie przeczyta inaczej trzech, czy pięciu wykrzykników czy znaków zapytania. Używanie takich metod świadczy o bezradności. Powiem teraz prawdę straszną – to jest stan trwały dla poetów, bo zasób słów nigdy nie wystarczy do takiego opisu, jaki byśmy chcieli, zawsze będzie za mały, zawsze odczuwamy spętanie językiem, brak słów. No, ale trzeba się starać, a co pozostało...

Klaudia Faffek

To coś

Czemu człowiek niczego nie widzi?
Chociaż ma wzrok jak sokole oko
jednak...

ślepe jak kurzy mózdzek,
wydrapane przez ostre
szpony niedźwiedzia.
Krwista mazia spływa potokiem,
pełne brudu, kłamstw, strachu
i bólu.

Z wczorajszej nocy
nic absolutnie nic
nie widzi,
tylko swoje dumne pierzaste
pióra.

A przecież niewidomi,
tacy biedni,
potrafią to zauważyć.

Sam wśród tłumów

Stoisz wśród tłumów
nie słyszysz ciszy
widzisz jedynie ludzi
którzy
spieszą się
rozmawiają jak katarynki
ludzi
agresywnych
smutnych
wesołych

nie ma na tym świecie
miejsca dla takiego jak ty
sam wśród rekinów
ocean pełen niebezpieczeństw
wojna, której nie wygrasz
podać się
nie wypada

serce twe krzyczy
płacze rwie się
a ty spokojnie czekasz
obserwujesz
i nie dajesz
nic po sobie poznać

czekasz na ratunek
który nie przybędzie
koło ratunkowe
oddala się

czemu
dlaczego ja
co złego zrobiłam

zatracasz się
zapominasz
i przestajesz
istnieć dla tego
świata

Zapraszamy do „Czasu na debiut”!

Drukujemy poezję i prozę, a także inne formy literackie. Każdemu autorowi możemy wystawić świadectwo debiutu, które mógłby przedstawić w szkole, na uczelni, dołączyć do zbioru swoich osiągnięć. Napiszcie kilka słów o sobie, swoich pasjach, sukcesach i planach na przyszłość. Przysyłajcie zdjęcia! Mejlę ślijcie na adres: cogito@cogito.com.pl, w temacie wpisując: Czas na debiut.

Dorota Nosowska

„Śniadanie na trawie” Maneta

Co sprawiło, że obraz bulwersował współczesnych, wywoływał zgorszenie? Jak reagujemy na niego dziś? Czego nie dostrzegli współcześni malarzowi?

Fotografia portretowa
Maneta, około 1867–
1870 r., Nadar

Poznaj autora obrazu

Édouard Manet

(1832–1883) – Francuz,

paryżanin, syn sędziego. Jeden z najwybitniejszych malarzy XIX wieku, uważany za prekursora impresjonizmu. Oddawał klimat współczesnego sobie Paryża. W swojej sztuce czynił nie zawsze czytelne dla współczesnych aluzje do innych dzieł, a jednocześnie uwspółcześniał sceny. Był znajomym poety Charlesa Baudelaire’a. Czasami mylono go, ku jego

wściekłości, z innym malarzem – Monetem.

Portretował kurtyzany i kobiety z nizin społecznych. Wiele obrazów odebrano w aurze skandalu. Jego słynne dzieła to: „Olimpia”, „Śniadanie na trawie”, „Pijący absynt”, „Nana”.

Epoka i dzieło

Obraz „Śniadanie na trawie” pochodzi z 1863 roku. Były to czasy panowania Napoleona III. Dzieła, podobnie jak wiele innych płócien, wymagający jurorzy Salonu nie dopuścili do wystawienia. Jednakże cesarz, nie tyle w trosce o sztukę, co o własną popularność (rok 1863 był we Francji rokiem wyborów), zdecydował, że prace niedocenionych artystów zostaną pokazane w ramach Salonu Odrzuconych. Wystawa uchodząca za gorsząca przyciągnęła tłumy. Oburzone damy mdlały, panowie kipieli z oburzenia, a największe emocje wywoływał obraz Maneta.

Patrząc na obraz, zwróć uwagę na:

● **nagość i swobodną pozę modelki** oraz jej spojrzenie wprost na widza, które sugeruje, że kobieta w ogóle nie czuje się skrzępowana.

● **kontrast** pomiędzy nagim ciałem kobiety a jej kompletnie ubranymi towarzyszami.

● **scenerię** – to scena współczesna malarzowi, na łonie natury, a nie np. antyczna, o czym świadczą też modne ubiory mężczyzn.

● **martwą naturę** – owoce, chleb, butelkę wysypującą się z kosza; Manet uważał, że „martwa natura jest probierzem malarstwa”.

● **postaci** – do męskich pozowali bracia malarza, Eugène i Gustave (na zmianę do jednej postaci) oraz Ferdinand Leenhoff; pierwowzorem nagiej kobiety była ulubiona modelka Maneta, Victorine Meurent, mieszkająca na paryskim Montmartrze.

● **nawiązania do innych dzieł, których nie dostrzegli zgorszeni współcześni** – „Śniadanie na trawie” odwoływało się do obrazów „Koncertu sielskiego” Tycjana i „Sądu Parysa” Rafaela (gesty postaci).

Postaw sobie pytania

● Jakiego typu sztuka wywoływała skandal w XIX-wiecznym społeczeństwie?

● Dlaczego Maneta uznawano za prekursora nowoczesnego malarstwa?

Skojarz z tym obrazem

● **Obrazy Tycjana i Rafaela**, od których „wyszedł” malarz, pragnąc przenieść we współczesną scenerię znane motywy, a nie wywołać skandal.

● **„Szał uniesień” Podkowińskiego** – dzieło sztuki mniej więcej z tej samej epoki, które wywołało zgorszenie, bo przedstawiało nagą kobietę dosiadającą rumaka. Na twarzy kobiety malowała się rozkosz, rumaka także uważano za symbol ekstazy. Odwaga tej sceny gorszyła współczesnych.

● **Obraz o tym samym tytule „Śniadanie na trawie”** (znany też pt. „Piknik”) Moneta. Jawnie nawiązywał tematyką do dzieła Maneta. Przedstawiał grupę odpoczywających ludzi w plenerze, ale umieszczono na nim 12 postaci naturalnej wielkości. W odróżnieniu od dzieła Maneta obraz Moneta nie budził zgorszenia – ukazano na nim mieszczańki ubrane

„Śniadanie na trawie”, 1862–1863

w modnie udrapowane suknie. Artysta starał się schlebiać gustom widzów.

Tematy, przy których można przywołać ten obraz:

- skandal w sztuce ● kobieta i mężczyzna ● posiłek
- piknik ● natura ● wiosna

Korespondencja sztuk

Warto tu wspomnieć wiersz młodopolskiego poety Kazimierza Przerwy-Tetmajera, który gorszył opinię publiczną. Był to erotyk „Lubię, kiedy kobieta”. Pierwsza strofa brzmiała:

*Lubię, kiedy kobieta omdlewa w objęciu,
kiedy w lubieżnym zwisa przez ramię przegięciu,
gdy jej oczy zachodzą mgłą, twarz cała blednie,
i wargi się wilgotne rozchyłają bezwiednie.*

Z dziełem Maneta łączy go bezwstydnosc i aura skandalu, ale i coś więcej. Śmiałe przedstawienie kobiety zarówno w wierszu, jak i na obrazie – jej uprzedmiotowienie. Na płótnie mężczyźni są elegancko ubrani, kobieta epatuje nagością, jakby była zabawką w rękach panów. W wierszu Tetmajera sugeruje się, że świat męski i kobiecy to różne światy, przeżywająca rozkosz z mężczyzną kochanką nie ma dostępu do wyższej sfery tajemnic, w których on uczestniczy. Odwaga w pokazywaniu kobiecego ciała, ale i obcość światów kobiecego i męskiego oraz oddzielenie świata zmysłów od sfery miłości, przedmiotowość w traktowaniu kobiety pozwalają skojarzyć te dwa teksty kultury – obraz i wiersz stworzone przez Francuza i Polaka.

„Olimpia”, 1863

„Pijący absynt”,
1858–1859

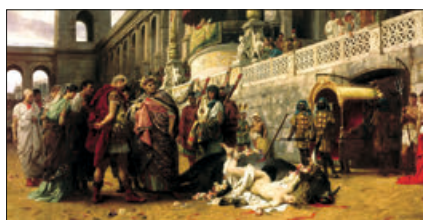

„Nana”, 1877

Witamy w antyku

Jesteś u źródła kultury. Aby zrozumieć współczesne zjawiska w literaturze, sięgnij do dzieł i idei twórców i filozofów ze starożytności.

V w. n.e. ➤ koniec starożytności

„Dirce chrześcijańska”,
Henryk Siemiradzki

III–V w. n.e. ➤ rozwój i ekspansja kultury chrześcijańskiej

„Portret Seneki”,
Peter Paul Rubens

I w. n.e. ➤ tworzą Owidiusz, Seneka, Tacyt

I w. p.n.e. ➤ epoka Wergiliusza i Horacego, tzw. złoty wiek poezji rzymskiej

Domniemany portret Horacego, relief rzymski z około 50 roku

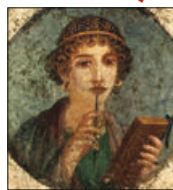
V w. p.n.e. ➤ serce klasycyzmu

VII/VI w. p.n.e. ➤ wiek liryki – Safona, Anakreont, Ezop

„Homer”, obraz Rembrandta

VIII w. p.n.e. ➤ wiek epiki – Homer

Safona, fresk odkryty w Pompejach

773 r. p.n.e. ➤ legendarna data założenia Rzymu (ale potęgą będzie dopiero za osiem stuleci)

776 r. p.n.e. ➤ data pierwszej olimpiady (początek greckiego kalendarza)

Zachowana lista zwycięzców igrzysk olimpijskich w latach 480–468 p.n.e., 456–448 p.n.e.

Kultura grecka we wczesnym okresie rozwijała się głównie na wybrzeżach Azji Mniejszej oraz na wyspach Morza Egejskiego, nie miała centrum. W V w. p.n.e. takim ośrodkiem kulturalnym stały się Ateny, polis, czyli miasto-państwo, które zaczęło wieść prym wśród innych miast greckich głównie za sprawą zwycięstw odniesionych nad Persami i dobrej polityki militarnej.

Do Aten przybyli wybitni przedstawiciele świata kultury greckiej: filozofowie (**Demokryt, Sokrates, później Platon i Arystoteles**), historycy (**Herodot**). Rozwijają się nauki społeczne, sztuki plastyczne. Ateny wprowadzają ustroj demokratyczny, który oddawał władzę wszystkim obywatelom polis obradującym jako zgromadzenie ludowe.

NAJWAŻNIEJSI TWÓRCY GRECJA

Homer – żył w VIII w. p.n.e., był zapewne pieśniarzem (aoidem), stworzył dwa eposy: „Iliadę” i „Odyseję”. Od niego zaczyna się historia literatury naszego kręgu kulturowego. Spierano się, czy istniał („kwestia homerycka”), ale badania potwierdzają, że oba eposy stworzył jeden człowiek osiem stuleci przed naszą erą. Czy był ślepy? Taką tezę wywiedziono z imienia, a tradycja głosi, że jako starzec był ubogi i niewidomy. Dla Greków i Rzymian Homer był najwyższym autorytetem w kwestii literatury.

Safona – poetka grecka, mieszkała na wyspie Lesbos, gdzie prowadziła szkołę dla dziewcząt, kształcąc je w muzyce, poezji i tańcu. Pisała wiersze o miłości, także o sztuce i jej wartości, wprowadziła strofę saficką, czyli zbudowaną z czterech wersów, z których trzy zawierały po 11 zgłosek, a ostatni wers – 5 zgłosek. Legenda głosi, że była nieszczęśliwie zakochana w poecie Alkajosie, inna, że rzuciła się do morza ze Skały Leukadyjskiej po to, by uleczyć się z miłości do przewoźnika Faona, i tak zginęła.

Ezop – starożytny bajkopisarz, twórca tzw. bajki zwierzęcej. Był podobno kaleką, wyzwolonym niewolnikiem, miał być zrzucony w przepaść przez mieszkańców Delf w wyniku kłótni.

Sokrates – wielki filozof ateński. Żył w niedostatku, nauczał na ulicach. W podartym odzieniu, ze świtą uczniów wokół siebie – kojarzy się z nieznosną żoną Ksantypą i haniebnym procesem, w którym oskarżono go o demoralizację młodzieży i skazano na śmierć przez wypicie trucizny (cykuty). Sokrates wystąpił z płomienną mową, odrzucił pomoc przyjaciół i cykutę wypił. Do historii przeszły jego nauki spisane przez uczniów (m.in. przez Platona) i metoda dyskusji – **elenktyczna** (zbijanie argumentów, by wykazać fałsz tezy rozmówcy) i **majeutyczna** (szukanie prawdy za pomocą pytań stawianych przez nauczyciela).

Literatura starożytna

Mitologia

zbiór mitów – opowieści Greków (potem także Rzymian), ich wierzenia; mity dzielą się na:

KOSMOGENICZNE

➤ wyjaśniają powstanie świata

TEOGENICZNE

➤ opowiadają o bogach

ANTROPOGENICZNE

➤ opowiadają o człowieku (mit prometejski)

GENEALOGICZNE

➤ opisują dzieje rodów

Epos

najstarszy gatunek epicki, utwór o rozbudowanej fabule, opisujący dzieje legendarnych lub mitologicznych bohaterów

„ILIADA”

Homera

„ODYSEJA”

Homera

„ENEIDA”

Wergiliusza

Liryka

wywodzi się z modlitw odprowadzanych przy akompaniowaniu instrumentów; lirycy greccy to:

HORACJUS

➤ „Pieśni” („Carmina”), „Sztuka poetycka” (List do Puzonów), „Satyry”

SAFONA

➤ pierwsza poetka, patronka twórczości kobiecej

ANAKREONT

➤ jego utwory sławiły uroki życia, erotykę, biesiadę – anakreontyki

TYRTEUSZ

➤ poeta-patriota, tworzył w duchu walki, poezja tyrtejska powróci w epokach wojen, powstań, walki o wolność (w romantyzmie i w czasie powstania warszawskiego)

SYMONIDES

➤ pisał sielanki, gatunek popularny później w baroku

Tragedia

teatr grecki wywodzi się z obrzędów ku czci boga Dionizosa, Dionizje wielkie (miejskie) dały początek tragedii

„ORESTEJA”

Ajschylosa

„ANTYGONA”

Sofoklesa

„KRÓL EDYP”

Sofoklesa

„MEDEA”

Eurypidesa

Sofokles – wielki twórca tragedii greckiej, autor „Antygony” i „Króla Edypa”. Należał do elity ateńskiej w czasach Peryklesa, pełnił funkcje państwowe i kapłańskie. Wprowadził na scenę teatru trzeciego aktora (dotąd razem grało najwyżej dwóch).

RZYM

Wergiliusz – znakomity poeta rzymski, twórca eposu „Eneida”, tworzył za cesarza Oktawiana Augusta. Średniowiecze widziało w nim mędrca, astrologa – wręcz maga walczącego z demonami. Renesans i wieki późniejsze uznały go za autorytet w kwestii poezji – Dante w „Boskiej komedii” Wergiliusza czyni swoim mistrzem i przewodnikiem po czyściecu i piekle.

Horacy – wielki poeta rzymski, stworzył m.in. „Carmina”, czyli pieśni (ody), które tłumaczył m.in. Jan Kochanowski. Horacy propagował **epikureizm** (słynne *carpe diem* – chwytaj dzień), a także ideę umiaru, złotego środka (*aura mediocritas*). Rozpropagował mit nieśmiertelnego poety, nieśmiertelnego dzięki swojej sławie (*non omnis moriar* – nie wszystek umrę). Horacemu przypisuje się słowa: *Dulce et decorum est pro patria mori* (słodko i zaszczytnie jest umrzeć za ojczyznę), oraz *Nil desperandum!* (nie trać nadziei!).

NAJWAŻNIEJSZE MITY

Mit prometejski – opiewa dzieje Prometeusza, który ukochał ludzkość (stworzył człowieka z gliny i łez) i ukradł ogień z Olimpu. Ukarano go, przykuwając go do skał Kaukazu, a tam zgłodniały sęp wyjadał mu odrastającą wątrobę. Prometeusz symbolizuje postawę poświęcenia się dla ludzkości oraz buntu jednostki przeciw bogom.

Mit ikaryjski – o Dedalu i Ikarze (Dedal – konstruktor skrzydeł doleciał do brzegów morza, natomiast jego syn Ikar zbyt zbliżył się do słońca, które stopiło wosk skrzydeł, po czym spadł i utonął) – obrazuje odwieczną ludzką dążność do lotu ku słońcu, do marzeń ponad rozsądek, do ryzyka dla spełnienia swoich marzeń.

Mit o Syzyfie – król gaduła i spryciarz nieraz przechytrzył bogów, za co w końcu został skazany na ciągłe wtaczanie głazu pod górę – gdy był u szczytu, kamień spadał w dół, i tak ciągle. To obraz bezowocnej pracy, ogromnego i bezskutecznego wysiłku.

Inne ważne mity o:

- jabłku niezgody (źródło wojny trojańskiej),
- rodzie Labdakidów (nieszczęścia rodu Edypa),
- Heraklesie i jego 12 pracach,
- puszcze Pandory, z której wypuszczono nieszczęścia trapiące ludzkość,
- Orfeusza i Eurydyce itd.

Mitologia wyjaśnia, jak powstała ziemia z chaosu, jak pierwsi bogowie (Gaja i Uranos) dają początek kolejnym bogom, a ci dzielą między siebie władzę, rywalizują, niszczą się, aż nastaje Zeus, Hades i Posejdon. Mamy do czynienia z **politeizmem** (wiera w wielu bogów).

„Dedal i Ikar”, Jacob Peter Gowy

Bogowie z mitów:

- Atena – bogini wojny, córka Zeusa,
- Afrodyta – bogini miłości,
- Eris – bogini kłótni, niezgody,
- Artemida – bogini łowów,
- Apollo – bóg poezji i sztuki,
- Ares – bóg wojny,
- Hefajstos – kulawy opiekun rzemiosła,
- Eros – bóg miłości.

Ciekawą postacią mitologii jest Achilles, syn nereidy i człowieka, bohater „Illiady”. Był odporny na wszelkie ciosy, bowiem matka zanurzyła go w Styksie. Niestety – trzymała dziecko za piętę i ta została niezanurzona. Tak powstał jedyny słaby punkt Achillesa i tu trafił go strzał Parysa.

TRAGEDIA GRECKA

Teatr grecki wywodzi się z obrzędów ku czci Dionizosa, jego początki sięgają VI w. p.n.e. **Dionizje wielkie (miejskie)** dały początek tragedii, **Dionizje małe (wiejskie)** – komedii.

V w. p.n.e. to złoty wiek teatru greckiego – wówczas powstały dzieła wystawiane do dziś. Za pierwszego dramaturga uważa się **Tespisa**, wprowadził pierwszy dialog pomiędzy przewodnikiem chóru a chórem.

REGUŁA trzech jedności

Obowiązywała w tragedii greckiej i polegała na jedności:

- **miejsca** – całość zdarzeń tragedii rozgrywała się w jednym, ograniczonym miejscu,
- **czasu** – wszystko musiało odbyć się w jak najkrótszym czasie (dążono do tego, by czas akcji pokrywał się z czasem spektaklu),
- **akcji** – prezentowano jeden wątek akcji.

Na scenie mogło występować najwyżej trzech aktorów. Role kobiece grali mężczyźni, a chór komentował rozgrywane się wydarzenia. Reguły te warto zapamiętać, bo cały późniejszy (od renesansowego Szekspira po współczesnego Różewicza) rozwój dramaturgii ustosunkowuje się do tej konwencji – łamie ją, modyfikuje lub stosuje.

„Król Edyp” Sofoklesa

Akcja dzieje się w Tebach, a rozpoczyna kilkanaście lat po całej historii ze Sfinksem i przejęciu władzy przez Edypa. Jeśli masz wątpliwości, w którym miejscu jesteś, zajrzyj do mitu o rodzie Labdakidów. Wszystko, zgodnie z zasadą jedności miejsca, rozgrywa się przed pałacem. Do Edypa przybywa kapłan z wieścią o zarazie w mieście i prośbą ludu o pomoc. Pojawia się też Kreon z informacją od wyroczni: dżuma jest karą za zabójstwo Lajosa, dawnego króla. Wezwany wróżbita Tejrezjasz wskazuje na Edypa jako zabójcę. Edyp wszczyna śledztwo, które niestety potwierdza jego winę i wyjaśnia tajemnicę jego pochodzenia. Żyje uczestnik wyprawy Lajosa, który go rozpoznaje, a jednocześnie posłaniec z Koryntu wyjawia rzecz o przysięgnięciu Edypa przez parę królewską. Edyp z powodu swoich zbrodni wyklęwa siebie oczy i jako ślepiec rusza w świat. Jokasta popełnia samobójstwo.

- Sofokles nazwał swoje dzieło „tragedią przeznaczenia” lub „tragedią losu”. Utwór udowadnia, iż człowiek nie może uniknąć swojego przeznaczenia.

- Konstruując losy Edypa, Sofokles realizuje antyczną koncepcję bohatera tragicznego, który wywoła w widzach uczucie litości i trwogi i uruchomi *katharsis* – oczyszczającą funkcję tragedii. Edypa dotyczy też pojęcie *hamartii* – czyli winy niezawinionej. Mamy do czynienia z **ironią tragiczną** – znając przepowiednię, bohater czyni wszystko, by nie popełnić błędu, a i tak wypełnia wolę bogów.

FATALIZM – ISTOTA TRAGEDII

Dzieje Edypa i jego rodu potwierdzają tezę: **nie unikniesz swego losu, to, co przepowiedziała wyrocznia, musi się spełnić. Nawet, jeśli przyszłość uchyli rąbka swej tajemnicy.**

EPIKA

Epos – gatunek epicki, dominował do końca XVIII w., potem zastąpiła go powieść. Narrator opowiada o przeszłych wydarzeniach, akcja obejmuje dzieje bohaterów na tle społeczności, kompozycja ma charakter epizodyczny, tj. obok wątku głównego występują wątki poboczne, a obok bohaterów głównych – postaci drugoplanowe i epizodyczne. Całość jest podzielona na części fabularne, np. pieśni. Wydarzenia toczą się na równoległych płaszczyznach: boskiej i ludzkiej. Bogowie, nad którymi jest Fatum (przeznaczenie), decydują o ludzkich losach. Epos pisany jest wierszem „bohaterskim”, heksametrem, stosuje się w tego typu dziele wyszukane środki stylistyczne, apostrofy, epitety, rozbudowane **porównania homeryckie**; bohaterowie są szlachetnie urodzeni. Epos rozpoczyna się **inwokacją** (pełną apostrof, zwróconą do bóstwa, muzy). Częsty zabieg to **retardacja** – opóźnie-

nie, zatrzymanie akcji, w celu wywołania napięcia, poprzez stosowanie długich opisów w akcji (opis tarczy Achillesa w „Iliadzie”).

Co stanowi o wartości „Iliady”?

- **Etyczny, humanistyczny ładunek** – epos ukazuje zło wojny, straszne skutki gniewu, cierpienie ludzi i śmierć.

- **Uniwersalne postawy, uczucia i wartości, które prezentują bohaterowie**, czują tak samo jak my: kochają, popadają w gniew i odczuwają zazdrość, pychę lub nienawiść.

- **„Iliada” stała się źródłem wiedzy o starożytnej Grecji**, nie tylko jej obyczajach i wierzeniach. Warto przypomnieć, że korzystał z niej Schliemann, archeolog, który odkrył Troję. Wprawdzie przez wieki dyskutowano, czy wojna trojańska w ogóle zaistniała, ale archeologia potwierdza, iż to wydarzenie miało miejsce.

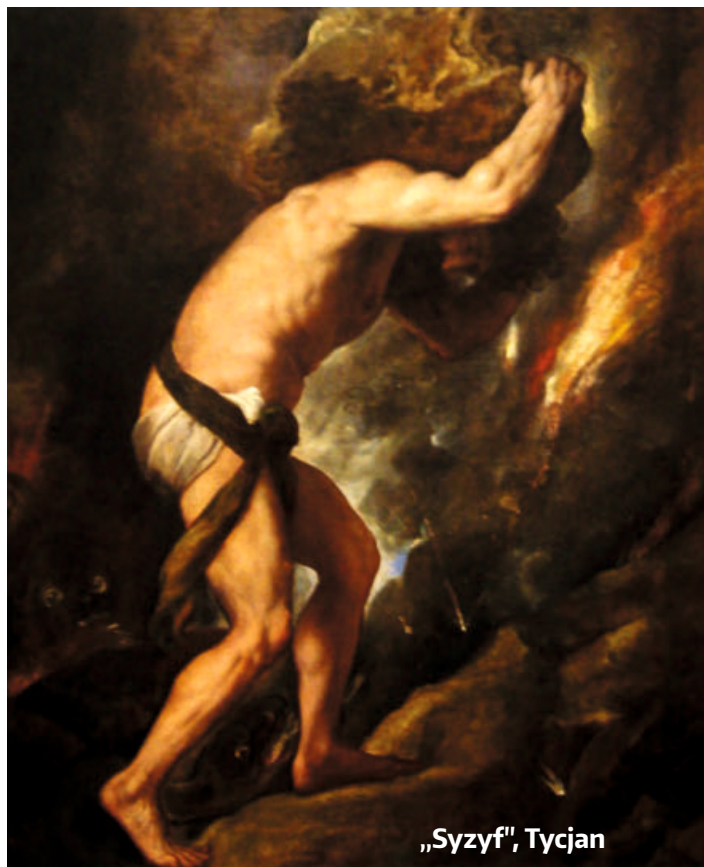
Uniwersalne wartości „Odysei”

Zawiera wiele wzorców zachowań ludzkich aktualnych do dziś:

- postawa człowieka wobec rodziny, którą trzeba pozostawić z różnych przyczyn (wojna, ważny wyjazd),

- postawa człowieka wobec wojny, w której trzeba wziąć udział (Odyseusz jako wódz wykazał się doświadczeniem, mądrością, odwagą, umiejętnościami dyplomatycznymi),

- postawa człowieka wobec fatum (mimo niepowodzeń Odyseusz nie poddaje się, choć wie, że jego walka może zakończyć się niepowodzeniem – chce się zemścić na nim bogowie w odwecie za pokonanie Troi, potem pomścić swoją krzywdę chce cyklop Polifem, którego Odyseusz oślepił,

„Syzyf”, Tycjan

CO W UTWORACH HORACEGO JEST WAŻNE?

Słynny motyw poety – nieśmiertelnego dzięki swojej sławie. Są takie cytaty, które trzeba znać: „nie wszystek umrę”, czyli *non omnis moriar* z „Exegi monumentum” do nich należy.

Exegi monumentum – stawiam sobie pomnik trwalszy niż ze spiżu – właśnie poezją, dziełami, które trwać będą przez pokolenia, długo po tym jak samego twórcy już nie będzie. I tu okazał się Horacy świetnym prorokiem, bo dzieła jego żyją i dobrze się mają.

Motyw poety nieśmiertelnego – od Horacego poeta przestał być zwykłym gryziopiórkiem, a stał się kimś wyniesionym ponad prozaiczne tłumy. Ciekawe, bo Horacy wziął się za pisanie dla... zarobku i tego nie ukrywał. W „Pieśniach” zawarł swą filozofię życia – „złotego środka” – pogodził epikureizm i stoicyzm. Głosił „carpe diem”, czyli ideologię korzystania z chwili, chwytania dnia i jego dóbr, póki trwają. Nawoływał też, by cieszyć się zwykłym życiem.

przeciwko Odysowi występuje ojciec Polifema – Posejdon – jak walczył na morzu z bogiem mórz?),

- postawa człowieka podróżnika wobec świata (czy jest on turystą szanującym prawa mieszkańców, których jest gościem, czy dewastatorem kultury innych narodów?),
- postawa człowieka pozbawionego domu i przyjaciół, który po latach powraca do ojczyzny (Odyszeusz wraca do Itaki samotny na obcym okręcie i bez zdobytych w Troi łupów).

LIRYKA

Jeden z trzech rodzajów literackich (obok epiki i dramatu). Do utworów lirycznych zaliczamy te pisane w formie wierszowanej, które wyrażają uczucia. W starożytnej Grecji epoka liryki przypada na VII i VI w. p.n.e. Wywodzi się z modlitw odmawianych przy akompaniamencie instrumentów, niektóre powoli przeradzały się w pieśni.

Pieśni zbiorowe

- hymny, treny (wykonywane chóralnie)
- **Pieśni indywidualne**
- elegie (tematyka miłosna, biesiadna, wojenna)

Poezja tyrtejska – wywodzi się od Tyrteusza – poety patrioty, który pieśnią swą potrafił wzniesić w żołnierzach ducha walki i zagrzewać ich do boju. Sam nie poprzestał na tworzeniu pieśni, lecz ruszył na wojnę. Taką postawę nazywamy tyrteizmem. Odżywała w epokach wojen, powstań, walki o wolność. W Polsce – w romantyzmie i w czasie powstania warszawskiego.

Anakreonty – utwór poetycki, sławiący uroki życia, erotykę, biesiadę. Twórcą gatunku był Anakreont, żyjący w VI w. p.n.e. poeta,

który opiewał Erosa – bożka miłości, taniec i ucztowanie (utwory pt. „Słodki bój”, „Igraszki”, „Piosenka”).

Epigramat – krótki, celny utwór, wyrażający myśl filozoficzną lub moralną, dowcip z trafną pointą. Wywodzi się z napisów, które umieszczano na posągach lub grobowcach.

FILOZOFIA

Z NAUK SOKRATESA

Filozofię do V wieku nazywa się okresem przedsokratejskim – a sam Sokrates nazywany jest pierwszym filozofem. Jego słynne „**Jedno wiem, że nic nie wiem**” wyraża istotę tzw. niewiedzy sokratejskiej, jest sednem poszukiwań prawdy, m.in. cnoty – bezwzględnego dobra, wiedzy, której można się nauczyć. Jak? „Poznaj sam siebie” – nakazuje filozof, którego wyrocznia delficka nazwała najmądrzejszym człowiekiem Grecji. Wystąpił przeciw sofistom, którzy twierdzili, że prawda, dobroć i sprawiedliwość są względne.

Ironia sokratyczna – metoda, którą stosował Sokrates w dialogu z rozmówcą, stwarzając pozory, że się z nim zgadza, udając, że dyskutant jest od niego mądrzejszy. W rozmowie doprowadzał do kompromitacji tezy swojego przeciwnika.

Z NAUK PLATONA

Ten uczeń Sokratesa był autorem rozprawy „Obrona Sokratesa”, a także dzieł „Państwo” i „Uczta”. Stworzył pojęcie idealizmu obiektywnego.

Jaskinia Platona – symboliczna ilustracja całej koncepcji. Platon mówi o ludziach siedzących w jaskini, patrzących przed siebie, przykutych do swego miejsca. Za nimi płonie prawdziwy ogień, ale oni widzą tylko na ścianie cienie – prawdziwej idei spostrzec nie mogą. Koncepcja idei i ich cieni zakłada, iż istnieje świat idei, chociaż nie jest nam bezpośrednio dany. My postrzegamy tylko cienie, odbicie idei:

są nimi przedmioty materialne i doznania psychiczne. Świat idei jest jednak bardziej realny, niż to, co postrzegamy bezpośrednio. Idee są światem doskonałym, a naczelną wartością jest trójjednia: dobro – piękno – prawda. „Niechaj nikt, kto nie zna matematyki, tu nie wchodzi” – taki napis widniał nad wejściem do Akademii Platńskiej, a sam filozof za wstęp do nauki o ideach uznawał właśnie matematykę.

Z NAUK EPIKURA

Filozof był twórcą epikureizmu, założycielem szkoły w Atenach zwanej Ogrodem Epikura (IV/III w. p.n.e.).

Epikureizm – głosił, iż jedynym dobrem jest przyjemność. Życie wśród przyjaciół i zgodnie z prawami natury, uporządkowane, z dala od wojen i polityki, bez lęku przed śmiercią – oto życie szczęśliwe. Należy korzystać z radości, bo mamy jedno życie. Nie znaczy to, że trzeba zaspokajać wszel-

Mitologia to źródło frazeologizmów: puszka Pandory, syzyfowa praca, stajnia Augiasza, pięta achillesowa, pyrrusowe zwycięstwo, węzeł gordyjski, miecz Damoklesa, drakońskie prawa.

kie pragnienia – trzeba kierować się rozumem i zachować umiar. Późniejsi „epikurejczycy” zaczęli głosić dążenie do używania życia, uciech, rozpusty i hedonizmu. Epikur tego nie głosił, choć mówiono, że był obżartuchem i wrogiem szczytnych ideałów, zniewieściałym rozpustnikiem. Ale może to tylko opinie wrogów koncepcji?

Z NAUK ZENONA Z KITTILON

Twórca **stoicyzmu**, który zaleca zachowanie równowagi duchowej i wyzbycie się wszelkich namiętności. Spokój wobec zdarzeń losu, życie w zgodzie z naturą, hart ducha, „dzielność życia” – oto przepis na szczęśliwe życie. Stoicyzm był popularny w czasach cesarstwa rzymskiego – kontynuatorami byli **Epiktet**, **Marek Aureliusz** i **Seneka**, który uważał, że stosunek człowieka do rzeczywistości decyduje o szczęśliwym życiu.

Z NAUK ARYSTOTELESA

Uczeń Platona, filozof i uczony z IV w. p.n.e. Za główne pojęcie etyki uważał dobro. Istotą jego nauk jest doktryna środka – zachowanie umiaru, unikanie i nadmiaru, i niedostatku.

Dzieło Arystotelesa „**Poetyka**” stało się wyznacznikiem norm dla artystów wielu pokoleń, określiło klasyczne reguły tworzenia literatury (eposu i tragedii), ustaliło kategorie takie jak: *mimesis*, *katharsis*, *decorum*.

Platon i Arystoteles na fresku „Szkoła ateńska” Rafaela Santi

CYNICY – „FILOZOFOWIE Z BECZKI”

Głosili, iż człowiek powinien zadowalać się w życiu minimum. Udowodnił to **Diogenes** – z powodzeniem zamieszkał w beczce, a gdy cesarz Aleksander Wielki przybył do filozofa z zapytaniem, jakie życzenie mógłby spełnić, usłyszał: „Przesuń się, zasłaniasz mi słońce”.

POJĘCIOWNIK Z FILOZOFII STAROŻYTNEJ

Arche – początek, przyczyna, pierwsza zasada rządząca światem – materia, z której powstał i dzięki której nadal istnieje. To cel poszukiwań jońskich filozofów przyrody.

Cnota (greckie: *arata*) – pojęcie kluczowe dla filozofii Sokratesa i etyki Platona. Cnotę można w sobie wypracować – ucząc się, stając się mądrym. Dla Sokratesa człowiek mądry jest zawsze dobry.

Demiurg – grecki odpowiednik Boga Stworzyciela, doskonały konstruktor, który zbudował świat.

Etyka – dział filozofii, mówiący, jak należy postępować, co jest dobre, a co złe. Za ojca etyki uważa się Sokratesa.

Filozofia – słowo to pochodzi z greki i znaczy „umiłowanie, pragnienie mądrości”. Platon w „Dialogach” pisze, że Sokrates tłumaczył tę postawę tak: „Pragnie się tego, czego się nie ma, nie można przecież czegoś chcieć, kiedy się już to ma – skoro filozof pragnie

mądrości, nie może być mądry”. Istotą filozofii jest więc zdanie sobie sprawy z tego, że nic się nie wie, że poznanie świata wymaga trudu.

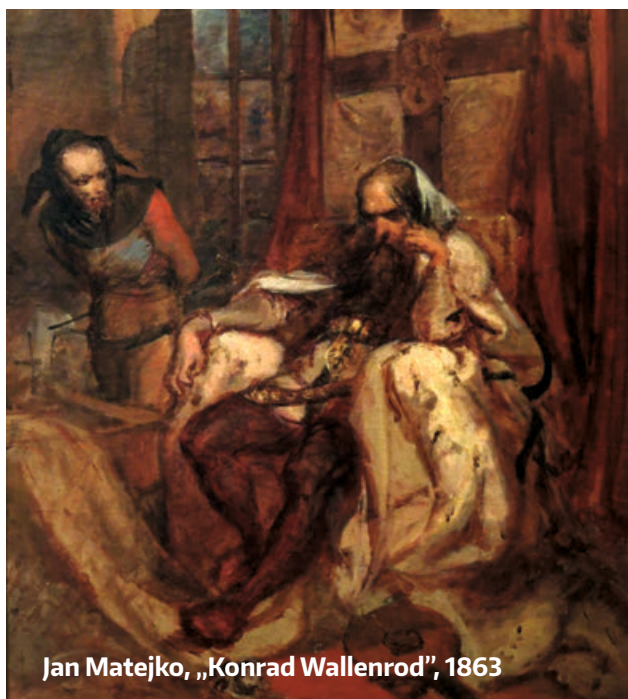
Idealizm – nazwa systemu filozoficznego mówiącego o rzeczach doskonałych istniejących poza światem i niedających się poznać. Pierwszy mówił o ideach Platon i to on stworzył nazwę dla późniejszych idealistycznych systemów filozoficznych.

Materializm – zakłada, że świat jest zbudowany tylko z materii, że nie ma nic pozazmysłowego, możliwe jest całkowite poznanie świata. Materialiści to jońscy filozofowie przyrody, Demokryt i epikurejczycy.

Metafizyka – termin stworzony przez Arystotelesa, oznacza coś, co jest po fizyce czy poza nią. Metafizyka łączy się z idealizmem. Zajmuje się zagadnieniami typu: istnienie Boga i nieśmiertelnej duszy, rzeczy niepoznawalne zmysłami.

„Konrad Wallenrod”

To dzieło było odczytywane przez współczesnych Mickiewiczowi jako polityczne, bo pod maską wydarzeń sprzed kilku wieków poruszało aktualne problemy narodowe. Czy słusznie?

Jan Matejko, „Konrad Wallenrod”, 1863

Są dwa sposoby walki z wrogiem...

Adam Mickiewicz, pisząc „Konrada Wallenroda”, musiał liczyć się z sytuacją polityczną, w jakiej przyszło mu żyć (zabory), czyli z cenzurą. Chciał wydać dzieło podejmujące problematykę walki o niepodległość i wydać je w Rosji, więc musiał uciec się do podstępu: umieścić akcję utworu w odległej przeszłości, bo w XIV wieku. Zastosował **kostium historyczny** – o sprawach mu współczesnych wypowiadał się, opisując odległą epokę.

Bohater utworu Mickiewicza – **Konrad Wallenrod** – to człowiek zmuszony do działania w ukryciu. Uduje oddanego zakonowi rycerza, jednocześnie nienawidząc Krzyżaków i dążąc do ich zguby. W czasach ideałów rycerskich taka postawa wiązała się z utratą honoru. Wieszcz jednak sugerował Polakom, aby nosząc na co dzień maskę posłuszeństwa wobec zaborcy, w sercach gotowali mu klęskę.

Mickiewicz opatrzył dzieło mottem – cytatem z XVIII rozdziału „Księcia” Niccolò Machiavellego: „Macie bowiem

wiedzieć, że są dwa sposoby walczenia... trzeba być lisem i lwem”. Machiavelli uważał, że władzę zdobywa się podstępem i przelewem krwi, utrzymuje terrorem, a traci na drodze rewolucji i zdrady. Mickiewicz dał wskazówki Polakom – jeśli nie można walczyć otwarcie, należy przyjąć taktykę podstępu. Nie ujawniać swojej tożsamości ani prawdziwych zamiarów. Działać skrycie, używać forteli i kłamstwa.

Wajdelota mówi do Konrada: „Wolnym rycerzom, powiadał, wolno wybierać oręż i na polu otwartym bić się z równymi siłami;/ Tyś niewolnik, jedyna broń niewolników – podstęp”.

Motto można odczytywać jako pewnego rodzaju wytłumaczenie Mickiewicza. Jak wiadomo, był on zatrudniony w kancelarii gubernatora Golicyna, czyli pracował dla wroga. Z relacji Walerego Wielogłowskiego wiemy, że poeta po latach wstydził się dzieła: „Gdy się raz pytałem żartobliwie (...) ś.p. Adama Mickiewicza, co by począł, gdyby był bogaty, rzekł mi poważnie: – Wykupiłbym wszystkie wydania „Wallenroda” i spaliłbym je na stosie. Bo w nim, chwała zdradzie, podniosłem tę szkaradną myśl w narodzie moim”.

Losy Waltera Alfa

Konrad Wallenrod, właściwie Walter Alf to postać literacka. Uprawdowany przez Krzyżaków jako dziecko ze swojej ojczyzny, Walter Alf był troskliwie wychowywany przez wielkiego mistrza Winrycha von Kniprode: „Lata dzieciństwa płynęły, żyłem wśród Niemców jak Niemiec,/ Miałem imię Waltera, Alfa nazwisko przydano;/ Imię było niemieckie, dusza litewska została,/ Został żal po rodzinie, ku cudzoziemcom nienawiść./ Winrych, mistrz krzyżacki, chował mię w swoim pałacu,/ On sam do chrztu mię trzymał, kochał i pieścił jak syna”.

I zostałby rycerzem krzyżackim, gdyby nie Halban, litewski wajdelota pozostający w niewoli u Krzyżaków. Gdy dowiedział się, że Walter jest litewskim sierotą, opowiadał mu o Litwie i uczył mowy ojczystej.

Podczas jednej z bitew Krzyżaków z wojskami litewskimi Walter Alf wykorzystał sytuację i przeszedł z wajdelotą na stronę Litwinów. Na dworze księcia Kiejstuta Walter poznał

Adam Mickiewicz napisał swoją powieść poetycką o Konradzie Wallenrodzie, będąc na zesłaniu w Petersburgu (1825–1828). Gdy „Konrada Wallenroda” wydano w 1828 roku, Mikołaj Nowosilcow, zastępca przewodniczącego Rady Najwyższej Tymczasowej Księstwa Warszawskiego, sporządził o dziele negatywny raport. Według niego mogło wywierać zgubny wpływ na czytelników. W celu rozpatrzenia zarzutów powołana została komisja, która wydała werdykt na korzyść Mickiewicza.

Po wybuchu powstania listopadowego sądzono, że to właśnie autor „Konrada Wallenroda” był duchowym inspiratorem zrywu narodowego.

jego córkę Aldonę, zakochał się w niej z wzajemnością. Młodzi pobrali się. Książę cenił swojego zięcia, który pomagał mu w organizowaniu wojska i budowie umocnień.

Litwini prowadzili wojnę z Krzyżakami, ale ponosili klęski. Po kolejnej przegranej – bitwie pod Rudawą – Walter, który nie potrafił być szczęśliwy, wiedząc, że jego kraj cierpi („szczęścia w domu nie znalazł, bo go nie było w ojczyźnie”) decyduje się działać. Opuszcza żonę i Litwę, wyrusza na wyprawę przeciw poganom. Staje się Konradem Wallenrodem – nie wiadomo do końca, czy zabił rycerza o tym imieniu, czy wykorzystał sytuację, aby się pod niego podszyć.

Jako rycerz chrześcijański walczy z Turkami i Maurami, wstępuje też do zakonu krzyżackiego, aby tam zrealizować plan zemsty na Krzyżakach. Wsławiony bohaterskimi czynami, zjawia się w Marienburgu. W tym czasie w wieży nieopodal zamku pojawia się Pustelnica. Wallenrod często wymyka się i rozmawia z kobietą. To Aldona, ukochana żona, podtrzymuje go na duchu i zachęca do realizacji swoich planów wymagających poświęcenia szczęścia osobistego i także honoru.

Wallenrod cieszy się autorytetem i szacunkiem wśród braci zakonnych, bo zasłużył się w wojnach i wyprawach krzyżowych. Daje się też poznać jako niepokonany przeciwnik w turniejach i pojedynkach. Żyje też jak zakonnik – w „ubóstwie, skromności i pogardzie dla świata”. Spędza czas samotnie, nie bierze udziału w ucztach i zabawach. Przygnębiony i milczący – szuka zapomnienia w alkoholu. Jego powiernikiem jest wajdelota Halban.

Komturowie zakonni modlą się i dyskutują nad wyborem wielkiego mistrza. Wychodzą poza mury zamku, spacerują i rozmawiają. Podczas powrotu przechodzą obok wieży nad jeziorem, w której od dziesięciu lat żyje tajemnicza Pustelnica. Komtur słyszy jej głos: „tyś Konrad, przebóg! Spełnione wyroki, / Ty masz być mistrzem, abyś ich zabił”.

Pod wpływem Halbana Krzyżacy interpretują te słowa jako przepowiednię i decydują, że to Wallenrod będzie wielkim mistrzem. Ten zaczyna wcielać w życie plan zniszczenia zakonu – zwleka z podjęciem decyzji dotyczących ataku na Litwinów, którzy rosną w tym czasie w siłę. Wprowadza w zakon żelazny rygor i dyscyplinę, surowo karze łamanie ślubów zakonnych.

Bracia zakonni, zaniepokojeni brakiem działań wojennych, zwołują radę, chcąc zmusić Konrada do podjęcia jakichś decyzji. Nie mogą go znaleźć w zamku ani kaplicy. Odnajduje go Halban pod wieżą Pustelnicy. Aldona śpiewa pieśń o swoim życiu i cierpieniu. Z tej pieśni dowiadujemy się, że zanim została pustelnicą, była szczęśliwą, młodą dziewczyną, kochaną przez rodziców, żyjącą wraz z siostrami w bogatym zamku na Litwie. Przed laty do zamku jej ojca przybył młodzieniec, który zdobył jej serce. Przerywa śpiew Konrad, który oskarża sam siebie, że zniszczył jej życie, zabrał z domu i skazał na samotność. Bo kiedy opuścił żonę, ona wstąpiła do klasztoru, ale nie potrafiła żyć bez ukochanego. Dlatego przybyła do Marienburga i kazała się zamurować w wieży nieopodal zamku, by móc choć usłyszeć coś o ukochanym.

Alf i Halban, ilustracja Michała Elwiro Andriolego do „Konrada Wallenroda”

Młodzi romantycy dopuszczali każdą walkę o niepodległość ojczyzny. Podstęp i zdrada, jak czytamy w utworze, to jedyna broń niewolników, która może okazać się w miarę skuteczna.

Bohater wallenrodyczny tak jak Konrad świadomie rezygnuje ze szczęścia osobistego dla ratowania ojczyzny. Decyduje się na poświęcenie własnego honoru – uznając to za jedyną możliwość działania.

Konrad bardzo cierpi, ma świadomość, że poświęcił własne życie i szczęście Aldony dla zemsty na Krzyżakach – powinien podjąć ostateczne decyzje, ale waha się, bo rozpoczęcie wojny oznacza opuszczenie Malborka i ukochanej.

Świta. Konrad musi wracać do zamku. 23 kwietnia, w dniu świętego Jerzego – patrona zakonu – Konrad Wallenrod wydaje wielką ucztę. Zaprasza najznakomitszych rycerzy zakonnych i księcia Witolda, który po śmierci Kiejstuta pokłócił się z Jagiełłą i zawarł sojusz z Krzyżakami. Podczas uczty śpiewacy próbują rozweselić towarzystwo. Jest nim też wajdelota Halban – rozpoczyna występ od przemowy o ojczyźnie i zdrajcach – te słowa robią wrażenie na księciu Witoldzie.

Halban śpiewa „**Pieśń Wajdeloty**”. Opowiada w niej o tym, jaką wartość mają „wieści gminne” i „pieśni gminne”, które przetrwają, nawet gdy naród zostanie pobity. Następnie przedstawia „**Powieść wajdeloty**”, w której opowiada o losach tajemniczego Waltera Alfa porwanego w dzieciństwie przez rycerzy i wychowanego w ich zamku. Ci nie wiedzą, że wajdelota opowiada o życiu ich wielkiego mistrza. Z „**Powieści wajdeloty**” dowiadujemy się, jak Walter próbował opuścić dom potajemnie, ale Aldona, przeczuwając zamiary męża, czekała na niego za miastem – tam doszło do rozstania. Walter powiedział, że powinna traktować go jak zmarłego i znaleźć drugiego męża. Aldona oznajmia, że chce wstąpić do klasztoru. Mąż odprowadził ją do furty klasztornej i zdradził swój plan, zobowiązał ją jednak do zachowania tajemnicy i odjechał z wajdelotą.

Zakonnicy domagali się opowieści o dalszych losach Waltera Alfa. Milczący dotychczas Konrad Wallenrod zerwał się z miejsca i powiedział: „Wygrałeś! Wojna, tryumf dla poety/ Dajcie mi winę/ Spełnią się zamiary”. I zaśpiewał **balladę Alpuhara** o tym, jak wódz muzułmańskich Maurów Almanzor podczas oblężenia miasta przez chrześcijańskich rycerzy użył podstęp. Gdy zwycięstwo Hiszpanów było przesądzone, uciekł z twierdzy w nieznanym kierunku. Gdy żołnierze świętowali swe zwycięstwo, Almanzor powrócił i zadeklarował, że chce się poddać i przyjąć wiarę chrześcijańską. Na znak przyjaźni wymienił z Hiszpanami uściski i ucałowania. W ten sposób zaraził wrogów dżumą z Grenady. Zaraza zdziesiątkowała zwycięzców, żołnierze w popłochu opuścili miasto. Konrad zakończył pieśń znamionnymi słowami: „Tak to przed laty mścili się Maurowie,/ Wy chcecie wiedzieć o zemście Litwina?”

Po uczcie Witold uciekł z zamku, zerwał sojusz z zakonem i zaczął płądować krzyżackie zamki. Wybuchła wojna z Litwą. Konrad na czele rycerzy wyrusza do walki. Mijają miesiące, nie ma wieści o losach rycerzy. W końcu do Malborka wraca resztką armii i Konrad. Wieści głoszą, że Wielki Mistrz tak nieudolnie kierował wojną, że doprowadził do klęski. Sąd kapturowy po zeznaniach szpiegów, którzy wyjawili

sędziom całą przeszłość Wallenroda, decyduje się wydać na niego wyrok śmierci.

Wallenrod idzie pod wieżę, aby opowiedzieć Aldonie o dokonanej zemście na Krzyżakach. Ma nadzieję, że może teraz, gdy wypełnił przyrzeczenie, znów połączy się z żoną i powróci na Litwę. Aldona odrzuca jego propozycję, uważa że minęło zbyt wiele czasu i lepiej pozostawić wspomnienie miłości. Wallenrod ucieka z żalem, przeczuwając swój los. Następnego ranka idzie pożegnać się z ukochaną żoną.

Wielki mistrz zamyka się z Halbanem w strzelnicy, którą szturmują Krzyżacy. Konrad wie, że musi zginąć, wypija truciznę i podaje kielich wajdelocie. Halban odmawia: „Nie, ja przeżyję... i ciebie, mój synu!/ Chcę jeszcze zostać, zamknąć twe powieki,/ I żyć – ażebym sławę twego czynu/ Zachował światu, rozgłosił na wieki./(...) Z tej pieśni wstanie mściciel naszych kości”. Wajdelota wypełni powołanie poety – opowie światu o czynach Wallenroda.

Kiedy do pokoju wdzierają się rycerze, Konrad pada martwy na ziemię. Strąca lampę stojącą w oknie. Gasnące światło widzi z okna Aldona – wie, że Konrad umarł. Pochylając się nad ciałem wielkiego mistrza rycerze słyszą rozdzierający krzyk dobiegający z wieży – Pustelnica umiera z rozpacz.

Konrad Wallenrod – bohater tragiczny

Od imienia bohatera powieści poetyckiej Mickiewicza powstało określenie – **bohater wallenrodyczny**. Co go cechuje?

1. Skłócenie z otaczającym światem – bohater łamie zasadę rycerza – nie walczy otwarcie, lecz w ukryciu i podstępem, bo tylko tak może, wbrew obowiązującym regułom i prawom.

2. Tajemniczość – przez większą część utworu czytelnik z trudem odtwarza życie bohatera, a i tak wszystkich faktów nie zdoła poznać.

3. Samotność i brak akceptacji ze strony otoczenia – zarówno w życiu, jak i w walce, Konrad ma świadomość, że łamiąc zasady moralne, skazuje się na ostracyzm i odrzucenie.

4. Kierowanie się w życiu emocjami – miłością i nienawiścią.

5. Rozdarcie wewnętrzne – Konrad działa niemoralnie, ale zdaje sobie sprawę, że to jedyny sposób walki i musi poświęcić swój honor. Cierpi, bo niszczy życie bliskich: Aldony, która go kocha, rycerzy zakonnych, którzy mu bezgranicznie ufają.

6. Obłąd – wewnętrzna walka, jaką przez wiele lat toczy ze sobą Wallenrod, sprawia, że bohater popadł w obłąd, wcześniej uciekł w alkohol i samotność.

7. Samobójstwo – to z jednej strony kara za popełnione winy – odbiera sobie życie ktoś, kto życiu nie potrafi stać czoła, z drugiej to uwolnienie od życia, które dawało cierpienie.

Powieść poetycka

W konstrukcji utworu można zauważyć cechy tego gatunku:

● **Zerwanie z łańcuchem przyczynowo-skutkowym całej akcji** – wyraźna epizodyczność scen (po scenie V „Wojna”, opisującej przyczynę nadciągającej walki rycerzy zakonnych z Litwinami i sąd nad mistrzem, następuje

Wojciech Kossak, „Zakon krzyżacki”, 1909

scena VI „Pożegnanie” – opis klęski Krzyżaków i śmierć Wallenroda – brak sceny łączącej te dwa wydarzenia i opisu bitwy).

● **Achronologiczność akcji** (zakłócenie chronologii wydarzeń opisanych w utworze) – pojawiają się retrospekcje, odwołania do wcześniejszych wydarzeń (utwór rozpoczyna się od informacji, że wielkim mistrzem został wybrany rycerz, który wsławił się odwagą podczas wypraw krzyżowych), wcześniejsze losy głównego bohatera odtwarzamy w trakcie lektury.

● **Synkretyzm rodzajowy**, czyli łączenie w utworze elementów różnych rodzajów literackich: liryki, epiki i dramatu.

– **Elementy liryczne**: opisy, rymowy układ utworu, uczuciowość i subiektywizm wypowiedzi w scenie II hymn i pieśń.

– **Elementy epickie**: obecność narratora i fabuły, „Przedmowa” autora, „Powieść wajdeloty” (scena IV „Uczta”).

– **elementy dramatyczne**: rozmowa Konrada z Pustelnicą (scena VI „Pożegnanie”) zawiera cechy dramatu.

● **Synkretyzm gatunkowy** – współistnienie w jednym utworze różnych gatunków literackich. Na przykład:

- hymn „Duchu, Światło Boże!”
- pieśń „Wilija, naszych strumieni rodzica” (scena II),
- ballada „Alpuhara”.

● **Specyficzny bohater romantyczny** – Wallenrod to bohater bajroniczny: samotny (walczy z wrogiem ojczyzny), tajemniczy, działa w przebraniu i masce, niejednoznaczny

moralnie (dokonuje dwuznacznego moralnie czynu, by ratować ojczyznę).

● **Nastrojowość i tajemniczość** – Mickiewicz umieścił akcję wielu scen w nocy (rozmowa Konrada z Pustelnicą) albo po zachodzie słońca (scena samobójstwa bohatera). Tajemniczy jest Wallenrod, jego losy poznajemy stopniowo, nie wszystkie fakty znamy, część pozostaje w sferze domysłów. Zagadką jest, w jaki sposób Walter Alf stał się Konradem Wallenrodem. Efekt tajemniczości potęguje też tajemniczy głos z wieży.

● **Historyzm utworu** – umieszczenie akcji utworu w zamierzczłej przeszłości (najczęściej w średniowieczu). „Konrad Wallenrod” dzieje się w latach 90. XIV wieku. Historia jest tłem opisywanych w utworze wydarzeń.

Wallenrodyzm

Termin utworzony od postawy Konrada Wallenroda. Polega ona na poświęceniu życia lub honoru w walce z wrogiem dla ojczyzny. Dozwolone jest niehonorowe postępowanie, podstęp, zdrada. To czyni niegodne Polaka – rycerza? Tak, lecz treść utworu wyraźnie sugeruje, że z silniejszym wrogiem nie da się walczyć inaczej. Nie jest to próba usprawiedliwiania nieetycznych czynów zasadą, że cel uświęca środki. Konrad staje przed tragicznym wyborem: patrzeć na zagładę własnego narodu czy uchronić go przed nią zdradą i podstępem. Wybiera także między szczęściem osobistym (małżeństwo z ukochaną Aldoną) a dobrem narodu. Ten wybór wcale nie jest dla niego oczywisty – waha się przed rozpoczęciem wojny, a wyrzuty sumienia zagłusza alkoholem.

Dorota Nosowska

Polecenia do „Konrada Wallenroda”

Jakie motywy mitologiczne i biblijne odnajdziesz w „Konradzie Wallenrodzie” Adama Mickiewicza? Co powiesz o środkach retorycznych w tym utworze?

Tekst:

*Z dobytym mieczem Alf czekał spotkania.
Lecz coraz błednie, pochyla się, ślania;
Wsparł się na oknie i tocząc wzrok hardy,
Zrywa płaszcz, Mistrza znak na ziemię
miota,
Depce nogami z uśmiechem pogardy:
„Oto są grzechy mojego żywota!...
Gotowem umrzeć: czegoż chcecie
więcej?
Z urzędu mego chcecie słuchać
sprawy?...
Patrzcie na tyle zgubionych tysięcy,
Na miasta w gruzach, w płomieniach
dzierżawy!
Słyszycie wicher? pędzi chmury śniegów:
Tam marzną waszych ostatki szeregów!
Słyszycie? Wyją głodnych psów
gromady...
One się gryzą o szczątki biesiady!
Ja to sprawilem! Jakem wielki, dumny:
Tyle głów hydry jednym ściąć zamachem,
Jak Samson jednym wstrząśnięciem
kolumny
Zburzyć gmach cały, i runąć pod
gmachem!...”*

(Adam Mickiewicz, „Konrad Wallenrod”)

ZADANIE 1.

Jakie symboliczne gesty wykonuje Konrad Wallenrod w przytoczonym fragmencie? Co one oznaczają?

ODPOWIEDŹ:

Konrad Wallenrod rzuca na ziemię płaszcz krzyżacki i depcze znak wielkiego mistrza. Symbolizuje to pogardę i nienawiść dla zakonu. Choć jest wielkim mistrzem, za nic ma zakonne zaszczyty. Jego tożsamość jest inna, system wartości odbiega od tego uznawanego przez Krzyżaków. W głębi serca Konrad Wallenrod pozostał kimś innym, Litwinem. Nie identyfikuje się z zakonem, to właśnie oznacza zrzucenie z siebie płaszcza – symbolu przynależności do Krzyżaków i podeptanie znaku mistrza.

ZADANIE 2.

Jaki środek retoryczny dominuje w dalszej części podanego fragmentu? Jaka jest jego funkcja?

ODPOWIEDŹ:

Środkiem retorycznym dominującym w dalszych zdaniach fragmentu są wykrzyknienia („Patrzcie na tyle zgubionych tysięcy, / Na miasta w gruzach, w płomieniach dzierżawy!”, „Ja to sprawilem!”, „Oto są grzechy mojego żywota!”), a także pytanie retoryczne („słyszycie?”). Ich funkcją jest wyrażenie emocji: triumfu nad wrogiem, dumy, gniewu, nienawiści.

ZADANIE 3.

Jaką figurę retoryczną odnajdujesz w mowie Wallenroda? I jaka jest jej funkcja w utworze?

ODPOWIEDŹ:

– **Szyk przestawny (inwersja)** – „wzrok hardy”, „Waszych ostatki szeregów”, „głodnych psów gromady”, „gmach

Władysław Majeranowski,
„Konrad Wallenrod”, 1844

cały”. Funkcją tej figury retorycznej jest nadanie uroczystego tonu wypowiedzi i utrzymanie rytmu w poetyckim tekście.

ZADANIE 4.

Wskaż aluzję mitologiczną zawartą w tekście i zinterpretuj ją. Jak jest jej funkcja?

ODPOWIEDŹ:

Aluzja mitologiczna to nawiązanie do hydry zabitej przez Heraklesa: „Tyle głów hydry jednym ściąć zamachem”. Hydra lernejska była, według mitologii, wielogłowym potworem. Jej zabicie było drugą z dwunastu prac Heraklesa, herosowi udało się zgłodzić potwora.

Nawiązanie do hydry (w domyśle i Heraklesa) podkreśla siłę bohatera – Konrada Wallenroda („Jakem wielki, dumny:/ Tyle głów hydry jednym ściąć zamachem”).

ZADANIE 5.

Wskaż aluzję biblijną zawartą w przytoczonym fragmencie „Konrada Wallenroda” i zinterpretuj ją. Jakie są jej funkcje?

ODPOWIEDŹ:

Aluzja biblijna zawarta jest w zdaniu:
„*Jak Samson jednym wstrząśnieniem kolumny/
Zburzyć gmach cały, i runąć pod gmachem!...*”

Jest to nawiązanie do postaci starotestamentowego Samsona, który wykazywał się nadludzką siłą w walce z wrogami Izraela, Filistynami. Ostatni raz, wezwawszy Boga, użył tej siły do zawalenia budynek, pod którego gruzami zginęli nieprzyjaciele i on sam. Oparł się o kolumny i gmach runął.

PRZYPOMNIJ SOBIE!

Pytanie retoryczne – celem takiego pytania nie jest uzyskanie odpowiedzi, ale podziałanie na uczucia i emocje odbiorcy, wzruszenie, skłonienie do refleksji, a także nadanie tekstowi (mowie) podniosłego charakteru, popis sztuką retoryczną.

Inne figury retoryczne:

- **apostrofa** – bezpośredni zwrot do osoby lub zjawiska.
- **porównanie** – zestawienie dwóch rzeczy, zjawisk, pojęć na zasadzie podobieństwa za pomocą członu „jak”, „jako”, „niby”, „na kształt” itp.
- **ironia** – tekst ma wymowę przeciwną niż jego dosłowne znaczenie.
- **epitet** – określenie rzeczownika – epitet rzeczownikowy, np. „dom dusz”, lub przymiotnikowy, np. „biała magia”.
- **hiperbola** – wyolbrzymienie, np. „wylałam morze łez”.
- **inwersja** – szyk przestawny – „ojczyzna moja” zamiast „moja ojczyzna”.
- **anafora** – powtórzenie tego samego wyrazu na początku wersu lub innej całości.
- **epifora** – powtórzenie tego samego wyrazu na końcu wersu lub innej całości.
- **elipsa** – opuszczenie jakiegoś fragmentu/ członu w zdaniu.
- **gradacja** – narastanie, np. „wielka, większa i największa”.
- **peryfraz** – omówienie, np. „ognista kula” zamiast „słońce”.

Funkcją tej aluzji biblijnej w „Konradzie Wallenrodzie” jest:

- uwydatnienie siły bohatera (porównywanej do siły postaci biblijnej),
- podkreślenie wyższości moralnej postaci (tak jak bohater biblijny, stał po słusznej stronie),
- zapowiedź przyszłych zdarzeń (śmierci Konrada Wallenroda, którą sam sobie zadał).

ZADANIE 6.

Na czym polega tragizm Konrada Wallenroda? Użyj w odpowiedzi imiesłówów przysłówkowych współczesnych i uprzednich, podkreśl je i nazwij.

ODPOWIEDŹ:

- Ginie, wystąpiwszy (**imiesłów przysłówkowy uprzedni**) przeciw etosowi rycerskiemu (nie dotrzymał przysięgi rycerza i wielkiego mistrza, przestał być człowiekiem honoru).
- Gubi własną duszę, popołniając (**imiesłów przysłówkowy współczesny**) samobójstwo (co jest dla chrześcijanina grzechem śmiertelnym) i odchodząc (**imiesłów przysłówkowy współczesny**) bez spowiedzi (przyznanie do win krzyżackiemu spowiednikowi mogłoby być odczytane jako oznaka słabości i podporządkowania się regułom zakonu, którym Alf gardzi).
- Umiera, skrzywdziwszy (**imiesłów przysłówkowy uprzedni**) ukochaną kobietę, żonę, Aldonę. Wallenrod ginie, wiedząc (**imiesłów przysłówkowy współczesny**), że nie przeżyje ona jego śmierci, mogą jedynie umrzeć razem, o jednej godzinie.
- Odchodzi ze świata, nie zaznawszy (**imiesłów przysłówkowy uprzedni**) pociechy w ramionach ukochanej, gdyż bała się ona konfrontacji z czasem i wybrankiem po latach, nie spróbowali wspólnej ucieczki.

Dorota Nosowska

Motyw szkoły w lekturach

Prezentujemy nowe powtórki do matury z lektur i motywów, pokazując postawy bohaterów wobec ważnych problemów.

Edukacja w domu lub u zakonników

Zosia, bohaterka „Pana Tadeusza” Adama Mickiewicza, pobierała nauki w domu. To Telimena uczyła ją towarzyskiej ogłady, mody, wysławiania się, instruowała też, jak zachowywać się wobec mężczyzn, zalecała grzeczność wobec Hrabiego, bo chciała ją wyswatać. Ale Zosia, wbrew opiekunce, zajmowała się najczęściej gospodarstwem, na zaręczyny zaś ubrała się w tradycyjny polski strój, ignorując światową modę.

Mężczyźni w „Panu Tadeuszu” udawali się do szkół do miasta. **Tadeusz** prawdopodobnie do Wilna, skąd potem wrócił do Soplicowa. Jego szkołę prowadzili zakonnicy i wpajali mu surowe nauki moralne. Ważną rolę edukacyjną pełnił dom, z którego Tadeusz wyniósł patriotyzm, szacunek dla tradycji i staropolską gościnność. W epopei pokazano też, że wysyłano młodzieńców do szanowanych domów, w których uczyli się obyczajów, tak było z **Sędzią Soplicą**, który poznawał życie nie tylko w szkole jezuickiej, ale i w domu ojca Podkomorzego.

Innego rodzaju szkołą, bo życia, były wojny – na nich kształcił się np. **bohater „Potopu” Andrzej Kmicic**. Choć

uczył się też w szkole prowadzonej przez zakonników, w której, jak opowiadał, łamano na nim różgi. To była istota nauki epoki sarmackiej.

Podróże i prywatne lekcje

Wojaze po Europie odbywali **Kordian**, tytułowy bohater dramatu Słowackiego, **Zygmunt Korczyński** z „Nad Niemnem” czy **Izabela Łęcka**, bohaterka „Lalki”, którą nie tylko uczono w domu języka angielskiego i francuskiego, bon tonu. Bohaterka zwiedzała zachodnioeuropejskie galerie, słuchała koncertów, oglądała spektakle, podziwiała pejzaże... Efektem tej edukacji było wychowanie elegancjki, pięknej, zimnej salonowej lalki – bez serca i wyobraźni, gotowej do dobrego zamążpójścia, ale niezdolnej do pracy zarobkowej (według Łęckiej byłaby hańbą). W tej epoce kobiety zaczynały pracować i stawiać na wykształcenie – w „Lalce” czytamy np. o lekcjach muzyki, których udziela z finansowej konieczności pani Stawska. **Mela i Hesja** z „Moralności pani Dulskiej” Zapolskiej chodzą na pensję, uczą się grać na pianinie, uczęszczają na lekcje tańca, które ich brat uważa za giełdę matrymonialną porozbieranych panienek.

OBRAZ SZKOŁY W II POŁOWIE XX WIEKU

● **„Madame” Antoniego Libery** – szkoła w czasach PRL, postać pięknej, niezwyklej nauczycielki francuskiego, która wyróżnia się na tle systemu.

● **„Stowarzyszenie Umarłych Poetów”, reż. Peter Weir** – obraz charyzmatycznego nauczyciela rzucającego wyzwanie systemowi elitarnej szkoły dla chłopców (na podstawie scenariusza filmu powstała książka Nancy H. Kleinbaum).

● **„Buszujący w zbożu” J.D. Salinger** – postać outsidera, zbuntowanego nastolatka Holden Caulfielda wrzuconego w amerykański system edukacyjny będący wstępem do kariery.

Szkoły wiejskie i terminowanie u rzemieślników i kupców

Niski poziom szkół wiejskich i kary cielesne, a z drugiej strony – korepetytorzy w bogatszych domach – opisano w lekturach ze szkoły podstawowej: w „**Antku**” Prusa, „**Szyfowych pracach**” Żeromskiego. W tej ostatniej powieści pokazano także szkołę jako narzędzie rasyfikacji.

Edukację przyszłych subiektów czy właścicieli kantorów, a także rzemieślników zapewniało terminowanie u mistrzów w zawodzie – np. w „**Opowieści wigilijnej**” **Dickensa** Ebenezer Scrooge śni o latach spędzonych u pana Fezzwiga, u którego był praktykantem w sklepie. Ignacy Rzecki, bohater „**Lalki**” Bolesława Prusa, odbył praktyki w magazynie w Warszawie.

Rekonstrukcja klasy w szkole, Muzeum Stefana Żeromskiego w Kielcach

W „Lalce” Prusa pokazano ubożego warszawskiego kelnera, Stanisława Wokulskiego, który próbuje godzić ciężką pracę z nauką w Szkole Głównej. Jego studia wzbudzają sensację w restauracji, zarówno wśród współpracowników, jak klientów, są powodem szykan. Wokulski robi odkrycia naukowe, które fascynują Ochockiego, a pobyt na Syberii wykorzystuje do samokształcenia, po latach fascynuje go wynalazek Geista, uczy się u korepetytora angielskiego, bo pragnie zrozumieć rozmowy Łęckiej z jej adoratorem, Starskim.

Szkolny system „upupiania”

W groteskowy sposób **Gombrowicz** pokazał szkołę w swej powieści „**Ferdynand**” – jako nienowoczesne miejsce pełne sfrustrowanych pedagogów, nieatrakcyjnych i ograniczonych umysłowo, wtłaczających do głów uczniów oklepane formułki. Profesor Pimko zmusza trzydziestolatkę do powrotu do szkoły, w podejrzany sposób molestuje pensjonarkę Zutę. Bładaczka wmusza uczniom pogląd, że Słowacki wielkim poetą był. Typem negatywnym jest też

SZKOŁY PATRIOTYZMU

- **„Kamienie na szaniec” Aleksandra Kamińskiego** – w liceum Batorego Alek, Rudy i Zośka uczą się postaw, które zaowocują w ich pierwszych dorosłych wyborach.
- **„Syzyfowe prace” Stefana Żeromskiego** – pod wpływem Zygiera uczniowie zrusyfikowanej szkoły w Klerykowie zaczynają uczyć się o literaturze i historii Polski.

dyrektor Piórkowski. W interesie tych nauczycieli jest, aby uczniowie nie dorośli, zabawiali się nieprzyzwoitymi we własnym mniemaniu, a w istocie nieszkodliwymi figlami, byli bezmyślnymi, grzecznymi kujonami. W ujęciu Gombrowicza szkoła jest elementem systemu „upupiania” uczniów, podobnie jak rodzinny dom. Wychowuje ludzi bezmyślnych i niedojrzałych, uczy form, które ograniczają. Szczytem absurdu jest umieszczenie w tej szkole bohatera Józia, który jest trzydziestolatkiem, i sprowadzenie go do roli ucznia.

Szkoła jak labirynt

Inne spojrzenie na szkołę prezentuje tytułowe opowiadanie „**Sklepów cynamonowych**” **Brunona Schulza**, który sam był nauczycielem rysunków i techniki w gimnazjum w Drohobyczu. W onirycznym opowiadaniu prowadzi czytelnika m.in. do pełnego magii gmachu szkolnego nocą. Budynek ten to istny labirynt (częsty sposób potraktowania przestrzeni w prozie onirycznej Schulza) – można się w nim zgubić i przez przypadek zabłądzić do mieszkania dyrektora albo odbyć niezwykłą nadobowiązkową nocną lekcję rysunków w sali profesora Arendta (pogranicze jawy i snu – także typowe dla prozy onirycznej). Urzeczoną magią takiej szkoły pozostaje bohater narrator „Sklepów cynamonowych”.

„Cudzoziemka”

Powieść Marii Kuncewiczowej to sugestywny portret kobiety zawiedzionej w uczuciach i ambicjach życiowych, z elementami psychoanalitycznej interpretacji osobowości.

Powieść psychologiczna, czyli jaka?

Bardzo popularny w dwudziestoleciu międzywojennym gatunek literacki był próbą znalezienia nowych sposobów konstrukcji utworu. Koncentruje uwagę na jej przeżyciach, wyobrażeniach, procesie odczuwania.

Pisarze zaczęli odkrywać na przykład psychikę kobiet – sięgali w podświadomość postaci, analizowali jej myśli, uczucia, skojarzenia. Skupiali się na świecie wewnętrznym.

Retrospekcja – subiektywne doświadczenie czasu

Przedstawianie minionych zdarzeń w innym porządku niż chronologicznie nazywamy retrospekcją. Ukazując wydarzenia w ten właśnie sposób, pisarze XX-wieczni próbowali pokazać subiektywne doświadczenie czasu.

Dwudziestowieczni naukowcy – psychologowie i filozofowie – zwrócili uwagę na fakt, że to, co minęło, przeszłość istnieje dla nas tak długo, dopóki o niej pamiętamy. Stąd dalsze wnioski, że to, co obiektywnie minęło, w naszym subiektywnym myśleniu może wciąż istnieć.

Różne wydarzenia dla różnych osób są ważne i mogą wpłynąć na ich życie i postrzeganie świata.

Bohaterka powieści Róża Żabczyńska spędza popołudnie w domu swojej córki. W ciągu kilku godzin wspomina wydarzenia, które były ważne w jej życiu – od wczesnego dzieciństwa do wydarzeń sprzed kilku tygodni. Zakupy, na których była z córką – drobne, nieistotne zdarzenie – przywołują inne wspomnienia.

W przypadku Róży punktem wyjścia dla retrospekcji jest zdarzenie, które ją dotknęło, a które dla innych niewiele znaczyło.

Dlaczego „cudzoziemka”?

Róża chodziła do rosyjskiej szkoły i przyjaźniła z rówieśnikami. Chociaż ojciec, oficer carskiej armii mieszkający w Taganrogu w Rosji, kultywował polskie tradycje, to z zupełnie innymi zwyczajami spotykała się na co dzień. W Rosji czuła się Polką.

Kiedy z ciotką przeniosła się do Polski, do Warszawy, jej akcent, imię i wygląd budziły zainteresowanie i zdziwienie. Róża nigdzie nie czuła się u siebie, wszędzie jak cudzoziemka właśnie. Tomasz Wroczyński tak o tym pisze: „Kuncewiczowa w swojej powieści podejmuje problematykę uniwersalną z punktu widzenia kondycji człowieka, jego sytuacji wynikającej z samego faktu „bycia” wśród ludzi – w sensie społecznym i narodowym. Centralna dla utworu staje się

kategoria obcości, potwierdzająca, w perspektywie egzystencjalnej, tragizm życia człowieka – zawsze skazanego na samotność i niezrozumienie”.

Wątki autobiograficzne

„Ależ ja, niedyskretna, nieprzytomna córka, zdradziłam własną matkę, opisując ją jako »Cudzoziemkę« (...) Czyżby miał nadejść czas, że sama nie będę już mogła odróżnić, co jest, a co nie jest tylko dla mnie?” – napisała Kuncewiczowa w „Naturze”. Ale nie tylko matkę pisarki, Różę Anielę z Dziubińskich, skrzypaczkę, odnajdziemy w powieści. Ojciec autorki, Józef Szczepański, służył w wojsku rosyjskim, a później był dyrektorem szkół średnich. Obydwoje rodzice pochodzili z polskich rodzin o tradycjach patriotycznych i powstańczych. Nie pobrali się jednak z powodu miłości, matka Kuncewiczowej została zmuszona do małżeństwa i ten fakt ciążył na atmosferze domu rodzinnego pisarki.

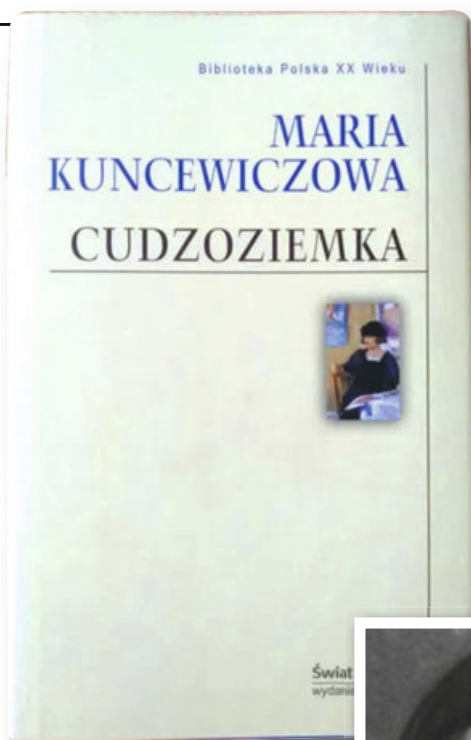
W powieści możemy odnaleźć motyw z biografii samej autorki. Urodziła się w Rosji, w Samarze, a w wieku 15 lat przyjechała z rodziną do Warszawy. Ukończyła studia filologiczne i studiowała śpiew w Konserwatorium Warszawskim i w Paryżu. Życie pisarki stało się materiałem, z którego czerpała, tworząc postacie Róży, Adama, Marty.

Sztuka w powieści

Bohaterowie Kuncewiczowej interesują się sztuką i często się z nią stykają. Z dzieł literackich na kartach powieści pojawiają się Słowacki, „Treny” Kochanowskiego, „Matka Spartanka” Książkiny, „Wesele” Wyspiańskiego, które czytają wspólnie Róża i Władysław, „Quo vadis” Sienkiewicza, wiersze Staffa.

NA KLASÓWKĘ I MATURĘ POWINIENIEŚ UMIEĆ:

- udowodnić, że „Cudzoziemka” jest powieścią psychologiczną; wyjaśnić, czym był psychologizm, jeden z kierunków bardzo modnych w dwudziestoleciu,
- wyjaśnić metaforyczny charakter tytułu powieści,
- przedstawić podstawowe wiadomości na temat kompozycji dzieła,
- wskazać fragmenty, w których mamy do czynienia z retrospekcją; wyjaśnić, czemu służył ten zabieg,
- opowiedzieć dzieje Róży Żabczyńskiej,
- ewentualnie wskazać wątki autobiograficzne w powieści.

Główna bohaterka powieści jest artystką – osobą wrażliwą, dlatego też dyskutuje z Władysławem na temat „Ukrzyżowania” Konrada Witza, Róża porównuje jego malarstwo do twórczości Leonarda da Vinci. Panią Żabczyńską zachwyca także architektura Rzymu, na przykład Corso Umberto, termy, bazylika św. Piotra, amfiteatr w Ostii, Forum Romanum, świątynia Wespazjana. Natomiast nie podobał jej się Złoty Dom Nerona, tak jak nie podobała się architektura Warszawy.

Róża jest skrzypaczką, dlatego w powieści nie brak terminologii muzycznej, w ten sposób autorka urzeczywistnia muzyczne zainteresowania bohaterki. W powieści pojawiają się tytuły dzieł muzycznych, a także nazwiska muzyków i kompozytorów.

Kompozycja powieści

- Powieść dzieje się w dwóch płaszczyznach czasoprzestrzennych. Pierwsza to obiektywny opis akcji, czasu teraźniejszego – ostatniego dnia życia głównej bohaterki. Druga to płaszczyzna subiektywna – wspomnienia i retrospekcje samej Róży, a także innych bohaterów: Adama, Władysława, Marty i narratora.

- Wspomnienia i retrospekcje nie układają się chronologicznie, ale na zasadzie luźnych skojarzeń.

- Róża, patrząc na różne przedmioty, słysząc słowa czy dźwięki, przypomina sobie epizody ze swojego życia. Warto zwrócić uwagę, że zasada swobodnych skojarzeń pozwala zastosować liczne skróty czasowe. Specyficzne jest także to, że niektóre wydarzenia z życia bohaterki są przywoływane kilkakrotnie, a o innych w ogóle się nie wspomina.

- Niektórzy krytycy dopatrują się w kompozycji tej powieści podobieństw do seansu terapeutycznego. Ten właśnie seans terapeutyczny – dokonany samodzielnie przez bohaterkę, uświadamia jej przyczyny kompleksów i lęków, przyczyny jej specyficznego stosunku do świata.

- W kompozycji powieści można także dostrzec podobieństwa do budowy jednego z gatunków muzycznych – fugi. Tak jak fuga ma formę polifoniczną, oparta jest na imitacji, to znaczący powtarzaniu jednego tematu przez rozmaite głosy, tak w powieści główna bohaterka ukazywana jest z różnych punktów widzenia i w różnych momentach życia.

Życie głównej bohaterki

Róża Żabczyńska odwiedza w domu córkę Martę, której nie zastaje. Postanawia poczekać. Rozgląda się po domu córki i wspomina swoją młodość – przyjazd z Taganrogu, gdzie spędziła pogodne, szczęśliwe dzieciństwo, do Warszawy, naukę gry na skrzypcach i młodzieńczą miłość do Michała Bądzkiego, najmłodszego syna mistrza. Zdradzona przez ukochanego z zemsty na całym rodzie męskim po kilku latach Róża wyszła za mąż za syna burmistrza Nowego Miasta, mrukliwego Adama, który przyjechał z Rosji po ukończeniu nauk matematycznych.

W miesiąc po ślubie wyjechała z mężem do Saratowa, gdzie Adam objął posadę nauczyciela. Róża urodziła troje dzieci, dwóch synów i córkę, ale Kazik, młodszy syn, zmarł. Róża cierpiała z tego powodu. Przez całe życie wspominała zdradę Michała, była okrutna i wyrachowana. Terroryzowała całą rodzinę. Dzieci nie mogły się od niej uwolnić nawet jako dorośli ludzie.

Do domu Marty Róża wzywa po kolei wszystkich członków rodziny. Mąż Adam zawsze kochał Różę (nazywał ją Elcią – od imienia Ewelina, którego używała Róża od początku pobytu w Warszawie) i doskonale zdawał sobie sprawę z tego, że ona go nie kocha. Adam cierpiał z powodu fanaberii i różnych zachcianek i pomysłów żony. Ale był od niej zależny, nie potrafił się wyzwolić. Podobnie syn, Władysław, choć myśli, że zdołał obronić swoje małżeństwo przed matką i że uwolnił się od niej, kiedy Róża słabnie, znów jest gotów zrobić wszystko, aby jej dogodzić. Do domu wraca w końcu Marta, która zapomniała o wizycie matki. Córką Róży nie zajmowała się w dzieciństwie – sytuacja się zmieniła dopiero gdy Żabczyńska odkryła, że ma talent, postanowiła zrealizować swoje ambicje w osobie córki. Zaakceptowała córkę i uznała za swoją, teraz Marta jest znaną w kraju śpiewaczką.

Róża przeprasza wszystkich, twierdzi, że po wizycie u doktora Gerhardta zmieniła się i nie może pojąć, że nikt tych zmian nie zauważa. Chce wrócić do domu. Odwozi ją mąż, z którym rozmawiają o przeszłości, dopiero teraz zaczynają się rozumieć. Róża rozmawia także z córką, która ją odwiedza.

Wokół łóżka chorej Róży zbiera się cała rodzina: syn z żoną, córka z mężem i Adam są przy niej w chwili śmierci.

Dorota Nosowska

Moda w tekstach kultury

Jak twórcy odnosili się do cudzoziemskiej mody i obcych zwyczajów? Omawiamy podane zagadnienie na przykładzie eposu Mickiewicza.

Zadanie

Jak autorzy polskich tekstów kultury odnosili się do cudzoziemskiej mody i zwyczajów? Omów zagadnienie na podstawie przytoczonego fragmentu utworu, odwołaj się także do całego eposu i innego tekstu kultury.

Tekst do zadania

*Wtem brząknął w tabakierkę złotą Podkomorzy
I rzekł:*

*„Mój Sędzio, dawniej było jeszcze gorzej!
Teraz nie wiem, czy moda i nas starych zmienia,
Czy młodzież lepsza, ale widzę mniej zgorszenia.
Ach, ja pamiętam czasy, kiedy do Ojczyzny
Pierwszy raz zawitała moda francuszczyzny!
Gdy raptem paniczki młode z cudzych krajów
Wtargnęły do nas hordą gorszą od Nogajów!
Prześladując w Ojczyźnie Boga, przodków wiarę,
Prawa i obyczaje, nawet suknie stare.
Żałośnie było widzieć wyżółkłych młokosów,
Gadających przez nosy, a często bez nosów,
Opatrzonych w broszurki i w różne gazety,
Głoszących nowe wiary, prawa, toalety.
Miała nad umysłami wielką moc ta tłuszczka;
Bo Pan Bóg, kiedy karę na naród przepuszcza,
Odbiera naprzód rozum od obywateli.
I tak mędrsi fircykom oprzeć się nie śmieli;
I złąkł ich się jak dżumy jakiej cały naród,
Bo już sam wewnątrz siebie czuł choroby zaród.
Krzyczano na modnisiów, a brano z nich wzory:
Zmieniano wiarę, mowę, prawa i ubiory.
Była to maszkarada, zapustna swawola,
Po której miał przyjść wkrótce wielki post – niewola!*

(Adam Mickiewicz, „Pan Tadeusz”, fragment)

Jak zaczniesz wypowiedź?

Na modę i zachowania Polaków wielki wpływ wywierały wzorce zagraniczne. Polacy przywozili z podróży obce stroje, zwyczaje, wplatali do swojej mowy np. francuszczyznę. Wiele tekstów kultury odnosi się do owych cudzoziemskich mód. Fragment o francuszczyźnie znalazł się także w naszej narodowej epopei pt. „Pan Tadeusz”.

Co powiesz w rozwinięciu?

- Podkomorzy, bohater „Pana Tadeusza”, zwolennik polskiej tradycji szlacheckiej, ubrany w tradycyjny szlachecki strój i pielęgnujący, podobnie jak Sędzia, staropolskie zwyczaje, piętnuje dawne, bezmyślne przywiązanie Polaków do francuskich wzorców.
- Krytykuje cudzoziemskie stroje, ale i wzorowanie języka na francuszczyźnie, i prześladowanie religii katolickiej, tradycji, w myśl nowoczesnych, ateistycznych czy teistycznych haseł.
- Odróżnia jednak tę płytką fascynację Francją od poparcia dla Napoleona, który może pomóc Polakom odrodzić ojczyznę (cały „Pan Tadeusz” przesiąknięty jest mitem napoleońskim).
- Na kartach eposu pojawiają się też inne postaci, hołdujące cudzoziemskiej modzie, np. Telimena, która próbuje kształtować gust Zosi i swojego przyszłego narzeczonego Rejenta – on ulega, przestaje nosić tradycyjny strój szlachecki, Zosia w dniu zaręczyn ma jednak na sobie strój polski.

- Cudzoziemskiej modzie hołduje Hrabia. Jest on wprawdzie gorącym patriotą, ale nie docenia np. polskiego malarstwa ani uroków krajobrazu (podobnie jak Telimena). Nie chce malować ojczystych pejzaży, choć jest artystą, ubiera się z cudzoziemska i pochłania obce romanse, które wpływają na jego odbiór rzeczywistości.

- Krytyczny, wręcz karykaturalny obraz hołdowania obcej modzie przedstawił w satyrze „Żona modna” biskup Ignacy Krasicki. Pokazał on nieszczęśliwego męża, którego żona, w ramach reformowania gospodarstwa, zmarnotrawiła ogromne środki finansowe. Naśladowała bezmyślnie obce wzorce, zmieniając często to, co dobre – na gorsze. Zwolniła np. świetnego kucharza, a przyjęła m.in. paszтетnika, choć poprzedni kucharz przyrządzał także świetne paszтety, wywołała pożar w dobrach męża, przeznaczała ogromne środki na przebudowę rezydencji, przyjęcia i bale, zniszczyła dawny ogród, a w obliczu ogromnych wydatków na wsi, doradziła mężowi przeniesienie się do miasta.

Jak zakończyć swoją wypowiedź?

Specyficzna sytuacja historyczna (zabory, najazdy sąsiadów) i przekonanie niektórych Polaków o wysokiej własnej wartości spowodowały nieufność wobec obcych wzorców, zwłaszcza że karykaturalnych przykładów dostarczyło bezkrytyczne ich przyjmowanie.

O co może zapytać cię komisja?

- Jaki gatunki literackie reprezentują omówione utwory?
„Pan Tadeusz” – epos, „Żona modna” – satyra.

Jakie inne teksty kultury możesz przywołać?

- **„Nad Niemnem” Elizy Orzeszkowej (powieść) i ekranizacja tej powieści w reż. Zbigniewa Kuźmińskiego** – postać Teofila Różyca, który za granicą stał się morfinistą – wedle cudzoziemskiej mody pojedynekował się, został ranny, a potem uśmierzał ból morfiną, uzależnił się w ten sposób od narkotyku i wpadł w nałóg; Zygmunt Korczyński – elegancki młodzieniec, który marzył o tym, by żyć sztuką tak jak zagraniczni artyści, w oderwaniu od tradycji i rodzinnych powstańczych wspomnień (jego ojciec poległ w powstaniu styczniowym, matka Zygmunta pielęgnowała pamięć o zmarłym, jednak syn uważał go za szaleńca, który naraził rodzinę na represje i zmniejszenie majątku); w powieści potępiono styl życia reprezentowany przez obu mężczyzn i przez panią Emilię Korczyńską, która zaczytywała się w obcych romansach i nie znosiła kontaktu z prozą życia.

- **„Powrót pośła” Juliana Ursyna Niemcewicza** – jeden z bohaterów sztuki, Szarmancki, bezmyślnie naśladował cudzoziemską modę, dbał o majątek i własną powierzchowność, nie był natomiast zdolny do bezinteresownej miłości do ojczyzny i kobiety – tylko rok przebywał poza Polską, a już przejął mnóstwo cudzoziemskich obyczajów; osobą

zapatrzoną w obcą modę była również Starościna, która nadużywała francuszczyzny, wplatała ją do wypowiedzi w języku polskim, była również miłośniczką francuskich romansów.

- **„Potop” Henryka Sienkiewicza i jego ekranizacja w reż. Jerzego Hoffmana** – książę Bogusław Radziwiłł naśladował cudzoziemską modę, ubierał się bardzo elegancko, za fascynacją cudzoziemskimi obyczajami szedł u niego, niestety, brak patriotyzmu – magnat zdradził ojczyznę i króla, działał w interesie Szwedów, ponieważ liczył na koronę dla Radziwiłłów, dopiero gdy wszyscy odwrócili się od okupantów i szala zwycięstwa w wojnie przechyliła się na stronę Polaków, zaczął służyć ojczyźnie, zapewne z wyrachowania.

- **Portrety króla Stanisława Augusta Poniatowskiego** – Stanisław August Poniatowski portretował się w modnych perukach, fraku (który był symbolem zachodnioeuropejskiego stroju), zbroi (na wzór władcy francuskiego), odmawiał noszenia tradycyjnego polskiego stroju szlacheckiego, co nie podobało się wielu poddanym.

PRZYKŁADOWY ARKUSZ EGZAMINACYJNY

POZIOM PODSTAWOWY

Czas pracy: 170 minut

Tekst do zadań 1.–7.

Mowa Władysława Sikorskiego. Protest przeciwko prześladowaniu Żydów.
Przemówienie na zgromadzeniu w Albert Hall, Londyn, 29 października 1941 roku.

Zabieram głos, by w imieniu rządu polskiego dać wobec tej potężnej manifestacji świadectwo tragicznej prawdy. Składają się na nią masowe, bezwzględne i eksterminacyjne prześladowania Żydów w Polsce...

Pomiędzy tymi ostatnimi znajdują się obywatele polscy i Żydzi ze wszystkich krajów okupowanych przez Niemcy spędzani kolejno do gett: warszawskiego, łódzkiego, krakowskiego, lubelskiego, lwowskiego i wileńskiego. Gnani następnie na wschód, w warunkach najokropniejszych, traktowani o wiele gorzej niż stada bydła, są wycinani dziesiątkami w pień. Nawet nauka niemiecka jest dzisiaj na usługach katów hitlerowskich, wynajdując dla nich nowe, ulepszone metody masowego mordowania ludzi. Obok metodycznego niszczenia, jakiemu poddany jest od trzech lat nieugięty w swej postawie naród polski, są to prześladowania i okrucieństwa najbezwstydniejsze, jakich dopuszczają się Niemcy. Ich przywódcy opanowani strachem obłędnym, pod wpływem przekonania o zbliżającej się nieuchronnie klęsce, sięgnęli terroru nieznanego w dziejach, by złamać wolę walki w krajach podbitych i zastraszyć opinię świata.

Dzisiejsza wspaniała manifestacja, podjęta nie tylko w obronie Żydów, ale i w obronie plugawionych codziennie przez Hitlera zasad moralności i uczciwości chrześcijańskiej, jest dla nas dowodem oczywistym, że Niemcy, które i tym razem nie uniknęły błędów psychologicznych, mają przeciwko sobie cały świat cywilizowany.

Jako szef rządu oświadczam Żydom polskim, że na równi z wszystkimi obywatelami polskimi korzystać będą w pełni z dobrodziejstw zwycięstwa narodów sprzymierzonych.

Jako żołnierz ostrzegam oprawców niemieckich, że nie minie ich zasłużona kara za popełniane przez nich masowe zbrodnie, przede wszystkim w naszym kraju, który był i jest głównym ośrodkiem oporu przeciw germańskiemu barbarzyństwu.

Źródło: www.przemowienia.com

ZADANIE 1. (0–1)

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń odnoszących się do przemówienia Władysława Sikorskiego. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Z tekstu można wywnioskować, że Władysław Sikorski traktuje Niemców jako godnych przeciwników.	P	F
2.	W przemówieniu generał używa wyrazów wartościujących.	P	F
3.	Jedynymi adresatami mowy są Żydzi polscy oraz Żydzi ze wszystkich krajów okupowanych przez Niemcy.	P	F

ZADANIE 2. (0–1)

Trzecie zdanie mowy generała pełni funkcję:

- A. zapowiedzi głównego tematu.
- B. przedstawienia tezy.
- C. argumentu zilustrowanego przykładami.
- D. kontrargumentu.
- E. podsumowania rozważań.

ZADANIE 3. (0–1)

Nazwij jednym rzeczownikiem, niepadającym w przemówieniu, a dziś używanym, zagładę Żydów dokonaną w Europie przez Niemców. Wyraz ten pochodzi z języka greckiego i oznacza całopalenie.

ZADANIE 4. (0–2)

A. Wymień polskiego autora utworu literackiego traktującego o zagładzie Żydów w czasie II wojny światowej i podaj tytuł tego utworu.

B. Które z wymienionych przez Sikorskiego sposobów prześladowania Żydów opisano w tym utworze?

ZADANIE 5. (0–1)

Odszukaj w tekście rzeczownik o negatywnym nacechowaniu stylistycznym i wyjaśnij funkcję tego wyrazu.

Rzeczownik:

Funkcja:

ZADANIE 6. (0–2)

Wytłumacz znaczenie słów: użytych przez Sikorskiego:
„eksterminacyjne” –
„getto” –

ZADANIE 7. (0–2)

Uzupełnij poniższą tabelę. Z tekstu przemówienia generała wypisz odpowiednie przykłady czasowników, określ ich osobę i liczbę oraz funkcję w tekście.

Przykład czasownika z tekstu	Osoba i liczba czasownika	Funkcja czasownika w tekście
Dopuszczają się		
Ostrzegam		

ZADANIE 8. (0–2)

Które środki i zabiegi artystyczne występują w przemówieniu prezydenta Starzyńskiego? Podkreśl TAK, jeśli wskazany w tabeli środek występuje w tym tekście, a NIE – jeśli w tekście nie występuje.

Gradacja	TAK	NIE
Kontrast	TAK	NIE
Porównanie	TAK	NIE
Paralelizm składniowy	TAK	NIE

ZADANIE 9. (0–2)

Dopisz dwa synonimy do przymiotnika „wielka” – jeden ma odpowiadać wyobrażeniom prezydenta Starzyńskiego sprzed wojny, drugi – wielkości Warszawy okupacyjnej.

wielka – synonim tego słowa z przedwojennych marzeń prezydenta –

wielka – synonim tego słowa z wojennej rzeczywistości –

ZADANIE 10. (0–2)

a) Podaj dwie cechy typowe dla przemówienia, które można znaleźć w mowie Stefana Starzyńskiego.

1.....

2.....

ZADANIE 11. (0–2)

a) Podaj dwa przykłady przymiotników o charakterze wartościującym w tekście przemówienia i odnoszących się do Warszawy.

1.....

2.....

b) Jaka jest ich funkcja?

ZADANIE 12. (0–2)

Podaj przykład tekstu literackiego (tytuł i autor), którego tematem jest walcząca Warszawa z II wojny światowej, i przykład utworu, w którym opisano walki w Warszawie z innej epoki historycznej (tytuł, autor, epoka).

1. Tytuł i autor utworu literackiego o Warszawie z czasów II wojny światowej:

2. Tytuł i autor utworu literackiego o walkach w Warszawie w innej epoce; nazwa tej epoki:

Tekst do zadań 8.–12.

Ostatnie przemówienie prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego z 23 września 1939 roku (fragm.)

Chciałem, by Warszawa była wielka. Wierzyłem, że wielką będzie. Ja i moi współpracownicy kreśliliśmy plany, robiliśmy szkice wielkiej Warszawy przyszłości...

I Warszawa jest wielka. Prędzej to nastąpiło, niż przypuszczaliśmy. Nie za lat pięćdziesiąt, nie za sto, lecz dziś widzę wielką Warszawę. Gdy teraz do was mówię, widzę ją przez okna w całej wielkości i chwale, otoczoną kłębam dymu, rozczzerwienioną płomieniami ognia, wspaniałą, niezniszczalną, wielką, walczącą Warszawę. I choć tam, gdzie miały być wspaniałe sierocińce – gruzi leżą, choć tam, gdzie miały być parki – dziś są barykady gęsto trupami pokryte, choć płoną nasze biblioteki, choć palą się szpitale – nie za lat pięćdziesiąt, nie za sto, lecz dziś Warszawa broniąca honoru Polski jest u szczytu swej wielkości i chwały.

ZADANIE 13. (0–50)

Wybierz jeden temat i napisz wypracowanie.

Temat 1.

Czy warto wspominać, skoro często wywołuje to cierpienie? Rozważ problem, odwołując się do podanego fragmentu IV części „Dziadów” i dowolnych tekstów kultury. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 250 wyrazów.

Niedawno odwiedzałem dom nieboszczki matki,
Ledwie go poznać mogłem! już ledwie ostatki!
Kędy spojrzysz, – rudera, pustka i zniszczenie!
Z płotów koły, z posadzek wyjęto kamienie,
Dziedziniec mech zarasta, piołun, ostu ziola,
Jak na smętarni w północ, milczenie dokoła!
O, inny dawniej bywał przyjazd mój w te bramy;
Po krótkim oddaleniu gdym wracał do mamy,
Już mię dobre życzenia spotkały z daleka,
Życzliwa domu czeladź aż za miastem czeka,
Na rynek siostry, bracia wybiegają mali,
„Gustaw! Gustaw!” wołają, pojazd zatrzymali:
Lecą nazad, gościńca wziąwszy po pierogu;
Mama z błogosławieństwem czeka mię na progu,
Wrzask współlucniów, przyjaciół, ledwo nie zagłuszy!...
Teraz pustka, noc, cichość, ani żywej duszy!
Słysząc tylko psa hałas i coś na kształt stuku:
Ach! tyż to, psie nasz wierny, nasz pocziwy Kruku!
Stróżu i niegdyś całej kochanku rodziny,
Z licznych sług i przyjaciół tyś został jedyny!
Choć głodem przemorzony i skurczony laty,
Pilnujesz wrót bez zamka i bez panów chaty.
Kruku mój! pójdz tu, Kruku! Bieży, staje, słucha,
Skacze na piersi, wyje i pada bez ducha!...
Ujrzałem światło w oknach: wchodzę, cóż się dzieje?
Z latarnią, z siekierami plądrują złodzieje,
Burząc do reszty świętej przeszłości ostatki!
W miejscu, gdzie stało niegdyś łóżko mojej matki,
Złodziej rąbał podłogę i odrywał cegły,
Chwyciłem, zgniotłem, – oczy na łeb mu wybiegły!
Siadam na ziemi, płacząc; w przedporannym mroku
Ktoś nasuwa się, kijem podpierając kroku.
Kobieta w reszcie stroju, schorzała, wybladła,
Bardziej do czyścowego podobna widziadła;
Gdy obaczy straszliwą marę w pustym gmachu,
Żegnając się i krzycząc ślania się z przestachu.
Nie bój się! Pan Bóg z nami! ktoś, moja kochana?
Czego po domu pustym błąkasz się tak z rana?
„Jestem biedna uboga, ze łzami odpowie;
W tym domu niegdyś moi mieszkali panowie;
Dobrzy panowie, niech im wieczny pokój świeci!
Ale Pan Bóg nie szczęścił dla nich i dla dzieci:
Pomarli, dom ich pustką, upada i gnije,
O paniczu nie słysząc, pewnie już nie żyje”.
Krwiać mnie serce zabiegło, wsparłem się u proga...
Ach! więc wszystko minęło?

(Adam Mickiewicz, „Dziady”, cz. IV)

Temat 2.

Zinterpretuj podany utwór. Postaw tezę interpretacyjną i uzasadnij ją. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 250 wyrazów.

Bolesław Leśmian

„Don Kichot”

W jednym z pozagrobowych parków, uroczyscie
Zamiecionym skrzydłami bezsennych aniołów,
W cieniu drzew, co po ziemskich dziedziczą swe liście
Pożółkłe i zbyteczne – z duszą, niby ołów,
Ciężką, chociaż pozbytą życia nędz i lichot,
Na ławie marmurowej wysmukły Don Kichot
Siedzi, dumając nad tym, że dumać nie warto,
I pośmiertnym spojrzeniem, co nie sięga dalej,
Niżli dłoń rozmodlona, obrzuca głąb alej,
Gdzie ślad życia na piasku starannie zatarto.
Bóg darmo dłoń ku niemu wyciąga z pobliza,
Ażeby go powołać na wspólne biesiady
We mgle, którą anioły, czyniąc znaki krzyża,
Rozpraszają dla gościa. Gość niezłomnie błądy
Usuwa się i stroni i w pozgonnej ciszy
Udaje, że nie widzi nic i nic nie słyszy.

Niegdyś skrzydła wiatraków, sen posłuszny wiośnie,
Złocił mu w groźne miecze rycerskich orszaków,
A dzisiaj w dłoniach Boga, podanych miłości,
Widzi zdradliwe skrzydła uludnych wiatraków,
I – nieufny – uśmiechem szyderczym przesłania
Możliwość nowych błędów, snów i opętania.

I nie postrzega nawet, jak nagle – bezszmery
Anioł do stóp mu składa purpurową różę,
Przyslaną od Madonny na znak, że w lazurze
Pamięta o rycerzu, który był jej wierny.
Lecz on, niegdyś na ziemi istny wzór rycerza,
Znieważając wysłańca i dawczynię daru,
Odwraca twarz od róży, bo już nie dowierza
Kwiatom, które posądza o przebiegłość czaru.
Biały anioł się schyla nad niewiasty jeńcem,
I całując go w czoło, przytłumionym głosem
Szepcze: „To także od Niej!”... I nagłym rumieńcem
Zapłoniony odlata. A rycerz ukosem
W ślad jego napowietrzny nieufnie spoziera
I zachwiany w niewierze raz jeszcze umiera
Ową śmiercią, co wszelkim pocałunkom wzbrania
Budzić takich umarłych i w dniu zmartwychwstania!

MODELE ODPOWIEDZI

Model zawiera przewidywane odpowiedzi. Odpowiedzi ucznia mogą przybierać różną formę językową, ale ich sens powinien być synonimiczny wobec modelu.

ZADANIE 1. (0–1)

Odpowiedzi:

1. F
2. P
3. F

KOMENTARZ EKSPERTA:

Sikorski nie traktuje Niemców jako godnych przeciwników – świadczy o tym słownictwo, którego używa, siebie nazywa żołnierzem, a ich oprawcami, dlatego zdanie 1. jest fałszywe. Zdanie 2. jest prawdziwe, gdyż możemy w mowie generała znaleźć wyrazy wartościujące, np. przymiotniki: „wspaniała”, „najokropniejszych”, „najbezwstydniejsze”.

ZADANIE 2. (0–1)
Odpowiedź: C

KOMENTARZ EKSPERTA:

Zdanie 3.: „Pomiędzy tymi ostatnimi znajdują się obywatele polscy i Żydzi ze wszystkich krajów okupowanych przez Niemcy spędzani kolejno do gett: warszawskiego, łódzkiego, krakowskiego, lubelskiego, lwowskiego i wileńskiego” zawiera argument zapędzania Żydów do gett jako formy prześladowania, konkretne getta można uznać za przykłady. Zdanie 1. pełni funkcję wprowadzenia w temat, zdanie 2. zawiera tezę. W mowie nie pojawiają się kontrargumenty. Funkcję podsumowania pełnią ostatnie zdania.

ZADANIE 3. (0–1)
Odpowiedź: Holocaust

ZADANIE 4. (0–2)
Odpowiedź:

- A. Hanna Krall, „Zdążyć przed Panem Bogiem”
- B. W utworze opisano likwidację getta warszawskiego, do którego spędzono warszawskich Żydów, i ich opór podczas powstania w getcie. Można więc uznać utwór za ilustrację zdania generała o spędzeniu Żydów do gett.

INNA PRZYKŁADOWA ODPOWIEŹ:

- A. Tadeusz Borowski, „Opowiadania”
- B. W utworze opisano zagładę Żydów w hitlerowskim obozie w Auschwitz. Te opisy można odnieść do słów generała na temat niemieckiej nauki „na usługach katów hitlerowskich” i wymyślania udoskonalonych sposobów mordowania ludzi na masową skalę.

KOMENTARZ EKSPERTA:

W arkuszu mogą pojawić się pytania dotyczące lektur, nawet cytaty do rozpoznania z tzw. lektur z gwiazdką, i polecenia dotyczące omówienia zagadnień związanych z tymi lekturami.

ZADANIE 5. (0–1)
Odpowiedź:

Rzeczownik: katów
Funkcja: Podkreśla zbrodniczość działań hitlerowców i odróżnia ich od zwykłych najeźdźców.

Rzeczownik: barbarzyństwu
Funkcja: Ocenia i klasyfikuje działania Niemców jako porównywalne z działaniami barbarzyńców – okrutnych i niecywilizowanych – te działania nie mieszczą się w kategoriach człowieczeństwa i współczesnej cywilizacji.

KOMENTARZ EKSPERTA:

Nacechowanie emocjonalne wyrazów, wyrazy wartościujące (to nie tylko rzeczowniki!) to zagadnienia, które podobnie jak funkcje języka, style języka, stylizacje czy elementy składni, fleksji, fonetyki, słowotwórstwa i ortografii (zasady pisowni) mogą pojawić się na maturze.

ZADANIE 6. (0–2)
Odpowiedź:

„Eksterminacyjne” – wyniszczające określoną grupę ludności lub doprowadzające do jej zagłady.
„Getto” – wydzielony obszar miasta, w którym zamieszkuje tylko jedna grupa, np. religijna, społeczna, narodowa.

ZADANIE 7. (0–2)
Odpowiedź:

Przykład czasownika z tekstu	Osoba i liczba czasownika	Funkcja czasownika w tekście
Dopuszczają się	trzecia osoba liczby mnogiej	obiektywna relacja o zbrodniach hitlerowskich
Ostrzegam	pierwsza osoba liczby pojedynczej	osobiste zaangażowanie mówiącego

KOMENTARZ EKSPERTA:

W arkuszu maturalnym mogą pojawić się zadania dotyczące funkcji części mowy (czasowników i zaimków) czy różnych form części mowy (funkcja czasu teraźniejszego czy przyszłego, pierwszej czy trzeciej osoby, liczby, trybu czasownika albo stopniowania przymiotników i przysłówków), funkcja zdrobnień czy zgrubień. Koniecznie powtórz to przed egzaminem.

ZADANIE 8. (0–2)
Odpowiedź:

Gradacja	TAK	NIE
Kontrast	TAK	NIE
Porównanie	TAK	NIE
Paralelizm składniowy	TAK	NIE

KOMENTARZ EKSPERTA:

- **Przykład gradacji** (uszeregowania rosnącego, narastania pewnej cechy): „Nie za lat pięćdziesiąt, nie za sto”.
- **Przykład kontrastu** (zestawienia przeciwnych faktów, cech): kontrast rzeczywistości wojennej pewnych miejsc i planów ich dotyczących: „gdzie miały być parki – dziś są barykady gęsto trupami pokryte”.
- **Przykład paralelizmu składniowego** (analogii w budowie zdań, odpowiedniości członów): „choć płoną biblioteki, choć palą się szpitale” (porządek zdań: „choć” + czasownik + rzeczownik).

ZADANIE 9. (0–2)

Odpowiedź:

wielka – synonim tego słowa z przedwojennych marzeń
prezydenta – nowoczesna
wielka – synonim tego słowa z wojennej rzeczywistości
– bohaterska

KOMENTARZ EKSPERTA:

To polecenie sprawdza rozumienie tekstu i znaczenia terminu „synonim”. Powinno być umieć rozpoznawać m.in. synonimy, antonimy, homonimy, archaizmy, neologizmy, dialektyzmy, biblizmy, elementy żargonu, stylizacje.

ZADANIE 10. (0–2)

Odpowiedź: Cechy przemówienia.

Przykładowa odpowiedź:

Wypowiedź monologowa.

Wyraźna obecność zbiorowego adresata (audytorium).

KOMENTARZ EKSPERTA:

Uwaga! Na maturze mogą pojawić się polecenia dotyczące cech gatunkowych tekstu, np. przemówienia, felietonu. Może też być pytanie o cechy nowomowy.

ZADANIE 11. (0–2)

Przykładowa odpowiedź:

a)

1. wspaniałą

2. wielką

b) Bardzo pozytywnie ukazują, wręcz gloryfikują Warszawę, przyczyniają się do tworzenia jej mitu.

ZADANIE 12. (0–2)

Odpowiedź:

1. „Kamienie na szaniec” Aleksandra Kamińskiego

2. „Pan Tadeusz” Adama Mickiewicza, rzeź Pragi w czasie powstania kościuszkowskiego

Inne przykładowe odpowiedzi:

1. „Warszawa” Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, „Pamiętnik z powstania warszawskiego” Mirona Białoszewskiego, tom „Budowałam barykadę” Anny Świrszczyńskiej, „Miasto niepokonane” Kazimierza Brandysa

2. „Reduta Ordona” Adama Mickiewicza, „Sowiński w okopach Woli” Juliusza Słowackiego; powstanie listopadowe

ZADANIE 13.

Temat 1.

WYPRACOWANIE MATURALNE

WSTĘP:

– Stosunek do czasu, życie przeszłością, teraźniejszością lub przyszłością rzutuje na funkcjonowanie jednostek i narodów
– twierdzi znany psycholog Philip Zimbardo. Według niego Polacy są narodem nakierowanym na przeszłość, przywiązującym ogromną wagę do wspomnień i historii.

TEZA:

Moim zdaniem, warto wspominać, jeśli jest to konstruktywne i czerpiemy z przeszłości siłę do przyszłych działań, a nie ograniczamy się do marazmu, destrukcji

ARGUMENTACJA:

Nawet pozytywne wspomnienia mogą odbierać nam chęć do życia, jeżeli nie potrafimy uczynić z nich swojej tarczy broniącej przed przeciwnościami losu. Przykładem osoby, którą odwiedziły w progach rodzinnego domu i spotkanie z wiernym psem i oddaną służącą oraz przywołanie obrazów miłości matki doprowadziły do rozpacz i autodestrukcji, jest Gustaw, bohater IV części „Dziadów” Adama Mickiewicza. Jego przeżycia prezentuje cytowany fragment dramatu. Mężczyzna ten był jednostką depresyjną, skłonny do autodestrukcji, podobnie jak np. Werter (reprezentuje zresztą typ bohatera werterowskiego). Wizyta w rodzinnym domu, przekonanie się o przywiązaniu psa, pamięci i trosce starej służącej oraz wspomnienie matczynej miłości nie podbudowały go, lecz napełniły goryczą. Ktoś inny może wyszedłby z odwiedzin z bagażem miłości i postanowieniem odbudowy dworu, wzruszony pamięcią i oddaniem starej służącej. Tak się nie stało w przypadku romantycznego kochanka, który szukał jedynie potwierdzenia swej pesymistycznej wizji świata. Gustaw we wspomnieniach znalazł zamiast siły płynącej z rodzinnego siedliska i poczucia przynależności – destrukcję, zamiast dowartościowania matczyną miłością i oddaniem służby – tęsknotę za minionym światem i cierpienie.

Można jednak inaczej traktować wspomnienia, pocieszać się nimi, czerpać z nich siłę i tworzyć na ich bazie piękne dzieła. Tak czyni bohater-narrator „Pana Tadeusza”, którego na podstawie licznych aluzji autobiograficznych możemy utożsamiać z samym Adamem Mickiewiczem. Przywołuje on piękno litewskiej przyrody i przeszłość polskiej szlachty, urok dawnych zwyczajów, potraw, by znaleźć we wspomnieniach pociechę i oderwać się od emigracyjnych sporów. Na bazie swoich wspomnień z krainy dzieciństwa Mickiewicz dostarcza sobie i rodakom pociechy, tworzy arcydzieło, a zarazem mit kraju lat dziecińczych, mit dworu, mit Kresów, które będą żywe w narodzie i pomogą mu przetrwać przez długie lata niewoli.

Wspomnienia mogą też przyczyniać się do zachowania naszej tożsamości – zarówno osobistej, jak i narodowej oraz do budowania wspaniałej przyszłości. Przykładem niech tu będzie „Trylogia” Henryka Sienkiewicza. Ten najpopularniejszy swego czasu polski pisarz utrwalał w latach rozbiorów triumfy polskiego oręża i może dzięki niemu Polacy wierzyli, że tak jak w czasach potopu szwedzkiego, wojen z Kozakami czy z Turcją – podźwigną się, zatriumfują, przetrwają do lepszych czasów. „Trylogia”, podobnie jak dzieła Mickiewicza i innych romantyków, były lekturą narodowych bohaterów, którzy dali nam niepodległość.

Również w osobistej perspektywie przeszłość może przyczynić się do rozwoju człowieka. Marcin Borowicz, zrusyfikowany bohater „Syzyfowych prac” Stefana Żeromskiego, odnalazł swoją narodową tożsamość, gdy pod wpływem recytacji nowego ucznia Bernarda Zygiera powrócił do dawnych, wypartych wspomnień. Kiedy wysłuchał na lekcji języka polskiego „Reduty Ordoña”, przypomniały mu się patriotyczne opowieści strzelca Nogi, których słuchał w dzieciństwie. Dzięki temu nauka konspiratora Zygiera trafiła na podatny grunt i zaowocowała samokształceniem i postawą patriotyczną Marcina.

Pamięć o dziecięcych marzeniach może doprowadzić jednostkę na szczyty. Maria Skłodowska, której życie opisała m.in. jej córka Ewa w biografii zatytułowanej „Maria Curie”, przez całe życie kierowała się tym, co postanowiła w młodości. Dodatkowo dla niej wspomnianie Polski nie było balastem, lecz dodawało siły. Słynna noblistka, tak jak postanowiły z siostrą w dzieciństwie, studiowała na Sorbonie i gdy odkryła nowy pierwiastek, przez pamięć o Polsce, która jeszcze wtedy nie pojawiła się na mapach świata, nazwała go polonem. Jak pisała Ewa Curie, podobno do końca życia Maria liczyła po polsku, a pamięć o ojczyźnie nie była dla niej ciężarem, lecz radością i pociechą. Odwiedzała Polskę, stworzyła Instytut Radowy w Warszawie. Wspominanie ojczyzny było dla noblistki inspiracją do dalszych działań. To z Polski płynęły do niej słowa wsparcia, gdy zawiedli Francuzi, którzy urządzili na uczoną nagonkę z powodu jej życia osobistego (romans z żonatym kolegą naukowcem).

Nawet pamięć o złej, traumatycznej przeszłości może stymulować pozytywnie i być motorem rozwoju. Tak było z Tomaszem Judymem, bohaterem „Ludzi bezdomnych” Stefana Żeromskiego, którego wspomnienia o biedzie z lat dzieciństwa zaprowadziły na studia medyczne i ku działaniom na rzecz ubogich. Szkoda tylko, że powracanie do przeszłości nie służyło jego życiu osobistemu.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI:

Przytoczone przykłady wyraźnie pokazują, że to, jak działają wspomnienia na jednostki i narody, w dużej mierze zależy od ludzi, którzy wspominają. Przeszłość może budować albo działać destrukcyjnie. Warto wspominać, a ze wspomnień osobistych i zbiorowych czerpać siłę i naukę. Nie można tracić kontaktu z rzeczywistością. Powroty do przeszłości są bardzo przydatne, kiedy tworzą bazę do działania i stanowią kapitał, do którego można się odwołać w dowolnym momencie życia.

Temat 2.

KONSPEKT WYPRACOWANIA MATURALNEGO

WSTĘP:

Leśmian, poeta dwudziestolecia międzywojennego, odznaczał się niekonwencjonalną wyobraźnią i wiele utworów poświęcał życiu pozagrobowemu.

KONCEPCJA INTERPRETACYJNA, TEZA:

W swoim wierszu Leśmian buduje obraz zaświatów, niekonwencjonalny, pełen niepokoju i nieco bluźnierczy – dla niektórych ludzi, jak np. Don Kichot, dzień zmartwychwstania może nie okazać się szczęśliwy...

ARGUMENTACJA:

- Don Kichot, bohater utworu Cervantesa, błędny rycerz, zwiedziony w ziemskim życiu przez marzenia, wyobrażenia, ideały – nawet w pięknym „pozagrobowym parku” może zauważyć elementy zaburzające wieczną szczęśliwość – drzewa mają, jak na ziemi, pożółkłe liście – co współgra ze stanem duszy bohatera, ciężkiej niczym ołów (porównanie do znanego z języka potocznego frazeologizmu); a on „duma, że dumać nie warto” (paradoks) i sceptycznie odnosi się do otaczającej go rzeczywistości...

- Bóg nie jest w stanie przełamać nieufności bohatera – boskie dłonie przypominają mu skrzydła wiatraków, które zwiodły go w ziemskim życiu (aluzja literacka do treści utworu o Don Kichocie – epitet „ułudne wiatraki” można potraktować jak neologizm), błędny rycerz nie ufa temu, co widzi, znów podejrzewa w rzeczywistości ułudę, kłamstwo, bo został nieraz zwiedziony przez to, co widział – przez pryzmat literatury i idei – za życia.

- Bohater jeszcze raz „umiera” (motyw ponownej śmierci, niejasnego statusu istoty ludzkiej po zgonie znany z poezji Leśmiana), „zachwiany w niewierze” (paradoks i kontaminacja związków frazeologicznych – zachwiana może być wiara, nie niewiara) po otrzymaniu kwiatu od Madonny – za pośrednictwem anioła.

- Konkluzja, że niektórych umarłych nie warto budzić, nawet gdy następuje zmartwychwstanie – bo pozostają zbuntowani i sceptyczni. Słowa te przypominają nieco przesłanie wiersza Leśmiana „W czas zmartwychwstania” – dla niektórych nie ma nadziei.

PODSUMOWANIE:

Wizja zaświatów Leśmiana polemizuje z tradycyjną wizją chrześcijańską – nie ma wiecznej szczęśliwości, wiecznego spokoju (jak nie ma ich w „Urszuli Kochanowskiej”), Bóg nie jest w pełni wszechmocny (nie może zapewnić spokoju wszystkim duszom i być dla nich szczęściem), zaświaty, nawet te niebiańskie, pozostają niepokojącą tajemnicą, niektóre dusze, niespokojne za życia jak Don Kichot, nie zaznają spokoju po śmierci, zmartwychwstanie nie dotyczy wszystkich lub nie jest pełne dla wszystkich, możliwa jest ponowna śmierć i stany pośrednie między śmiercią a życiem.

Przykładowy arkusz egzaminacyjny z matematyki

Zadania zamknięte

W ZADANIACH OD 1. DO 20. WYBIERZ I ZAZNACZ NA KARCIE ODPOWIEDZI JEDNĄ POPRAWNĄ ODPOWIEDŹ.

ZADANIE 1. (1 PKT)

Cena jednej obligacji jest równa 160 złotych. Oprocentowanie roczne – 7,5%. Ile obligacji trzeba kupić, aby po roku mieć zysk nominalny w wysokości 1080 zł?

- A) 75
- B) 90
- C) 125
- D) 150

ZADANIE 2. (1 PKT)

Liczba $\log_3 25 \cdot \log_5 27$ jest równa:

- A) 2
- B) 3
- C) 5
- D) 6

ZADANIE 3. (1 PKT)

Liczb naturalnych, które spełniają nierówność $\sin x \leq 0$ jest:

- A) 0 (brak).
- B) mniej niż 10.
- C) nieskończenie wiele.
- D) Żadne z powyższych.

ZADANIE 4. (1 PKT)

Równanie $|x - |x|| = 0$ jest spełnione wtedy i tylko wtedy, gdy:

- A) $x = 0$
- B) $x \leq 0$
- C) $x \geq 0$
- D) Żadne z powyższych.

ZADANIE 5. (1 PKT)

Dany jest układ równań:
$$\begin{cases} px + qy = r \\ 3x + y = 7 \end{cases}$$

Wybierz wartości p , q , r tak, aby otrzymać układ nieoznaczony:

- A) $p = 6$, $q = 2$, $r = 14$
- B) $p = 3$, $q = 1$, $r = 0$

C) $p = 11$, $q = -8$, $r = 22$

D) $p = 0$, $q = 0$, $r = 5$

ZADANIE 6. (1 PKT)

Na planie w skali 1:50 pole powierzchni prostokątnego pokoju jest równe 40 cm^2 . Rzeczywiste pole powierzchni tego pokoju jest równe:

- a) 10 m^2
- b) 20 m^2
- c) 40 m^2
- d) ponad 50 m^2

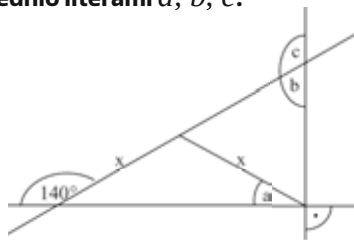
ZADANIE 7. (1 PKT)

Pręt o długości 10,8 metrów należy podzielić na trzy części w stosunku 5:3:1. Najdłuższa część będzie miała długość:

- A) 6 metrów.
- B) większą niż 6 metrów.
- C) mniejszą niż 6 metrów.
- D) około 9 metrów.

ZADANIE 8. (1 PKT)

Podaj miary kątów zaznaczonych na rysunku odpowiednio literami a , b , c :

- A) 40° , 40° , 140°
- B) 40° , 50° , 140°
- C) 40° , 50° , 130°
- D) To zależy od długości x .

ZADANIE 9. (1 PKT)

Pole rombu o boku długości 4 i kącie ostrym 30° jest równe:

- A) 8
- B) $8\sqrt{2}$
- C) $8\sqrt{3}$

D) Żadne z powyższych.

ZADANIE 10. (1 PKT)

Pierwszy wyraz pewnego ciągu arytmetycznego jest trzy razy większy od trzeciego wyrazu tego ciągu, zaś suma trzech pierwszych wyrazów jest równa 30. Zatem różnica tego ciągu arytmetycznego jest równa:

- A) -5
- B) 5
- C) 10
- D) 15

ZADANIE 11. (1 PKT)

Jeżeli dwa trójkąty są podobne, to stosunek długości okręgów opisanych na tych trójkątach równy jest:

- A) skali podobieństwa tych trójkątów.
- B) kwadratowi skali podobieństwa tych trójkątów.
- C) stosunkowi pól tych trójkątów.
- D) stosunkowi miar odpowiednich kątów tych trójkątów.

ZADANIE 12. (1 PKT)

Niech $A = \log_2 100$, $B = \log_3 100$.

Wynika stąd, że:

- A) $A \geq B$
- B) $A \leq B$
- C) $A = B$
- D) Żadne z powyższych.

ZADANIE 13. (1 PKT)

Spośród wymienionych poniżej argumentów, funkcja tangens nie istnieje dla:

- A) 270°
- B) 300°
- C) 310°
- D) 315°

ZADANIE 14. (1 PKT)

Która z poniższych tez dotyczących trójkąta jest fałszywa?

W każdym trójkącie:

- A) kąt leżący naprzeciwko dłuższego boku ma większą miarę niż kąt leżący naprzeciwko boku krótszego.
- B) punkt przecięcia się wysokości trójkąta jest środkiem okręgu opisanego na tym trójkącie.
- C) punkt przecięcia się dwusiecznych kątów trójkąta jest środkiem okręgu wpisanego w ten trójkąt.
- D) środkowe trójkąta dzielą się zawsze w stosunku 2:1 (tak jak wysokości w trójkącie równobocznym)

ZADANIE 15. (1 PKT)

Spośród wymienionych poniżej przekształceń geometrycznych miar kątów nie zachowuje:

- A) symetria środkowa.
- B) translacja.
- C) jednokładność.
- D) Wszystkie trzy wyżej wymienione przekształcenia zachowują miary kątów figury.

ZADANIE 16. (1 PKT)

Przedsiębiorstwo budowlane musi wywieźć ziemię z dwóch jednakowych dołów. Pierwszy dół opróżniono w ciągu 8 dni za pomocą 12 ciężarówek o ładowności 2,5 tony każda. Ile potrzeba ciężarówek o ładowności 4 tony każda, by drugi dół opróżnić w ciągu trzech dni?

- A) 12
- B) 15
- C) 20
- D) 24

ZADANIE 17. (1 PKT)

Liczba $\operatorname{tg}^2 60^\circ$ jest równa:

- A) 3
- B) 1
- C) 0
- D) więcej niż 5

ZADANIE 18. (1 PKT)

Pole trójkąta równoramiennego o bokach 16, 17, 17 jest równe:

- A) 120
- B) 136
- C) 150
- D) Żadne z powyższych.

ZADANIE 19. (1 PKT)

Przekątna kwadratu jest dłuższa o 1 cm od boku kwadratu. Pole tego kwadratu (wyrażone w centymetrach kwadratowych) po zaokrągleniu do najbliższej liczby całkowitej jest więc równe:

- A) 3
- B) 4
- C) 5
- D) 6

ZADANIE 20. (1 PKT)

Niech $A = \operatorname{tg} 46^\circ$, $B = \operatorname{ctg} 46^\circ$. Wynika stąd, że:

- A) $A \geq B$
- B) $A \leq B$
- C) $A = B$
- D) Żadne z powyższych.

ZADANIA OTWARTE

ZADANIE 21. (3 PKT)

Wyznacz y ze wzoru: $\frac{1}{x} + \frac{1}{y+1} = \frac{1}{z}$.

Odpowiedź:

ZADANIE 22. (3 PKT)

Wykaż, że liczba $\frac{\cos 30^\circ \cdot \operatorname{tg} 30^\circ + \cos 135^\circ}{\sin 45^\circ + \cos 45^\circ - \operatorname{tg} 45^\circ}$ jest wymierna.

Odpowiedź:

ZADANIE 23. (4 PKT)

Dla jakich rzeczywistych wartości parametru a równanie: $x^2 - 2x - \log_{\frac{1}{3}} a^2 = 0$ ma dwa różne rozwiązania rzeczywiste?

Odpowiedź:

ZADANIE 24. (2 PKT)

Długość boku sześciokąta foremnego jest równa 3 cm. Oblicz pole tego sześciokąta.

Odpowiedź:

ZADANIE 25. (4 PKT)

Sprawdź tożsamość: $\frac{4}{\operatorname{ctg}^2 \alpha - 1} = \frac{4 - 4 \cos^2 \alpha}{2 \cos^2 \alpha - 1}$.

Odpowiedź:

ZADANIE 26. (3 PKT)

Prosta m przechodzi przez punkty $A(-3; 5)$ i $B(1; -3)$. Prosta k jest prostopadła do prostej m i przechodzi przez początek układu współrzędnych. Wyznacz punkt przecięcia się prostych k i m .

Odpowiedź:

ZADANIE 27. (2 PKT)

Oblicz: $\sqrt{3 - \sqrt{5}} + \sqrt{3 + \sqrt{5}}$.

Odpowiedź:

ZADANIE 28. (3 PKT)

Klasa przygotowała losy mikołajkowe dla wszystkich 24 uczniów. Oblicz prawdopodobieństwo, że Paweł Matyja (uczeń tej klasy) wylosuje sam siebie.

Odpowiedź:

ZADANIE 29. (4 PKT)

Wyznacz objętość sześcianu, którego przekątna ma długość d .

Odpowiedź:

ZADANIE 30. (2 PKT)

Rozwiąż nierówność $\sin x > \frac{1}{2}$ w przedziale $\langle 0; 2\pi \rangle$.

Odpowiedź:

ROZWIĄZANIA ZADAŃ Z KOMENTARZEM

ZADANIE 1.

$7,5\% \cdot 160 \text{ zł} = 12 \text{ zł}$ – taki jest zysk z jednej obligacji.

$\frac{1080 \text{ zł}}{12 \text{ zł}} = 90$ – tyle obligacji trzeba kupić, aby łączny

zysk wyniósł 1080 zł.

Odpowiedź B.

Przypomnij sobie...

...własności działań na logarytmach.

ZADANIE 2.

$\log_3 25 \cdot \log_5 27 = \log_5 (3^3)^{\log_3 25} = \log_5 (3^{\log_3 25})^3$

$= 3 \log_5 (3^{\log_3 25}) = 3 \log_5 25 = 3 \cdot 2 = 6$.

Odpowiedź D.

ZADANIE 3.

Rozwiązaniem podanej nierówności jest nieskończona suma przedziałów:

$x \in \langle \pi + 2k\pi; 2\pi + 2k\pi \rangle$, gdzie $k \in \mathbb{C}$. Każdy z tych przedziałów ma długość π , czyli większą niż 1, w związku z tym w każdym z tych przedziałów znajduje się co najmniej jedna liczba całkowita. Przedziałów zawierających się w zbiorze liczb rzeczywistych dodatnich jest nieskończenie wiele, zatem nieskończenie wiele liczb naturalnych można wybrać ze zbioru rozwiązań nierówności.

Odpowiedź C.

ZADANIE 4.

• Dla $x \geq 0$ $|x| = x$, zatem $x - |x| = 0$, czyli $|x - |x|| = 0$ – równanie jest spełnione.

• Dla $x < 0$ $|x| = -x$, zatem $x - |x| = 2x$, czyli $x - |x| = 2x$. Otrzymujemy więc równanie $2|x| = 0$,

a stąd: $x = 0$. Równanie to w zbiorze liczb ujemnych nie ma więc rozwiązań.

Rozwiązaniem równania jest zatem $x \geq 0$.

Odpowiedź C.

ZADANIE 5.

Łatwo zauważyć, że dla współczynników o wartościach jak w punkcie A równania są równoważne

(pierwsze powstaje przez pomnożenie drugiego stronami przez 2), zatem wtedy układ równań jest nieoznaczony.
Odpowiedź A.

Przypomnij sobie!

Interpretacja geometryczna układu równań liniowych:

Jeżeli proste dane równaniami układu przecinają się (nie są równoległe), to układ jest oznaczony (ma dokładnie jedno rozwiązanie). Jeżeli zaś proste dane równaniami układu są równoległe i nakładają się, to układ jest nieoznaczony (ma nieskończenie wiele rozwiązań), jeśli natomiast proste są równoległe i nie nakładają się, to układ jest sprzeczny (nie ma rozwiązań).

ZADANIE 6.

Wymiary prostokąta na planie mogą być równe np. 10 cm i 4 cm. Zatem wymiary tego prostokąta w rzeczywistości byłyby 50 razy większe, czyli: 5 m i 2 m. Zatem pole powierzchni pokoju jest równe 10 m kw.

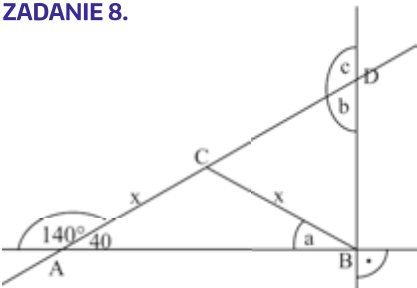
Odpowiedź A.

ZADANIE 7.

Łatwo zauważyć, że najdłuższa część to będzie $\frac{5}{9}$ długości pręta (bo $5 + 3 + 1 = 9$, zatem pręt należy podzielić na części: $\frac{5}{9}$, $\frac{3}{9}$, $\frac{1}{9}$).
 $\frac{5}{9} \cdot 10,8 = 6$.

Odpowiedź A.

ZADANIE 8.

- Trójkąt ABC jest równoramienny, kąt przy wierzchołku A ma miarę 40° (kąt przyległy do kąta 140°). Zatem kąt przy wierzchołku B – kąt A również ma miarę 40° .

- Kąt B ma miarę 50° (jako drugi kąt ostry w trójkącie prostokątnym ABD).

- Kąt C ma miarę 130° (*jako kąt przyległy do kąta B)

Odpowiedź C.

Przypomnij sobie!

Następujący wzór na pole trójkąta:

$$P_{\Delta} = \frac{1}{2} b \cdot c \cdot \sin \alpha,$$

gdzie b, c to długości dwóch boków trójkąta, zaś α – miara kąta między nimi.

ZADANIE 9.

Krótsza przekątna rombu dzieli go na dwa trójkąty równoramienne o ramieniu długości 4 i kącie między ramionami 30° .

Pole jednego trójkąta jest zatem równe:

$$P_{\Delta} = \frac{1}{2} \cdot 4 \cdot 4 \cdot \sin 30^\circ = \frac{1}{2} \cdot 4 \cdot 4 \cdot \frac{1}{2} = 4.$$

Pole rombu jest dwukrotnie większe, zatem jest równe 8.

Odpowiedź A.

ZADANIE 10.

Trzy kolejne wyrazy ciągu arytmetycznego oznaczmy odpowiednio: $x-r$, x , $x+r$. Stąd otrzymujemy:

$$\begin{cases} x-r+x+x+r=30 \\ x-r=3(x+r) \end{cases}.$$

Łatwo rozwiązujemy ten układ równań:

$$\begin{cases} x=10 \\ 10-r=3(10+r) \end{cases}, \text{ stąd: } \begin{cases} x=10 \\ r=-5 \end{cases}.$$

Odpowiedź A.

ZADANIE 11.

Okręgi opisane na trójkątach podobnych są proporcjonalne w tej samej skali podobieństwa.

Odpowiedź A.

ZADANIE 12.

Rozwiązać to zadanie można za pomocą narysowania wykresów funkcji $y = \log_2 x$ oraz $y = \log_3 x$ w jednym układzie współrzędnych.

Łatwo zauważyć, że dla argumentów większych od 1 wartości drugiej funkcji są mniejsze od wartości pierwszej funkcji.

Odpowiedź A.

Uwaga!

Innym prostym sposobem rozwiązania tego zadania jest uświadomienie sobie, że aby otrzymać 100 (czy jakkolwiek inną liczbę większą od 1) liczbę 3, trzeba podnieść do mniejszej potęgi niż liczbę 2.

ZADANIE 13.

Funkcja tangens nie istnieje dla argumentów $90^\circ + k \cdot 180^\circ$ (gdzie k jest liczbą całkowitą). Zatem spośród wymienionych liczb funkcja tangens nie istnieje dla 270° .

Odpowiedź A.

Ważne!

Przypomnij sobie definicję funkcji tangens i wynikające z niej punkty, w których ta funkcja nie istnieje.

ZADANIE 14.

„Punkt przecięcia się wysokości trójkąta jest środkiem okręgu opisanego na tym trójkącie” – to teza fałszywa, gdyż środek okręgu opisanego na trójkącie leży w punkcie przecięcia się symetralnych boków trójkąta.

Odpowiedź B.

ZADANIE 15.

Wszystkie wymienione w punktach A–C przekształcenia zachowują podobieństwo figur, zachowują więc miary kątów.

Odpowiedź D.

ZADANIE 16.

Ładowność, liczba ciężarówek i liczba dni potrzebnych na wywiezienie ziemi to wartości parami odwrotnie proporcjonalne (im więcej mamy dni, tym mniej musi być ciężarówek, im więcej ciężarówek, tym mniejsza musi być ich ładowność itd.). Ponieważ doły są jednakowe, możemy zapisać równanie: $8 \cdot 12 \cdot 2,5 = 3 \cdot x \cdot 4$, gdzie x oznacza szukaną liczbę potrzebnych ciężarówek.

Rozwiązując to proste równanie, otrzymujemy:

$$x = 20.$$

Odpowiedź C.

ZADANIE 17.

$$\operatorname{tg}^2 60^\circ = \sqrt{3}^2 = 3.$$

Odpowiedź A.

ZADANIE 18.

Prowadząc wysokość z wierzchołka tego trójkąta, otrzymujemy dwa trójkąty prostokątne o przyprostokątnej równej 17 i jednej z przyprostokątnych równej 8. Stąd z twierdzenia Pitagorasa wyznaczamy długość drugiej przyprostokątnej (czyli wysokość trójkąta równoramiennego).

$$h^2 = 17^2 - 8^2, h^2 = 225, \text{ czyli } h = 15.$$

Szukane pole trójkąta równoramiennego jest równe $P_\Delta = \frac{1}{2} \cdot 16 \cdot 15 = 120$.

Odpowiedź A.

ZADANIE 19.

Przekątna kwadratu o boku długości a jest równa $a\sqrt{2}$. Stąd układamy równanie:

$a\sqrt{2} - a = 1$ i wyznaczamy długość boku kwadratu:

$$a(\sqrt{2} - 1) = 1, \text{ stąd } a = \frac{1}{\sqrt{2}-1} = \frac{\sqrt{2}+1}{(\sqrt{2}-1)(\sqrt{2}+1)} 1 + \sqrt{2}.$$

Teraz wyznaczamy pole kwadratu:

$$P = (1 + \sqrt{2})^2 = 1 + 2\sqrt{2} + 2 = 3 + 2\sqrt{2},$$

co w przybliżeniu jest równe

$$3 + 2 \cdot 1,41 = 3 + 2,82 = 5,82.$$

Po zaokrągleniu do najbliższej liczby całkowitej otrzymujemy więc 6.

Odpowiedź D.

ZADANIE 20.

$\operatorname{tg} 45^\circ = \operatorname{ctg} 45^\circ = 1$. W przedziale $(0; 90^\circ)$ tangens jest funkcją rosnącą, zaś cotangens – malejącą. Stąd wynika, że $\operatorname{tg} 46^\circ > \operatorname{ctg} 46^\circ$.

Odpowiedź A.

ZADANIA OTWARTE

ZADANIE 21.

$$\frac{1}{y+1} = \frac{1}{z} - \frac{1}{x}$$

$$\frac{1}{y+1} = \frac{x-z}{xz}$$

$$y+1 = \frac{xz}{x-z}$$

$$y = \frac{xz}{x-z} - 1$$

ZADANIE 22.

$$\frac{\cos 30^\circ \cdot \operatorname{tg} 30^\circ + \cos 135^\circ}{\sin 45^\circ + \cos 45^\circ - \operatorname{tg} 45^\circ} = \frac{\frac{\sqrt{3}}{2} \cdot \frac{\sqrt{3}}{3} - \frac{\sqrt{2}}{2}}{\frac{\sqrt{2}}{2} + \frac{\sqrt{2}}{2} - 1} =$$

$$= \frac{\frac{1}{2} - \frac{\sqrt{2}}{2}}{\sqrt{2} - 1} = \frac{-\frac{1}{2}(\sqrt{2} - 1)}{\sqrt{2} - 1} = -\frac{1}{2}$$

Liczba $-\frac{1}{2}$ jest wymierna, co było do wykazania.

ZADANIE 23.

Dla każdej wartości parametru $a \neq 0$ równanie jest kwadratowe (dla $a = 0$ równanie nie ma sensu liczbowego, gdyż nie istnieje logarytm liczby 0).

W związku z powyższym warunek zadania równoważny jest warunkowi $\Delta > 0$.

$$\Delta = (-2)^2 - 4 \cdot 1 \cdot (-\log_{\frac{1}{3}} a^2) = 4 + 4 \log_{\frac{1}{3}} a^2.$$

$$4 + 4 \log_{\frac{1}{3}} a^2 > 0$$

$$\log_{\frac{1}{3}} a^2 > -1$$

$$\log_{\frac{1}{3}} a^2 > \log_{\frac{1}{3}} 3$$

$$a^2 < 3$$

$$\text{Odpowiedź: } a \in (-\sqrt{3}; \sqrt{3}) - \{0\}$$

ZADANIE 24.

Sześciokąt foremny można podzielić na sześć trójkątów równobocznych o boku równym bokowi sześciokąta.

Pole trójkąta równobocznego o boku a jest równe $\frac{a^2 \sqrt{3}}{4}$, zatem pole sześciokąta: $6 \cdot \frac{a^2 \sqrt{3}}{4}$.

Podstawiając za a długość krawędzi sześciokąta, otrzymujemy:

$$6 \cdot \frac{3^2 \sqrt{3}}{4} = \frac{27}{2} \sqrt{3}.$$

ZADANIE 25.

$$\begin{aligned} P &= \frac{4 - 4 \cos^2 \alpha}{2 \cos^2 \alpha - 1} = \frac{4 \sin^2 \alpha}{2 \cos^2 \alpha - 1} = \frac{4}{\frac{2 \cos^2 \alpha}{\sin^2 \alpha} - \frac{1}{\sin^2 \alpha}} = \\ &= \frac{4}{2 \operatorname{ctg}^2 \alpha - 1} = \frac{4}{2 \operatorname{ctg}^2 \alpha - 1 - \operatorname{ctg}^2 \alpha} = \\ &= \frac{4}{\operatorname{ctg}^2 \alpha - 1} = L \end{aligned}$$

Uwaga!

Do powyższego rozwiązania należy dopisać zastrzeżenia (dla jakich wartości argumentu alfa równanie nie ma sensu liczbowego).

ZADANIE 26.

Wyznaczamy równanie prostej m :

$$\begin{cases} 5 = a \cdot (-3) + b \\ -3 = a \cdot 1 + b \end{cases} \quad \text{stąd: } \begin{cases} a = -2 \\ b = -1 \end{cases}$$

zatem prosta m : $y = -2x - 1$.

Z warunku prostopadłości prostych, otrzymujemy współczynnik kierunkowy prostej k : $y = \frac{1}{2}x$ (a ponieważ prosta k przechodzi przez początek układu współrzędnych, współczynnik b tej prostej równy jest 0).

Rozwiązując układ:

$$\begin{cases} y = -2x - 1 \\ y = \frac{1}{2}x \end{cases}$$

otrzymujemy punkt przecięcia prostych m i k .

$$\frac{1}{2}x = -2x - 1$$

$$2,5x = -1$$

$$x = -\frac{2}{5}$$

$$y = -\frac{1}{5}$$

$$\text{Odpowiedź: } P\left(-\frac{2}{5}; -\frac{1}{5}\right).$$

ZADANIE 27.

$$\begin{aligned} \left(\sqrt{3-\sqrt{5}} + \sqrt{3+\sqrt{5}}\right)^2 &= \\ &= 3 - \sqrt{5} + 3 + \sqrt{5} + 2\sqrt{3-\sqrt{5}} \cdot \sqrt{3+\sqrt{5}} \\ &= 6 + 2\sqrt{(3-\sqrt{5}) \cdot (3+\sqrt{5})} = 6 + 2\sqrt{9-5} = \\ &= 6 + 4 = 10. \end{aligned}$$

ZADANIE 28.

Paweł wylosuje jeden z 24 losów (każdy los z takim samym prawdopodobieństwem). Zatem prawdopodobieństwo, że wylosuje akurat siebie, jest równe $\frac{1}{24}$.

ZADANIE 29.

Przekątna sześcianu o krawędzi długości a równa jest: $d = a\sqrt{3}$. Stąd wyznaczamy długość

$$a = \frac{d}{\sqrt{3}} = \frac{d\sqrt{3}}{3}$$

krawędzi:

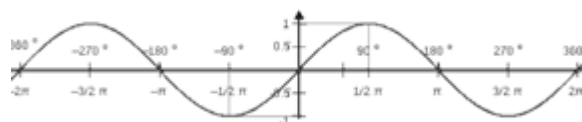
Objętość sześcianu o krawędzi długości a jest równa $V = a^3$,

stąd wyznaczamy objętość:

$$V = \left(\frac{d\sqrt{3}}{3}\right)^3 = \frac{d^3 \cdot 3\sqrt{3}}{27} = \frac{d^3 \cdot \sqrt{3}}{9}.$$

ZADANIE 30.

Odczytując z wykresu funkcji sinus jej charakterystyczne wartości, otrzymujemy rozwiązanie nierówności:

$$x \in \left(\frac{\pi}{6}; \frac{5\pi}{6}\right).$$

PRENUMERATA
ROCZNA „Cogito”
+ TESTY MATURALNE
167,92 zł*
(zamiast ~~183,70 zł~~)

fol. Pressmaster/Shutterstock.com

ZAMAWIAJĄC ROCZNĄ PRENUMERATĘ „COGITO”, ZYSKUJESZ:

- wydanie specjalne „Cogito” „Testy maturalne. Język polski. Matematyka.” lub „Biologia. Testy maturalne.” (do wyboru) o wartości 18,90 zł w promocyjnej cenie **15 zł** (w przypadku niewskazania tytułu wydania specjalnego zostanie wysłane wybrane losowo)
- dostawę pod wskazany adres
- egzemplarze zawsze wcześniej niż w kiosku
- dodatkowy rabat przy kontynuacji
- rzetelny kurs do matury z języka polskiego i matematyki
- artykuły o studiach, porady odnośnie wyboru przyszłości

*Do ceny prenumeraty rocznej doliczony jest koszt wysyłki wszystkich egzemplarzy (46 zł).

JAK ZAMÓWIĆ?

www.edukram.pl

prenumerata@cogito.com.pl

22 610 11 71

78 1240 6074 1111 0000 4995 4616

GRUPA COGITO Sp. z o.o.
ul. Zagójska 7 lokal 5
04-160 Warszawa

W tytule przelewu wpisz swoje dane oraz tytuł zamawianego czasopisma.

ZDAJ Z NAMI MATURĘ na 100%!!!

2 wydania specjalne „Cogito” dla maturzystów to:

- ✓ arkusze egzaminacyjne z języka polskiego, matematyki i biologii z modelami odpowiedzi,
- ✓ komentarze i wskazówki eksperta, jak rozwiązywać zadania,
- ✓ trening rozwiązywania testów maturalnych,
- ✓ szybka powtórka zagadnień na egzamin dojrzałości.

Możesz zamówić w naszym sklepie internetowym:

www.edukram.pl.

SPOŁECZNA AKADEMIA NAUK

TRWA NABÓR DO POSZERZANIA HORYZONTÓW

**PONAD 25 LAT
DOŚWIADCZENIA**

**BOGATY PAKIET
PROMOCJI**

**CZOŁOWE MIEJSCA
W RANKINGACH**

**ATRAKCYJNE STYPENDIA
I REFUNDACJE**

**25 KIERUNKÓW
KSZTAŁCENIA**

**OŚRODKI DYDAKTYCZNE
W CAŁEJ POLSCE**

**ELASTYCZNY
SYSTEM RATALNY**

www.san.edu.pl

**SPRAWDŹ
PROMOCJE
I ZAPISZ SIĘ
JUŻ DZIŚ!**